

Skriveno blago Zlatnog otoka

Čuvari sjećanja, posljednji krčki toševi

2-5	90 dana
	Prekrasan primjer poštenja <i>i druge vijesti</i>
6-11	razgovor
	Dragica Marač, pročelnica Upravnog odjela za socijalnu politiku i mlade PGŽ <i>Dostojanstveno starenje naša je osnovna misija</i>
12-13	na kafe
	Neven Komadina, načelnik Općine Dobrinj <i>Dobrinjština je profitirala reformom lokalne samouprave</i>
14-15	vizitka
	Up candle design, Kastav <i>Od kompjutorskog dizajna do smirujuće svijeće na stolu</i>
16-17	oko nas
	Hrvatska udruga kolekcionara, Rijeka <i>Miše grijezdo od vrijednih novčanica (i druge priče)</i>
18-21	reportaža
	Drivenik u Vinodolskoj općini <i>Osmijeh nakon popisa stanovništva</i>
22-23	obljetnice
	Emisija More HRT Centar Rijeka <i>Televizijski dragulj nastao u riječkom studiju</i>
24-25	oko nas
	Marija Maras i Marijan Haupert <i>Pioniri domskih inovacija u zasluženoj mirovini</i>
26-29	kartulina
	Skriveno blago Zlatnog otoka <i>Cuvari sjećanja, posljednji krčki toševi</i>
30-31	obljetnice
	25 godina Udruge umirovljenika Cres <i>Nakon korone povratak putovanjima</i>
32-35	oko nas
	Marta Fazlić, spisateljica iz Malog Lošinja <i>Nonina otočna kuharica je par excellence zavičajna knjiga</i>
36-38	sport
	Carolina Bajrić i boćarice Čavle <i>Boćarica Škole bočanja Čavle jedna od najboljih na svijetu</i>
39-41	sport
	Vaterpolski klub Opatija LRH <i>Čežnja zvana opatijski olimpijski bazen</i>
42-43	susreti
	Sara Širola, knjižničarka i fotografkinja iz Velog Lošinja <i>Polovicu ptica na otociju uhvatila – fotoaparatom</i>
44-45	pijat
	Bistro Mezanin, u riječkom Art kvartu Benić <i>U Mezanimu vlada atmosfera toplog kućnog doma</i>
46-47	pet pitanja
	Saša Dmitrović, antikvar i knjižar <i>Imao sam sreću da sam hobije pretvarao u posao</i>
48	nagradna križaljka
	Krčki toševi
49	impressum
	Dobitnici nagradne križaljke
50-51	info zip
	Županijski info
52	zelenoplava...
	Plodno tlo u kršu

U PGŽ STIGAO NAJVEĆI BROJ NAGRADA

Dobitnici „Suncokreta ruralnog turizma 2021.“

nagrađenima na uloženom trudu i postignutim rezultatima.

Dijana Katica, predsjednica udruge "Klub članova selo" dodala da se u 2021. natjecalo 138 kandidata iz 19 županija, a 59 proglašeno je najboljim. Najveći broj nagrada stigao je u Primorsko-goransku županiju kao i šampionska titula, i to ne prvi put, istaknula je predsjednica te tim povodom rekla kako je sa županom Komadinom razgovarala o prijedlogu da PGŽ bude domaćin sljedeće ceremonije dodjele nagrada, što je župan i prihvatio.

POBJEDNICI SHOWA „ZVIJEZDE PJEVAJU“

Darovi Robertu Ferlinu i Mariju Lipovšeku Battifiaci

Pjesmom "Del tebe", pobjednici 10. sezone showa "Zvijezde pjevaju" Robert Ferlin i Mario Lipovšek Battifiaca osvojili su publiku i ziri. Župan Zlatko Komadina sa suradnicima čestitao im je na pobjedi i zahvalio na promociji Kvarnera i pjesme ovog kraja, a čestitke je uputio i prisutnim autorima pjesme "Del tebe" Robertu Grubišiću i Zlatanu Maruniću.

Na prijemu u sjedištu Primorsko-goranske županije gostima su uručeni prigodni pokloni, fankopanski pjenušac i torta DeliciAna te „Zelenoplavi pijat“ krčke umjetnice Lucije Morić.

„Posebno mi je dragو da ste pokazali da se u ovim teškim vremenima, kada je puno toga lošeg, nismo zaboravili zabavljati. Hrvatskoj ste prezentirali da imamo duha i da volimo svoj kraj“, rekao je župan Komadina.

Robert Ferlin naveo je kako su sudjelovali u showu iz čiste zabave: „Na početku nam je jedina želja bila da ne ispadnemo u prvoj emisiji, no kada smo shvatili da u četvrtjoj epizodi pod "rock 'n' roll" možemo otpjevati „Petrsin i Češanj“ Duška Jeličića, htjeli smo preživjeti nju i tu je zapravo bio kraj svim našim ambicijama. Dolazak Duška Jeličića u studio

HRT-a i njegove suze, meni su bile vrhunac svega. Zahvalan sam Mariju i nadam se da ćete još dugo uživati u njegovim pjesmama, iako je njegov sluh sada upitan“, našalio se Ferlin.

Mario Lipovšek Battifiaca složio se s Ferlinom rekviziši da Duška Jeličića poštuju kao oca „Ča vala“: „Naše su emocije bile ispunjene do maksimuma, a „Del tebe“ je bio logičan izbor za kraj. Drago mi je da su se ljudi prepoznali u stihovima i da smo ih razveselili tih par subota. Na kraju, napravili smo i malu turističku pozivnicu, da ljudi u Hrvatskoj vide koliko smo ovdje opušteni i neopterećeni“, poručio je Lipovšek.

PORUKA IZ BEČKOOG NOVOG MESTA

Projekt “Putovima Frankopana” treba postati dio Kulturne rute Vijeća Europe

Scijelj povezivanja projekta “Putovima Frankopana” s europskim kulturno-turističkim rutama delegacija Primorsko-goranske županije obišla je lokacije u Bečkom Novom Mjestu koje su dio frankopanske povijesti. Radi se o mjestima na kojima su se dogodila smaknuća Frana Krste Frankopana i Petra Zrinskog 30. travnja 1671., te dvjema lokacijama na kojima su prvotno bili pokopani, kao i spomeniku Petru Zrinskom i Franu Krstу Frankopanu koji su podigli Zrinska garda iz Čakovca i Hrvatsko kulturno društvo u Gradišću još 2019. godine.

Nakon smaknuća u Bečkom Novom Mjestu hrvatski ban Petar Zrinski i hrvatski plemić, vojskovođa i pjesnik Krsto Frankopan, postali su simbol žrtve za pravdu i slobodu hrvatskog naroda. Pobunili su se protiv centralizma i apsolutizma tadašnjeg hrvatsko-ugarskog kralja Leopolda I. i Habsburgovaca te su se zalagali za poštivanje prava i obveza koje je bečki dvor imao prema hrvatskom narodu.

“Županijski projekt “Putovima Frankopana” zaslužuje postati dio Kulturnih ruta Vijeća Europe jer je priča o hrvatskim velikanim važan dio europske povijesti. Plan je povezati rutu s dijelovima Hrvatske koji baštine frankopansku povijest kroz kaštelle i povijesna događanja na njihovom području. To su, uz našu Primorsko-goransku, Karlovačku, Ličko-senjsku i Međimursku županiju. Vjerujemo da će Ministarstvo kulture dati podršku ovoj ideji”, poručio je župan Zlatko Komadina.

DAN PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Nagrada za životno djelo mons. dr. sc. Ivanu Devčiću

Na Svečanoj sjednici Županijske skupštine povodom Dana Primorsko-goranske županije u Hotelu Royal u Opatiji dodijeljene su županijske nagrade i obilježena 29. obljetnica od konstituiranja. Ovogodišnja nagrada za životno djelo pripala je mons. dr. sc. Ivanu Devčiću, a dobitnici godišnje nagrade su djelatnici Kliničkog bolničkog centra Rijeka za borbu protiv Covida, Veslački klub „Jadran“ povodom 100. obljetnice i Sinisa Kuharčića za promicanje i unapređenje sporta osoba s invaliditetom. Nagrade su dobitnicima uručili župan Komadina i predsjednik Županijske skupštine Marko Boras Mandić uz čestitke i zahvalu za njihov doprinos razvitku i ugledu Županije.

Nagrada za životno djelo dodijeljena je nadbiskupu, monsinjoru dr. sc. Ivanu Devčiću za iznimnu ulogu i velike zasluge u razvoju

ekumenizma i međureligijskog dijaloga te za poticanje suradnje Crkve i lokalne zajednice na projektima od važnosti za stanovnike Primorsko-goranske županije.

U ime nagrađenih, mons. dr. sc. Devčić koji je

NOVO PRIZNANJE ZA SUSTAV DOMOVA

Zupanijske ustanove socijalne skrbi – primjer dobre prakse u RH

Domu Kantrida i djelatnicima županijskih ustanova socijalne skrbi dodijeljeno je 17 novih E-Qualin certifikata za procesne vođe.

“PGŽ je jedina županija u Hrvatskoj koja ima sustav upravljanja kvalitetom E-Qualin i brojne educirane stručnjake. Tijekom 11 godina edukacija imamo skoro 100 ljudi u sustavu koji su posebno educirani da rade na upravljanju kvalitetom, što značajno doprinosi podizanju standarda pruženih usluga. Stoga ne čudi da je Dom Kantrida prepoznat kao primjer dobre prakse na europskoj razini”, istaknula je pročelnica Dragica Marač.

Skorašnjom implementacijom E-Qualin standarda kvalitete i u Centar za rehabilitaciju „Fortica“ Kraljevica, svi domovi socijalne skrbi kojima je županija osnivač bit će uključeni u sustav čime se uspostavljaju visoki standardi upravljanja kvalitetom što PGŽ čini jedinstvenom na području RH.

istaknuo kako su današnja društva svjetonazorski veoma šarena, ali da je upravo raznolikost ta koja nas obogaćuje. Istaknuo je da „u današnjem hrvatskom društvu, a posebno u našoj županiji, stav uvažavanja različitosti prevladava.“

KULTURNO-TURISTIČKA RUTA

Otvorena obilaznica Planinarskim putovima Frankopana

Župan Zlatko Komadina na Krku je otvorio novu atrakciju Kulturno-turističke rute, Planinarsko-turističku obilaznicu Planinarskim putovima Frankopana, realiziranu u suradnji Primorsko-goranske županije i Planinarskoga društva Tuhobić. Simbolično, otvorena je u Kaštelu Gradec, na dan pogubljenja Frana Krste Frankopana i Petra Zrinskog u Bečkom Novom Mjestu 30. travnja.

Sve točke kulturno-turističke rute Putovima Frankopana povezane su u koncept planinarsko-turističke obilaznice koja nudi planinarenje,

pješačenje i kulturno-povijesne obilaske. Uz 20 točaka rute Frankopana dodaje se još 21 točka planinarske rute koje su zemljopisno ili na neki drugi način povezane s Frankopanskim točkama, a međusobno čine cjelinu pod nazivom Planinarskim putovima Frankopana.

Za potrebe ove planinarsko-turističke obilaznice izrađen je i posebni dnevnik za prikupljanje žigova po točkama rute, u skladu s ostatkom vizualnog identiteta Kulturno-turističke rute Putovima Frankopana.

U Moravicama otkrivena Spomen ploča Peri Kvrgiću

Povodom Svjetskog dana kazališta i 95. godišnjice rođenja, Primorsko-goranska županija odala je počast Peri Kvrgiću, velikaru hrvatskog glumišta, postavljanjem Spomen ploče u mjestu njegova rođenja, Moravicama.

O životu i iznimnim glumačkim ostvarenjima te doprinisu promociji hrvatske kulture govorili su njegova kćerka Ana Kvrgić, dugogodišnja kazališna partnerica, glumica Lela Margitić i župan Zlatko Komadina koji je zajedno s kćerkom glumca Anom Kvrgić otkrio spomen ploču na željezničkoj stanici na kojoj je Kvrgičev otac vodio restoran, a Peri Kvrgiću obilježila djetinjstvo u Moravicama.

"Ova spomen ploča ostat će trajni podsjetnik na mog oca gdje će se koji putnik ili prolaznik podsjetiti ili saznati ponešto o Peri Kvrgiću. On i

dalje živi kroz sjećanja svoje publike, prijatelja te u srcu svoje obitelji", rekla je Ana Kvrgić i zahvalila se na gesti kojom će doajen hrvatskog glumišta Kvrgić ostati trajno zabilježen kao dio Moravica i nezaobilazan sudionik hrvatske kulture.

Dva stoljeća Glazbene škole Ivana Matetića Ronjgova

POZIV OSNOVNIM ŠKOLAMA

Likovnim radovima obilježiti 30. obljetnicu Primorsko-goranske županije

Primorsko-goranska županija 14. travnja 2023. godine obilježava Dan županije i 30. obljetnicu osnutka. Tim povodom, tradicionalni tematski kalendar PGŽ-a za 2023. godinu bit će posvećen posebnostima i zanimljivostima kojima se zeleno-plava županija ističe u Hrvatskoj i svijetu.

Pozivaju se osnovne škole s područja Primorsko-goranske županije na sudjelovanje u obilježavanju ove jubilarne godišnjice slanjem likovnih rješenja

učenika na zadane motive. Odabrani crteži bit će zastupljeni na tematskom kalendaru, a svi pristigli radovi izloženi na skupnoj izložbi u sklopu obilježavanja 30. godina Primorsko-goranske županije.

Radove je potrebno dostaviti osobno ili slanjem na adresu: Primorsko-goranska županija, Adamićeva 10, 51000 Rijeka s naznakom „Likovni natječaj 30 godina PGŽ-a“ do 1. lipnja 2022. godine.

U Mramornoj dvorani Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka je predstavljena monografija "Glazbena škola Ivana Matetića Ronjgova Rijeka 1820. – 2020.". Škola je osnovana 1820. godine i ubraja se u najstarije na području Republike Hrvatske. Monografija govori o njezinoj povijesti, radu škole i dosezima u periodu od osnutka do danas.

Škola je više od dva stoljeća okosnica kulture u našem kraju, a iz nje su izasli brojni glazbenici, stoga se za budućnost glazbe na ovome području ne trebamo brinuti. Najvažniji događaji djelovanja škole posljednjih 20 godina su otvaranje glazbenih odjela na otoku Rabu 2011. godine i na otoku Krku 2015. godine – podsjetio je župan Zlatko Komadina.

Svečanost su koncertnim nastupom obogatili učenici Glazbene škole "Ivan Matetić Ronjov".

Bruno Brnjaković iz Punta

Prekrasan primjer poštenja

Odlučio sam pronaći čovjeka koji je izgubio novčanik i novac, ni sekunde nisam razmišljao. Preko Facebooka sam pronašao njegovog sina..., prijavljuje Bruno

Mislim da bi svi napravili isto što i ja da se nađu u toj situaciji – Bruno Brnjaković

Kako je doživjeti dva šoka, negativan i pozitivan, u samo minetu doznao je Zagrepčanin Božidar Žerjev. Možete zamisliti šok kad je shvatio da je izgubio novčanik s 14 tisuća kuna. Već u sljedećoj rečenici doznao je da ipak nije ostao bez 14 tisuća kuna zahvaljujući poštenom srednjoškolcu iz Punta koji je našao njegov novčanik i bez razmišljanja ga odlučio vratiti.

Priča počinje na autobusnoj stanicama u Puntu, gdje je Bruno Brnjaković našao novčanik.

– Vidio sam novčanik, odmah sam pomislio da ga je netko izgubio. Iako mi je prošlo kroz glavu da se netko zafrkava, da je namjerno ostavio novčanik pa da gleda kako će netko reagirati i sve snima. Otvorio sam novčanik i potražio dokumente da doznam čiji je. Ispali su novci vani, primjetio sam da ima puno novaca, ali nisam prebrojavao. Našao sam osobnu i razmišljao kako kontaktirati gospodina koji je izgubio novac. U tom trenutku došao je autobus, ispričao sam vozaču da sam našao novčanik i pitao ga što misli kako najbrže da nađem čovjeka. Predložio mi je da probam preko Facebooka. Našao sam profil, ali nije mi se javljao.

Tada sam tražio njegovo ime po telefonskom imeniku. Nazvao sam nekoliko ljudi, ali nitko od njih nije bio gospodin Žerjev kojeg sam tražio.

Nakon što mi se preko Facebooka gospodin nije javio 20 minuta, išao sam u bliske prijatelje i našao njegovog sina. Poslao sam poruku i odmah mi se javio. Za desetak minuta nazvao me čovjek koji je izgubio novčanik. Bio je presretan. Kako sam za dva dana trebao ići u Zagreb, ponudio sam se da donesem novčanik u Zagreb, no rekao mi je da dolazi u Staru Bašku. Našli smo se na autobusnoj u Puntu. Gdje sam našao novčanik, tamo sam ga i vratio. Popričali smo, a nakon toga je gospodin Žerjev nazvao moje roditelje i pohvalio me.

Što kažu u Puntu? U malom mjestu vijest se vjerojatno brzo proširila.

– Gospodin Žerjev je poslao mail školi i lokalnim portalima. Čim su objavili, pročulo se. Ljudi su me hvalili, čestitali. Zanimljivo, neki poznanici su mi rekli da ne bi vratile novčanik, ali ja mislim da bi napravili isto što i ja da se nađu u toj situaciji. Nikad ne znate za što čovjeku treba novac. Vidio sam da je riječ o starijoj osobi i prvo što sam pomislio: možda čovjeku treba novac za lijekove. Odlučio

sam vratiti, ni sekunde nisam razmišljao. Ne bih imao čistu savjest. Zamislite da uzmem novac koji nije moj pa poslije razmišljam za što je čovjeku trebao novac.

Vjerojatno se vlasnik novčanika iznenadio kad je čuo da mu je netko vratio novčanik?

– Ma nije ni znao da je izgubio novčanik. Sin ga je nazvao i pitao da li zna gdje mu je novčanik. Šokirao se, ispričao mi je sin. Kad me gospodin nazvao bio je jako sretan, osjetilo se to u glasu.

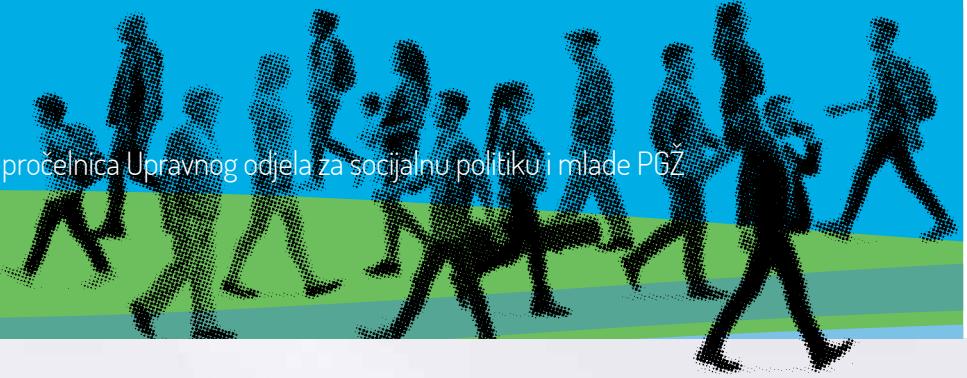
Ovo je još jedan dokaz da stari prečesto nižu kritike na račun današnje mladosti.

– Mislim da godine nisu bitne. Tko je pošten je pošten. Ako netko vrati novce s 12 godina, vratit će i s 60 godina.

Jesi li čuo za sličan slučaj?

– Čuo sam da je taksist vratio 90 tisuća kuna, čuo sam da je dijete od dvije-tri godine natjeralo mamu da vrati novčanik, zaključuje priču o dobrom djelu Bruno Brnjaković, učenik drugog razreda Srednje škole Hrvatski kralj Zvonimir u Krku.

Napisao i snimio: Anto Ravlić

Razgovarao Dragan OGURLIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Primorsko-goranska županija uspjela se izboriti za vlasništvo nad domovima Kantrida i Mali Kartec, uz još dva postojeća doma u Voloskom i Velom Lošinju koji su otprije u vlasništvu Županije. Opišite nam kako je do toga došlo i što to znači za budućnost tih ustanova?

– Ključno je bilo to što su se sve županije, preko Hrvatske zajednice županija, usuglasile da je to problem koji treba zajednički riješiti. Najteže je bilo doći do razine za stvaranje kritične mase da, neovisno o političkom predznaku, svi verbaliziraju da je pitanje vlasništva nad domovima važno pitanje koje nam prijeći da se postavljamo kao vlasnici, i shodno tome još bolje brinemo o svojoj imovini, da se prijavljujemo na razne natječaje, poput recimo fondova za energetsku učinkovitost. Potpuno je drugačije kad si ti vlasnik objekata.

Kao vlasnik do sada je bila upisana država, odnosno Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, ali to je bilo nepravedno, zato što su tu naši roditelji, naši noniči i none, ulagali u domove za starije, sjetimo se i samodoprinos. Nespretnim odvajanjem, kad se devedesetih godina upisivalo vlasništvo nad nekretninama, na razno-razne načine, dogodilo se da su naši domovi upisani državi. Godine su prolazile, i poslije, kada je Ministarstvo nama decentraliziralo ovlasti, kad nam je dalo domove u nadležnost, nije nam decentraliziralo vlasništvo. Dali su nam posla, ali ne i novce. Ne radi se dakle i fiskalna decentralizacija. Otkako smo mi osnivači Kantride, u nju su uloženi deseci milijuna kuna, a to je sve trebao ulagati vlasnik.

Ključan je bio dakle dogovor na razini Hrvatske zajednice županija i zahtjev koji je isao Vladi da nam se vrati vlasništvo nad domovima. Presudan trenutak je bio kada je Vlada na jednoj svečanoj sjednici 2019. prenijela vlasništvo Šibensko-kninskoj županiji Dom za starije u Kninu – odmah je bilo jasno da će to i morati učiniti i s drugima, jer u protivnom diskriminira ostale županije.

Već smo pripremili dokumentaciju za prijavu na Fond za energetsku učinkovitost i sigurna sam da ćemo proći na natječaju te da ćemo putem tog fonda obnoviti naše institucije. Sada, sve što ulažemo, znamo da ulažemo u svoje. A to znaju i naši korisnici.

Budućnost u izvaninstitucijskoj skrbi

Kolika je trenutno potražnja za domovima za starije u našoj županiji, kolike su liste čekanja?

– Potražnja je velika, a liste čekanja su duge.

Dostojanstveno naša je osnovna

Doduše, ima puno primjera „dupliciranja“ istih ljudi na tim listama, ali mislim da realno nama treba još jedan smještajni kapacitet, još toliko mesta u domovima koliko ih sada imamo. Znači, sigurno nedostaje oko 800 do tisuću mesta. Međutim, postoje paralelno smještajni kapaciteti i kod privatnih pružatelja usluga, no ne prate svi jednako standarde kvalitete pa je potražnja za tzv. „županijskim domovima“ velika, jer je odnos cijene i kvalitete usluge jako dobar.

Postoji vrlo razvijena izvaninstitucijska skrb, kao jedno od

rješenja za starije osobe koje iz nekog razloga nisu u instituciji, koliko je trenutno korisnika te usluge?

– U Rijeci su dva najveća pružatelja takve usluge, to su Kantrida i Volosko, i tu imamo oko 400 korisnika izvaninstitucijske skrb. Ali mi ih oko 450-500 imamo u Gorskom kotaru koje dodatno financiramo preko jedinica lokalne samouprave. U vinodolskom zaleđu je 60-ak, a imamo ih i na Cresu i na Krku. Kad bi se sve to zbrojilo, to je sigurno 1200-1300 korisnika u Županiji koje su zbrinute kroz izvaninstitucijsku

U svijetu rada treba ostati duže, onaj tko to želi. Ako je čovjek zdrav, ako ga dobro služe kognitivne sposobnosti, on je tada najzrelij, on je ljudski kapital. Mi s dobnom granicom Zakona o radu gubimo "ljudske kapitalce" koji iza sebe imaju krasno iskustvo, i profesionalno i životno. I odjednom su umirovljenici, postanu nevidljivi.

starenje misija

Puno gubimo zato što ljude isključujemo iz radnog procesa nakon 65. godine

skrb. I to bi trebala biti budućnost. Neki su samo korisnici obroka, prehrane, a mnoga sarmačka kućanstva dobivaju i uslugu pomoći u kući putem gerontodomaćica. Širi obuhvat usluge bi bio posjet medicinske sestre ili fizioterapeuta. Idealno bi bilo kad bi mi još više širili izvaninstitucijsku skrb na način da čovjek u svome domu može dobiti onu skrb koja mu je potrebna, i da ne mora ići u instituciju. Odnosno, da u instituciju ode tek onda kada ne može više brinuti o sebi.

Tko bi trebao zatražiti smještaj u domu

To je upravo moje sljedeće pitanje.
Kome biste uopće preporučili odlazak
u dom, a kome da se samo koristi
uslugama domova?

– Izvaninstitucijsku skrb bih preporučila onima koji žive sami, a ne da im se svaki dan kuhati, želete da im dođe obrok kuhan, obilan, dobar, domaći, po vrlo privilegiranoj cijeni, treba im donijeti lijekove jer nisu jako mobilni, ili im pak nešto po kući treba pomoći napraviti. Instituciju bih preporučila samo onome tko doista ne može brinuti o sebi, na način da ima fizička ograničenja trećeg

**Zadovoljni smo zbog
činjenice da smo se kao
Primorsko-goranska
županija uspjeli izboriti za
vlasništvo nad domovima
Kantrida i Mali Kartec.
Kao vlasnik do sada je
bila upisana država,
odnosno Hrvatski zavod za
mirovinsko osiguranje. Mi
smo dakle ulagali, i to puno,
u tuđu imovinu. Vlasništvo
nam otvara mnoge
mogućnosti.**

ili četvrtog stupnja, a to su teško pokretni i nepokretni korisnici.

Iako, moram se ograditi, vi tu ne možete ulaziti u pravo na izbor načina života. Netko možda zbog samoće želi doći u instituciju. Iako se i to može lijepo riješiti kroz izvaninstitucijsku skrb u poludnevnom boravku naših klubova za starije.

Kad sam tek stupila na ovo mjesto, pritisci na domove su bili izuzetni. Prve dvije godine samo smo gledali kolike su liste čekanja, telefonski pozivi bili su stalni: zašto nemate više mjesta, ja sam na listi već toliko godina... U svakoj prilici, na svakoj pressici, govorila sam i ponavljala da nitko ne mora doći u dom ako doista nema potrebu za tim. Mislim da nitko ne voli oticik iz svoje kuće i ići među strane ljudi – ako to nije nužno, u smislu potrebe, bolesti demencije ili nekog drugog jakog razloga.

Kad sam već spomenula bolesti demencije, toga ima sve više. Često puta struka onda ima zadatak zaštитiti korisnika od njega sama. Takvim korisnicima, koji k tome žive u sarmačkim domaćinstvima, svakako

Uvijek pokazuje isto, a to je da
je najbitnije uspostaviti dijalog
s onim kojima se pruža neka
usluga – Dragica Marač

Poziv nema radno vrijeme

**Vi ste zapravo počeli svoju karijeru brinući o mladima u
sistemu socijalne skrbi. Dugo ste, od 1993. radili u Domu za
odgoj djece i mlađeži u Rijeci.**

– Da, za tu mladu adolescentsku populaciju kažu da je najizazovniji dio populacije. I otuda moja profesionalna deformacija – ja sam uz njih naučila imati jednu ogromnu količinu energije, i ne znam raditi drugačije. Pravi pomagač ne bi smio svoj posao doživljavati kao posao nego kao poziv. A poziv nema radno vrijeme i tu ne razmišljaš koliko si plaćen nego razmišljaš da nađeš način kako da pomogneš onome za koga si zadužen. Radeći s tom djecom naučila sam si posložiti prioritete.

Marač: Domovi za starije kojima smo osnivači sada su u našem vlasništvu, i sada, sve što ulazemo, znamo da ulazimo u svoje. A to znaju i naši korisnici.

bih preporučila odlazak u dom. Među "preporukama" za institucijsku skrb su i razne nemoći fizičkog i zdravstvenog stanja, medicinski indicirane. Brojne su promjene u organizmu i brojne dijagnoze koje donosi starost, ali ponavljam – starost nije bolest, i u domovima ljudi nisu pacijenti nego korisnici, a po najnovijoj terminologiji koju preporučuje E-Qualin sustav upravljanja kvalitetom u domovima za starije osobe – oni su stanari. Dom može pomoći, sa svim svojim stručnim službama i osobljem, od liječnika, socijalnih radnika, medicinskih sestara, njegovatelja, radnih terapeuta do fizioterapeuta, da čovjek što kvalitetnije živi. To što je korisnik odnosno stanar slabo pokretan ili nepokretan ne znači da ne može živjeti kvalitetnim životom.

Zalažemo se i sami da korisnike doma zovemo stanařima jer oni tu doista stanuju. To je njihova nova adresa. I dapaće, oni su tu sa svim svojim pravima da se aktivno uključuju, predlažu, komentiraju i sugeriraju kako poboljšati uvjete života. Oni su u središtu naše pažnje, a mi smo samo njima na usluzi. To je ta promjena koncepta za koju se nadam da će jednog dana doći i u zdravstvu.

Usapoređujemo se s najboljim primjerima dobre prakse u Europi

Često se ističe da je Županija na nekom nivou nadstandarda socijalne skrbi.

Što bi to značilo, s kime se i s čime uspaređujete?

– Ne uspaređujemo se ni sa kim u Hrvatskoj. Možda je to ambiciozno reći, ali uspaređujemo se s najboljim primjerima dobre prakse u Europi. Dugo sam u socijalnoj

skrbi i kad god sam nešto mijenjala i htjela bolje za sustav, najprije sam i sama trebala puno naučiti i vidjeti, pa onda zajedno s kolegama naučeno primjeniti u okruženju u kojem jesmo. Pratim kako to rade vani, a u Nizozemsku smo otišli vidjeti jedan od njihovih najboljih domova, koji predstavlja primjer dobre prakse u Europi. Zapravo se uvijek pokazuje isto; najbitnije je uspostaviti dijalog s onima kojima pružaš neku uslugu, da bi ti on rekao što njemu treba, da onda struka to stavi u najbolje moguće okvire u tom trenutku. To je ono ključno što naša Županija nastoji: prepoznati potrebe onoga kome pruža socijalnu uslugu.

Kako to radimo? Pratimo što treba na području socijalne skrbi. Razgovaramo puno s čelnicima lokalne samouprave, razgovaramo s udružama koje rade na tom području, s centrima za socijalnu skrb, dakle sa svim dionicima, kako je to sad moderno reći. Radimo fokus grupe, istraživanja i prepoznajemo potrebe na terenu. Mogu biti potpuno različite priče u Opatiji i Rijeci, i u Delnicama i Čabru. Govorimo o nadstandardu jer mi ne radimo samo ono što nama Zakon propisuje nego puno više od toga. Ako Zakon propisuje neka prava za one s primanjima do 2.000 kn, npr. što je s onima s 2.100 kuna? Nama je primarno napraviti što veći obuhvat, i tada će siromaštva, nevolje i nepravde biti manje.

Na jednom primjeru ću vam također objasniti što znači taj nadstandard. Mi smo jedina Županija koja se uključila u UN-ov projekt kojim se želi postupno iskorijeniti beskućništvo. Netko bi rekao: što je to vama trebalo? Ali, kako ćeš se ozbiljno baviti

socijalnom politikom, ako žmiriš pred beskućništvom? Ne možeš, jer onda ne vidiš društvo u kojem živiš.

Kakva je situacija s problemom beskućništva?

– Pa, tu je situacija takva da smo u pet godina znatno smanjili taj problem i stavili ga u humaniji okvir. Mi smo se tu i osobno uključili u mapiranje, volontirali smo i bilježili gdje ima koliko beskućnika. To smo radili zato jer smo htjeli da usluga dođe k njima, tamo gdje treba, a ne da oni traže gdje se administrativno treba javiti. Oni su isto gradani ove zemlje, i po meni je i razvijenost i civilizacijski doseg jednog društva jedino mjerljiva koliko brine o onima koji sami ne znaju tražiti ono što ih spade, ili se ne mogu brinuti o sebi. Lako je onome koji zna Zakon, zna gdje će se obratiti, u Mirovinsko, Zdravstveno, zna gdje pogledati, prijaviti se. U suradnji s Udrugom Depaul, s kojom između ostalih surađujemo, s prijašnjeg jednog obroka sada beskućnici dobivaju tri obroka dnevno, omogućuje im se pranje robe, besplatnu pravnu i liječničku pomoć, uređena im je i mala čitaonica. Posebno nam je važno pokušati rehabilitirati mlade beskućnike. Neki su se uspjeli sposobiti za pojedina zanimanja i zaposliti te se tako uključiti u svijet rada. To je po molm mišljenju pravi način: vidjeti gdje treba ponuditi ljudsku i stručnu pomoć, motivirati, osoviti na noge, rehabilitirati.

U našoj su županiji prepoznate određene skupine građana gdje postoje povećane potrebe: to su osobe starije životne dobi, osobe s invaliditetom, djeca i žene žrtve obiteljskog nasilja, djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi i oni s poteškoćama u ponašanju te beskućnici i nezaposleni. To su sve ranjive skupine o kojima po zakonskim odredbama i definiciji, trebaju brinuti jedinice lokalne samouprave. Ali mi smo županija koja nije pred tim zatvorila oči, nego se zauzela da se uključi i brine, a posebno smo se angažirali za pomoć onim mahom udaljenijim općinama koje nemaju sredstava. Uostalom, cilj je Županije da vodi računa o ravnomjernom u dostupnom pristupu uslugama svim građanima.

Novi smještajni kapaciteti u domovima za starije

Nova investicija, gradnja doma za starije u Klani na mjestu bivše vojarne, nešto je što radosno najavljujete. U kojoj je fazi taj projekt, koliko će ta investicija

S ravnateljicom Gordanom Saršon i županom Zlatkom Komadinom ispred Doma Volosko

smanjiti pritisak na domove i tko će u njoj sve participirati?

– Idejni projekt je napravljen, a nakon izrade glavnog projekta dobit ćemo i odgovor na pitanje koliko to ustvari košta, jer se projekt trenutno procjenjuje na 20-ak milijuna eura, što je ogromna investicija. Stoga će se raditi po fazama, a prvo će se urediti bivša upravna zgrada i zgrada gdje su bile spavaonice. Troškove prve faze podijelit ćemo sa šest jedinica lokalne samouprave riječkog prstena koje su uključene u projekt – Gradom Kastvom te općinama Čavle, Jelenje, Viškovo, Klana i Matulji. Do kraja godine očekujemo da će se osigurati sredstva za izradu glavnog projekta a očekivano dovršenje doma trebalo bi biti unutar sljedeće četiri godine.

Ta će investicija prilično smanjiti pritisak na postojeće domove, jer se u Klani predviđa dvjestotinjak mjesta. A uz budući dom u Kostreni, s novih 150 do 180 mjesta, te na Cresu, bili bismo još bliže zadovoljenju potreba za smještajem i pokrivenošću domovima za starije. Za male općine bi pak bilo savršeno da, tamo gdje se može, imaju domove do kapaciteta obiteljskog doma, s 20-30 mjesta. To se naročito odnosi na područja Gorskih kotara, otkuda također dolaze inicijative za otvaranjem smještajnih kapaciteta.

Naglasci posljednjeg popisa stanovništva

Posljednji popis stanovništva pokazao je da Primorsko-goranska Županija gubi

Govorimo o nadstandardu na području naše Županije jer mi ne radimo samo ono što nama Zakon propisuje nego puno više od toga.

stanovništvo te da je više od jedne trećine populacije starije od 65 godina. To je jedna velika tema za koju ste naručili posebno istraživanje. Što generalno govore demografski pokazatelji u PGŽ?

– Pokazatelji nigdje nisu optimistični, i svi smo to očekivali. Vidimo što se događa. E sad je pitanje što smo spremni učiniti. Nijedna promjena se ne može učiniti dok se ne osvijesti da problem postoji. Meni se još uvijek čini da kod svih aktera koji bi mogli nešto promijeniti, svijest o tome što mogu učiniti je još samo na verbalnoj razini. U ovoj situaciji, svi koji odlučuju trebali bi učiniti sve što mogu da se ta slika promijeni. Možda grozno zvuči, ali tko bi danas poželio živjeti u nepotičajnom okruženju, u nesigurnosti i nepovjerenju u državne institucije? Prof. Stjepan Šterc, koji je za nas radio veliko demografsko istraživanje, upoznao nas je sa svojim ranijim istraživanjem mladih na velikom uzorku iseljenih mladih obitelji. U odgovoru na pitanje – zašto su otišli iz zemlje, mlađi kažu da to nije isključivo ekonomski

razlog ili zarada, nego odnos politike prema mladima i njihovo nepovjerenje prema onima koji vode politiku, tj. da će politika nešto učiniti za njihove živote i za njih.

Mladi dakle ne osjećaju u svojoj zemlji niti sigurnost niti prihvatanje, ne poštaje ih se dovoljno. To je na primjer situacija kao kod djece koja ne odrastaju poticajnom u okruženju u kojem se osjećaju dobro, sretno i sigurno. Nesretno dijete bježi od kuće. Kolike sam čula da kažu: vani mi nije plaća toliko veća, posebno kad platim podstanarstvo, ali me tu cijene, vide me kao čovjeka, uvažavaju me, pokazuju da sam im važan i cijene moj rad. Čini mi se da je taj odnos ključan. To je ono što mi u domovima radimo. Njegujemo odnos sa stanarom, odnos s radnikom. Kod nas su zakazali odnosi unutar društva. Možda ću zvučati pesimistično, ali ne vidim da će se suštinski promijeniti taj odnos politike prema ljudima u društvu ukoliko se ne dogodi nešto što će dovesti do značajnih promjena.

Dvjesti tisuća kuna nikog neće vratiti, to je potpuno pogrešan pristup. To radi politika koja ne sluša struku. Novac tu ne rješava priču. Svima je sad jasno da se ne može učiniti ništa ako se na povratku mlađih obitelji ne radi na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini u isto vrijeme. Ako je igdje potrebno zajednički djelovati sa svih razina onda je to sigurno pitanje demografije.

Kad čovjek postaje nevidljiv

Županija je izgubila u deset godina oko 10 posto stanovništva. Što mislite učiniti na lokalnoj razini.

– Mi smo na razini Županije izgubili oko deset posto, najviše je izgubio Grad Rijeka, a porastao je broj stanovnika samo u pet od 36 jedinica lokalne samouprave. To je puno, ali još više ustvari brine shema dobne strukture stanovništva, koja je debelo pomaknuta prema starijoj dobnoj strukturi. Već je odavno vrijeme za akciju, a ono što ćemo mi poduzeti je sigurno nekoliko mjera koje će predložiti općine i gradovi, a financirat će ih zajedno sa Županijom. Osnova ideje je rješavanje stambenog pitanja mlađim obiteljima kao prve nekretnine, zemljišta za gradnju, privilegiran dugoročni najam ili upotreba nekoristenih nekretninama. Slijedile bi ih dodatne mjere za zapošljavanje i samozapošljavanje. Kada mlađi čovjek ima gdje živjeti i siguran posao, to je već važan preduvjet za život.

Dvjesto tisuća kuna nikog neće vratiti, to je potpuno pogrešno. To radi politika koja ne sluša struku.

S jedne strane gubimo mlade, s druge se odričemo starijih, koji se zakonski proglašavaju starim sa 65 godina.

– Kako idemo ka tome da nas ima sve više u starijoj dobi, ima jedna vrlo jednostavna formula kako će jednim potezom pera biti puno manje osoba starije životne dobi; samo Zakonom o radu pomaknite dobnu granicu! Tu famoznu 65. stavili su u vrijeme kad je ljudski životni vijek bio 74-76, a sada je životni vijek produžen. Stavila bih najdonju granicu 67, a najvišu prema 70. pa čak do 72. do kada se bi se moglo ostati u svijetu rada. Ako je čovjek zdrav, ako ga dobro služe kognitivne sposobnosti, on je tada najzrelij, on je tada pravi kapital mudrosti i iskustva. Mi ovim zakonom gubimo "ljudske kapitalce" koji iza sebe imaju jedno krasno iskustvo, i profesionalno i životno. I što, onda odjednom su umirovljenici, postanu nevidljivi. Dobro je o tome pisala Slavenka Drakulić, kad te odjednom više ne nazivaju imenom, nego ti daju dobni opis, starica ili starac. To je i pitanje ljudskih prava, jer među svim dobnim strukturama postoji inter i intravariabilitet.

Pa evo, da se poslužim i našim primjerom. Nama su ravnatelji Doma Kantrida i Doma Volosko radili do 67. odnosno 68.

Kad je krizna situacija, zna se tko što radi

Mada je pažnja javnosti ponajprije usmjerena na brigu o umirovljenicima, županijski Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade vodi brigu o cijelom nizu udruga poput onih za djecu s posebnim potrebama, udruge za pomoći žrtvama nasilja, za pomoći ovisnicima, branitelji i civilne žrtve, invalidi te razne druge kreativne udruge. Kako uspijivate sve to pratiti?

– Ne, nemamo dovoljno ljudi, sad već pucamo po šavovima. Obuhvat naših poslova i zaduženja je velik, obuhvaćeno je puno marginaliziranih i posebno zahtjevnih skupina kojima pristup mora biti specifičan. No, imam odlične suradnike, tajnicu, tim s kojim se može raditi. Kad je krizna situacija, zna se tko što radi, npr. kad je bila krisa u "3. Maju" PGZ se uključila i našla rješenje koje je pomoglo da se premosti situacija bez plaća, na način da je osnovan Fond solidarnosti za djecu. Tako smo podijelili oko dva milijuna kuna pomoći a mnogima je to pomoglo da izdrže vrijeme kad su bili bez plaće.

godine, jer smo htjeli da dovrše započete projekte i zaokruže na taj način svoj radni vijek. A i sada računamo na njih, kao na članove Povjerenstva za kvalitetu rada u domovima. Tko to može znati bolje od njih? Mi uglavnom dobrim radnicima koji idu u mirovinu ponudimo ugovor na pola radnog vremena, ukoliko to žele. Previše lako se odričemo ljudi koji još mogu puno dati.

Uostalom, i vrijednosti se mijenjaju. Zašto bi starost nastupila sa 65 godina, to je nonsense. Nekad je pubertet nastupao u određenim godinama, sad nastupa u nekim drugim. Nekad se smatrao zrelim onaj tko odsluži vojsku, danas možda nisu sazreli ni sa trideset, ako žive s roditeljima. Civilizacije Inka i Maja su smatrali da je čovjek zreo s 52 godine, emocionalno i obiteljski, da tek tada možda nešto o životu zna i da tada može napredovati u nekom drugom duhovnom i životnom smislu. Nietzsche je za zrelog čovjeka rekao da je to onaj koji pronađe ozbiljnost koju je kao dijete ulagao u igre. Stariji ljudi, neka mi ne zamjere oni koje zovem starijima iako imaju samo 65, su fenomenalan kapital svakog društva. Svi smo mi jedinstveni u svojoj individualnosti te to treba prepoznati, poštivati i na neki način iskoristiti.

Napisao: Anto RAVLIĆ

Snimio: Petar FABIJAN

Malo tko se može pohvaliti sa šest mandata na čelu općine poput nezavisnog načelnika Općine Dobrinj Nevena Komadine. Više od dva desetljeća vodi krčku općinu u kojoj po najnovijem popisu živi 2.153 stanovnika. Kad netko zakorači u šesti mandat, moramo ga pitati kako nalazi motive da gura Općinu naprijed kao prvog dana.

– Da, puno je to godina. Najprije bih rekao da je povjerenje građana na šest izbora za načelnika meni osobno veliko priznanje. Ljudi su na neki način nagradili moj rad povjerenjem na svakim novim izborima. Jedini kriterij je jesli uspješan. Mene drže žar i volja da Općina odnosno Dobrinjština dobiju sadržaje koje želimo od osnutka Općine, sadržaje za koje se borim 20 godina, koliko sam načelnik. Postoji želja da realiziramo niz kapitalnih investicija kako bi Dobrinjština bila još ugodnije mjesto za život. Iako smatram da su osnutkom Općine, bez obzira tko je bio načelnik, učinjeni kvalitetni pomaci u svim segmentima života lokalne zajednice. Odgovorno tvrdim, da nije bilo reforme lokalne samouprave, jednog

Realizirali smo niz projekata u mojih šest mandata, no izgradnja nove osnovne škole u Dobrinju je broj jedan. Nismo imali nikakve uvjete obrazovanja, a školovanje i obrazovanje su temelj napretka svakog civiliziranog društva.

Neven Komadina više od dva desetljeća vodi krčku općinu Dobrinj

Dobrinjština je profitirala reformom lokalne

od najboljih poteza svih hrvatskih vlada, Dobrinjština nikad ne bi ovako izgledala, niti bi imala komunalni standard kakav ima danas.

Ne smijemo zaboraviti da Dobrinjština i ovaj dio otoka Krka još uvijek u jednom dijelu plaćaju cijenu godina zapostavljanja i totalne nebrige od strane bivše Općine Krk.

Najznačajnija – ulaganja u školstvo

Kad se osvrnete na posljednji mandat, ali i cjelokupno vrijeme na čelu Općine, koje projekte bi izdvojili?

– Kad govorim o kapitalnim objektima izdvojiti ću jedan projekt, bez obzira što nije finansijski najveći, a to je izgradnja nove osnovne škole i vraćanje statusa osmogodišnje škole nakon 33 godine. Školovanje i obrazovanje su temelj napretka svakog civiliziranog društva. Nismo imali nikakve uvjete obrazovanja, i ja sam se školovao u to doba. Krenuli smo u realizaciju gradnje nove

osmogodišnje škole 2005. godine, finansijski su nam pomogli Primorsko-goranska županija i Vlada Republike Hrvatske. Vrlo brzo se pokazalo da je investicija pogodena. Od 2007. godine imamo kontinuiran rast broja učenika. Ove godine smo u poziciji da dogovaramo dogradnju osnovne škole zbog povećanog broja učenika.

Posebno sam ponosan što smo bitno podigli standard obrazovanja i brige za mladež, od predškolskog odgoja do fakulteta. Općina Dobrinj kontinuirano ulaže gotovo deset posto općinskog proračuna u obrazovanje. Subvencioniramo boravak u jaslicama sa 72 posto, roditelji plaćaju 600 kuna, a za svaku treće i naredno dijete, u cijelosti troškove snosi Općina. Što se tiče osnovne škole, možemo se pohvaliti nadstandardom. Financiramo u velikoj mjeri produženi boravak, roditelj plaća 20 kuna po danu za dijete. Zajedno s OS Omišalj financiramo logopeda i psihologa.

Takovu izvanškolu skrb za djecu imaju rijetke jedinice lokalne samouprave na našem području. Dodjeljujemo stipendije za srednjoškolce u visini od 450 do 600 kuna, stipendije za studente dosežu i 900 kuna. Zbog loše prometne povezanosti, plaćamo poseban autobus koji omogućuje učenicima i studentima povratak kući iz poslijepodnevne smjene. Financiramo troškove putovanja do mjesta školovanja. Rekao bi da su ulaganja u školstvo i obrazovanje obilježila 20 godina mog obnašanja dužnosti.

Veliki obol razvoju i podizanju komunalnog standarda dala je investicija u vodoopskrbu. Izgradili smo vodovod u svim općinskim naseljima, osim u Rudinama. Tehnički je neizvedivo izgraditi vodovod za naselje sa svega pet stalnih stanovnika i jamčiti sanitarno ispravnu vodu koja putuje od Ćižića. I to je razlog zašto nismo odradili vodovod za Rudine. Nedavno je završen projekt kanalizacijskog

Izgradnja infrastrukture omogućila je razvoj svih naselja u Općini Dobrinj

sustava u priobalnim naseljima te očekujemo da će potaknuti nove investicije naročito na području turizma. Istaknuo bi i rekonstrukciju svih županijskih cesta na području Općine Dobrinj koju su zajednički finansirali Općina i Županijska uprava za ceste.

Praktički bez nezaposlenih

Izgradnja infrastrukture omogućila je razvoj svih naselja, a time i razvoj turizma u naseljima koja nisu na moru. Omogućili smo razvoj ruralnog turizma odnosno povećanu gradnju samostojjećih kuća za odmor. Sva ta ulaganja u komunalnu infrastrukturu i stvaranje boljih uvjeta života rezultirali su time da danas praktično nemamo nezaposlenih na području Općine Dobrinj. Glavne gospodarske grane su građevinarstvo i turizam, gdje radi najveći broj ljudi.

samouprave

Uložili smo znatna sredstva u saniranje pomorskog dobra, uređenje plaža, hortikulturno uređenje svih naselja te vodili dužnu brigu o obnovi društvenih domova i prostorija u svim naseljima, uvijek imajući na umu da su to gradili naši preci dobrovoljnijim radom. Kontinuirano smo ulagali u kulturnu baštinu, kroz sve ove godine obnovili smo 16 sakralnih objekata, crkava i kapela. Narod na Dobrinjštini je neraskidivo povezan s rimokatoličkom crkvom pod čijim patronatom su u Dobrinjštini organizirani prvi oblici obrazovanja. Ove godine bilježimo 180 godina osnovnoškolskog obrazovanja na području Općine. Prva škola u Dobrinju je otvorena 1841. godine zaslugom vlč. Antona Kirinčića iz Dobrinja koji je bio i prvi učitelj.

Reći ču vam još nešto bitno. Ako nemate

Zajedno sa Županijom provode se aktivnosti za izgradnju Zdravstvenog centra Meline kako bi ljekovito blato iz uvala Soline iskoristili u komercijalne svrhe

Popis stanovništva: plus od 75 stanovnika

Jedna smo od šest jedinica lokalne samouprave u Primorsko-goranskoj županiji u kojima je povećan broj stanovnika. Blagi porast od 75 stanovnika, ali ipak porast. Moramo biti realni, porast je uzrokovao mehaničkim priljevom stanovništa. S druge strane, dobro je što dolaze ljudi sa strane, očito su procijenili da je Dobrinjština ugodno mjesto za život.

I prometna povezanost je vrlo bitna za Općinu.

– Državna ulaganja u cestu D102 i autocestu do Rijeke učinila su nas još atraktivnijima. U normalnim uvjetima za 35 do 40 minuta vožnje stižemo do Rijeke, što je svakako donjelo dodatni benefit svima nama. Intencija Općine, zajedno s jedinicama lokalne samouprave na Krku, u dogовору s Ministarstvom mora, prometa i infrastrukture i ministrom Olegom Butkovićem, je da se u perspektivi izgradi prometnica koja bi išla istočnim dijelom otoka Krka i ta prometnica bi bila duga 23 kilometra. Strahovito bi nam ta cesta značila, smanjila bi vrijeme putovanja do Rijeke i drugih mjesta te otvorila mogućnost veće dnevne migracije. Pozitivno bi se reflektirala na brojne sredine na istočnom dijelu Krka; Dobrinj, Vrbnik, Punat, Bašku, čak i Krk. Brže bi se stizalo do svih tih mjesta, a rasteretila bi se enormno opterećena cesta od Krčkog mosta prema Baški. Osim prometa za Krk, krčke prometnice preuzimaju 80 posto cestovnog prometa za Cres i Lošinj i jedan dio prometa za Rab, za koji plovi trajekt iz Valbiske. Možda je velika riječ, ali ta cesta je milenijski projekt, za koju se zalažem od prvog dana na čelu Općine. Na nama je da lobiramo da se izgradi čim brže. Na nedavnom sastanku čelnika otoka Krka, načelnik Općine Vrbnik Dragan Zahija i ja smo određeni da komuniciramo s nadležnim vezano za aktivnosti koje su bitne za realizaciju ovog projekta.

Zbog loših autobusnih linija bitna nam je povezanost s Crikvenicom i zato nas veseli što smo nakon 14 godina napora da se brzobrodska linija Šilo – Crikvenica proglaši županijskom, uspjeli u tome. Bitna nam je ta brodska linija.

Znali smo da želimo jedinstven dizajn, da bude što posto prirodno i da vrijeme gorenja bude dulje, preko 40 sati – bračni par Puratić

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Rino GROPUZZO

Od kompjutorskog dizajna do smirujuće svijeće na stolu

Start Up u Kastvu, Up candle design Margarite i Juriše Puratić, hobi su pretvorili u ozbiljan posao, u dizajniranje i proizvodnju skulpturalnih organskih svijeća. Umjesto odlaska iz zemlje s obitelji, suprugina ideja poprimila je konkretan oblik i pretvorila se u core business.

Diplomirana ekonomistica i pomorski nautičar, Margarita i Juriša Puratić bračni su par i roditelji dvoje djece kojima ideja da u zrelim godinama potraže sreću „vani“ nije bila strana. Razumljivo, Juriša je nakon 13 godina plovidbe i nakon što je postao roditelj dvaju anđela Mie i Šime, odlučio ostati na kopnu.

No, nakon nekoliko poslova, od training menagera u uredu, do recepcioniste, vrlo je brzo uočio ali i naučio da njegovo zanimanje ima skućen prostor za razvoj i rad. No, srećom njihova zajednička ljubav prema ekologiji, očuvanju prirode, iznjedrila je ideju koju je supruga Margarita dugo gajila u sebi. Brzo je stvoren logotip brenda, "Up candle design" (Organic sculptural) u kojem su utkani njihovi inicijali prezimena, U (Urem) i P (Puratić), za izradu svijeća kreiranih spajanjem 3D tehnologije i tradicionalne tehnike.

– Nakon ne znam ni sam koliko godina traženja posla, a moram priznati da su u tom trenutku sve opcije bile otvorene, pa i odlazak iz zemlje s obitelji, ideja moje supruge poprimila je konkretan oblik, ono što joj je nekada bio hobi i što je zapostavila kad je postala majka, počelo se oblikovati u ozbiljan posao. Njezin brat Andrej Urem godinama živi i radi u New Yorku gdje izrađuje ekološke svijeće, pa ljubav prema svijećama i organskoj proizvodnji nije

ništa čudno što je zarazilo i „prešlo“ na sestru. Bračni par Puratić samo je prepoznao trenutak, uskočivši, kako se to slikovito zna kazati, u „zlatnu kočiju“.

Samozapošljavanje i dvije bianco zadužnice

Kroz samozapošljavanje Juriša Puratić je dobio za pokretanje proizvodnje 130 tisuća kuna početnog kapitala uz neke uvjete. Ne smije zatvoriti obrt dvije godine, u dvije godine mora doseći 50 posto prihoda od poticaja uz dakako, plaćanje mirovinskog i zdravstvenog, uz sva ona davanja i nameta državi. Ali također dodaje da je otvaranje obrta teklo glatko, da,

dodaje naš sugovornik, imam i dvije bianco zadužnice kojima se država u svakom trenutku može „naplatiti“. Kupio sam opremu, laptop za dizajn, 3D printer...

– Znali smo odmah da će naša proizvodnja biti prirodna, originalna, pa živimo u Kastvu okruženi prirodom, šumom s jedne strane i pogledom na more s druge, ideja za izradu svijeća počela se kristalizirati, znali smo da želimo jedinstven dizajn, da bude što posto prirodno i da vrijeme gorenja bude dulje, preko 40 sati, kaže Juriša koji je za sada jedini zaposlenik i nositelj cijelokupnog posla.

– Nismo htjeli raditi svijeće u čašama,

Njihove su svijeće isključivo od repičinog ili sojinog voska uz dodatak pamučnog filijla i sve je prirodno, bez aditiva

Juriša Puratić je za sada jedini zaposlenik i nositelj posla

Niti jedna svijeća nije gotova dok ne prođe kroz Margaritine ruke

želja nam je bila stvoriti originalne kalupe, a kako sam oduvijek zaljubljenik u 3D print, godinama se rekreativno bavio grafičkim dizajnom i 3D modeliranjem, zapravo je znanje koje sam utkao u rad i kreaciju, novi, originalni proizvod.

Naše su svijeće isključivo od repičinog voska ili sojinog voska uz dodatak pamučnog filija i to je sve što se nalazi u našoj svijeći. Prirodno, bez aditiva, naprsto stvaramo iskonski proizvod, priznat će, svijeća nalazi mjesto u svakom domu, simboličnog je značenja koja vas od pamтивјека tjeraju na duhovnost, meditaciju, relaksaciju. Obrt smo otvorili prije nepunih šest mjeseci, a krajem studenog prošle godine pokazali prve proizvode, prve oblike. Ljudi su ih prihvatali, pozitivno reagiraju što nam je dalo dodatni vjetar u leđa. Danas se svijeće mogu kupiti u Rijeci u trgovini Beni i Poneštrica, a u Zagrebu u Linksu i Take me home. Mi smo zadovoljni, znamo što nudimo, kaže nam Puratić.

Prva narudžba iz Haaga

– Kad sam isprintao prvi model tada je uslijedila potraga za kalupom, to su specijalni kalupi od silikona koje sam nabavio u Americi, zahvaljujući Andreju Uremu koji nas je uputio u konkretnе detalje posla. U početku sam vosak topio u mikrovalnoj, a brzo sam kupio i posudu s grijačima te sada vosak lakše lijevam u kalupe. Radni dan? Nikad kraja, uz osmijeh će Juriša Puratić kojem tijekom jutra društvo čine dva mačka, dok su djeca u vrtiću i školi, a supruga na svom radnom mjestu. Radionica mu je jedan dio kuhanje, u obiteljskoj kući. Tu se odvija cijeli radni proces, no, za sada se nalaze. Ali i supruga je itekako involuirana u proizvodni proces. Niti jedna svijeća

nije gotova dok ne prođe kroz njene ruke. Ona je zadužena za „fini rad“, oblikovanje i zaglađivanje svijeća, struganje finim alatima, te u konačnici pakiranje s obzirom da se svijeće slažu u elegantne tamno sive kutije. Dizajn kutija potpisuje moja supruga, ponosno će Puriša.

– Pitate me za repromaterijal? Kako ga nabavljam? Teško, ako vam kažem da ga nabavljam u Francuskoj jer je тамо najjeftinije, no, ako me pitate zašto ne u Hrvatskoj, odgovor je jednostavan, nema ga. Vjerovali ili ne, naša slavonska polja idealna su za sadnju i proizvodnju repice, pa i repičinog voska, ali to je neka druga priča. Čak nas i Francuzi pitaju kako nam se isplati posao, nastavlja Puratić. Sojin vosak se još može nabaviti kod nas, ima ga za kupiti ali smo razočarani jer cijena i ponuda nisu baš idealne, no, kako se ono kaže? „Snadi se druže“, internet, Amazon... No, ideja nam je širiti se, šaljem upite gotovo svakodnevno na područje cijele Europe. Nemate pojma kakav je osjećaj kad dobijete narudžbu za sto komada svijeća za jedan butik koji se otvara u Haagu. To je prva konkretna narudžba, dakako, odmah i plaćena. S druge strane, mi smo otvoreni za suradnju na svim razinama, sa svim proizvođačima svijeća, razmjeni iskustava i proizvoda. Želja nam je jednog dana otvoriti i vlastitu trgovinu, okupiti proizvođače svijeća iz Hrvatske i naše Županije, zapravo ideja ima, volje i želje za radom također. Može li nešto krenuti po zlu? Takav scenarij nastojat ćemo izbjegći, zaključuje Juriša Puratić.

Rođak izumio hidraulično vitlo

Puratići su stara pomorska obitelj iz Senja. Otac pomorac, brat Nehaj također vezan uz more. No, njihov rođak Mario Puratić svakako je svjetski poznato ime, zaslužan za izum koji je označio revoluciju u komercijalnom ribarstvu. Početkom tridesetih godina prošlog stoljeća težak otočni život (rođen na Braču) prekinuo je odlukom da krene put Amerike. Skrasio se poslije Drugog svjetskog rata u San Pedru, a kao tunolovac stekao nemjerljivo ribarsko iskustvo. Izum „Puretićev power block“ patentiran je 1954. godine i počeo se primjenjivati diljem svijeta. Riječ je o hidrauličnom vitlu, žljebastom koloturu iznutra obložen gumom koji hidraulikom izvlači mrežu. Danas je ribarenje mrežom plivaricom, bez vitla nezamislivo.

Dizajn kutija potpisuje Margarita Puratić

Napisao: Anto RAVLIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Hrvatska udruga kolezionara, sa sjedištem u Rijeci, nedavno je obilježila 25 godina postojanja. Kad neka udruga djeluje 25 godina, to dovoljno govori o ozbiljnosti vodstva i čanova, a kad se doda podatak da Hrvatska udruga kolezionara okuplja 1.560 čanova iz Hrvatske, Europe i svijeta, jasno je da se radi o respektabilnoj udruzi.

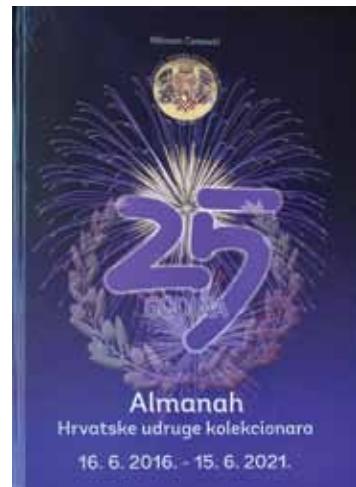
Osnivač i predsjednik Hrvatske udruge kolezionara je Milovan Cemović koji je radio za Ujedinjene narode u Kuvajtu, Iraku i Nigeriji kao organizator industrijske proizvodnje za

izložbe u Mimari, javili su nam se novi članovi, dali nam nove eksponate. Odlučio sam organizirati izložbu u Rijeci, u Filodrammatici. I riječka izložba je uspjela, a potom smo izložbom posjetili Split. Tu smo stali, izgubio se kontakt nakon nekog vremena, sjeća se Cemović.

Bogata izdavačka djelatnost

Kad već nije išlo s Udrugom djelatnika UN-a, Cemović se odlučio za novi korak.

– Osnovao sam Hrvatsku udrugu kolezionara u Rijeci. Prvu izložbu smo imali u Malom salonu na Korzu 15. lipnja 1996. godine. Želja mi je bila da kolezionari izdaju iz anonimnosti, bez obzira što skupljali,

Almanah
Hrvatske
udruge
kolezionara
u povodu
25 godina
djelovanja

Mišje gnijezdo od vrijednih novčanica (i druge)

elektro postrojenja i telekomunikacije. Kao inženjer elektronike u Africi i Aziji uvodio je sustave napajanja sunčevom energijom. Pokazalo se da je Cemovićem djelovanje u UN-u bilo prvi korak u osnivanju Hrvatske udruge kolezionara. Tada Cemović nije pomiclao na osnivanje udruge kolezionara, no nakon završetka Domovinskog rata, kad se uvidjelo da je otuđeno dosta vrijednih predmeta, odlučio je osnovati Udrugu djelatnika UN-a i napraviti izložbu vrijednih i zanimljivih eksponata u Mimari.

– Izložili smo fotografije i predmete s projekata na kojima smo radili. Izložba je dala mnogima nove motive za rad odnosno skupljanje zanimljivih predmeta. Nakon

Postali smo popularni zahvaljujući našim skupovima i sajmovima na koje dolaze posjetitelji iz Njemačke, Austrije, Italije, Slovenije, čak i SAD-a. Ljudi su prepoznali našu strast, a korona je samo privremeno zaustavila naše redovite sastanke u Transadriji.

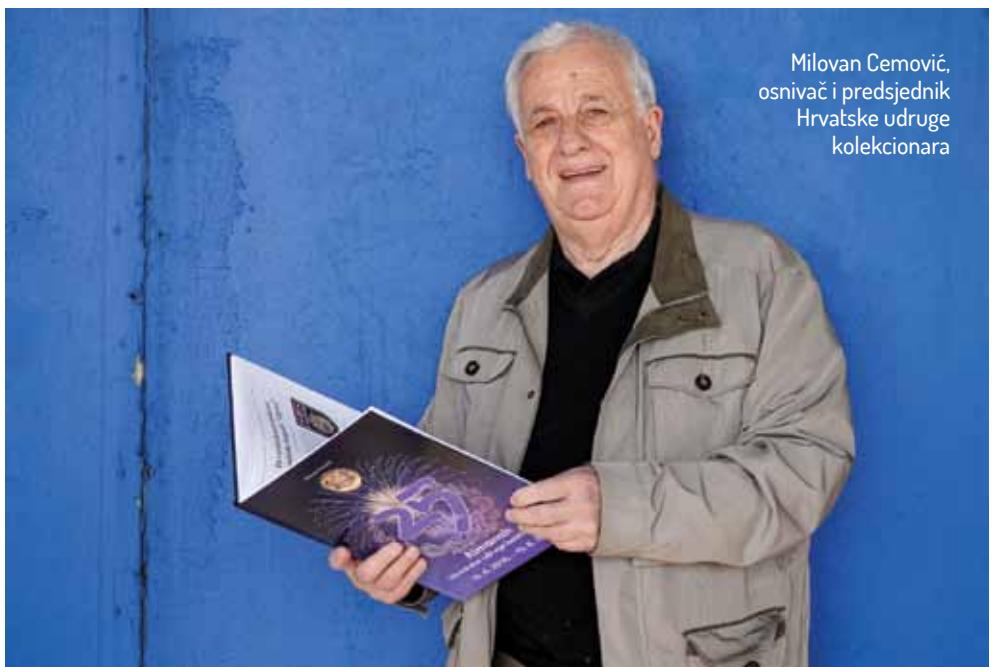
da napravimo evidenciju kolezionara, da znamo tko i što skuplja, da se sve te vrijedne i zanimljive stvari sačuvaju kao povijest. Pokazalo se da je Rijeka bila zakrčena eksponatima. To me potaknulo da počnemo izdavati časopis Hrvatski kolezionar. Izdajemo tri do četiri broja godišnje i stigli smo do broja 98. Bez pomoći sa strane, samo od članarine koja iznosi 10 kuna mjesечно. Odlučili smo "natjerati" ljudе da se pojave u časopisu, da pišu o svojim ambicijama i hobiju. Ugodno sam se iznenadio, bio sam zatrpan tekstovima. Svaki broj se razlikuje, svaki broj nosi neku svoju priču. U svakom broju donosimo popis svih čanova tako da kolezionarima bude lakše komunicirati. Udruga je neprofitabilna, najpopularnija je u Rijeci, otvoreni smo za nove članove, potičemo razmjenu među čanovima, zato su časopisu objavljujemo telefone kolezionara da mogu kontaktirati i dogovorati se. Tko želi uz osobna istraživanja pomoći udruzi, stojimo na usluzi, objašnjava Cemović koji kreće u realizaciju nove ideje u sklopu djelovanja Hrvatske udruge kolezionara.

– Odlučio sam za hrvatsku i riječku javnost napraviti biblioteku od knjiga Hrvatske udruge kolezionara. I to smo ostvarili, svako izdanje poklanjamо Gradsкоj knjižnici Rijeka i Gradu Rijeci. Naša biblioteka ima zanimljivih izdanja, a naša udruga bogatu izdavačku djelatnost. Da bi Rijeku predstavili svima, za petu godišnjicu Hrvatske udruge kolezionara izdali smo "Moj Grad Rijeka – Fiume na starim razglednicama" na 200 stranica, s 500 razglednica koje nas vraćaju u povijest. Knjiga je napravila "boom". Tiskana je u 500 komada, a potom smo morali zbog interesa tiskati još 500 primjeraka. Knjiga je izazvala interes izvan Hrvatske, iz Italije su nas zvali, željeli su prodavati knjigu. Naša druga knjiga posvećena je cijeloj Primorsko-goranskoj županiji, u njoj se može naći možda i tisuću razglednica do dvadesetih godina 20. stoljeća iz svih gradova i mjesta Primorsko-goranske županije. Pomogli su nam kolezionari iz svih dijelova Hrvatske. Kad je Crna Gora postala neovisna, izdali smo knjigu "Crna Gora feniks u očima kolezionara" kao poklon Crnoj Gori za neovisnost.

Časopis
Hrvatski
kolezionar
izlazi tri do
četiri broja
godišnje a
stigao je do
broja 98

Milovan Čemović,
osnivač i predsjednik
Hrvatske udruge
kolezionara

Za 15 godina Hrvatske udruge kolezionara izdali smo naš almanah na 200 stranica. To je oduševilo kolezionare pa smo i za 20 godina objavili almanah. I za 25 godina izdajemo treći almanah. Zašto stati s nećim što veseli ljudi. Dosad je Hrvatska udruga kolezionara izdala osam tomova, zaokružuje Čemović izdavačku djelatnost Hrvatske udruge kolezionara.

Što sve skupljaju kolezionari?

Godišnjice udruge su bile prilika za izdavanje kovanica.

– Za petu godišnjicu udruge dali smo da se tiska kovаницa od četiri hrvatske kune, kao medalja, od čistog srebra, teška devet grama, s grbom trojedinice Hrvatske, Dalmacije, Slavonije i Zagreba. Posao je povjeren Zlatarni Celje. Za 20 godina u suradnji sa Zlatarnom Celje izdali smo 100 komada kovanice od 20 hrvatskih kuna, na kojoj je znakovlje Rijeke i

šalicama za kavu. U Mađarskoj, Njemačkoj i Italiji imate čitave sale koje "ukrašavaju" šećeri, šalice, salvete. Skupljaju se označivači stranica za knjige, a najpopularnije kod kolezionara su Vespe i Lambrette, kaže predsjednik udruge koji će se pohvaliti da je Hrvatska udruga

mu: vi se sigurno šalite jer takvih novčanica nema. A čovjek opet: imam čitav bunt od 100 komada. Meni opet čudno, te novčanice su tiskane u Njemačkoj 1. rujna 1943. godine, a vlak koji ih je dostavljao partizani su dignuli u zrak. Nešto sitno je ostalo i NDH je nešto malo pustilo u promet, ali zaista takvih novčanica nema. I odem kod čovjeka u Dragu. Novčanice su davne skrivene da ne bi imao problema s ondašnjom vlašću. Otvara čovjek ciglu, vadi bunt, a od bunta od 100 novčanica ostalo samo nekoliko. Miševi su od njih napravili gnijezdo. A morate znati da jedna takva novčanica, ako je kvalitetna, vrijedi 1.500 eura.

Druga priča. Kovanice iz 1890. godine, mađarski florin. Izdanja iz 1891. i 1892. godine imaju riječki grb.

– Te kovanice su dobivali kao plaću pripadnici Austro-Ugarske vojske i mornarice. Ta kovаницa od pet kruna je najtraženija kovаницa. To ljudi ne znaju i bacaju. Imamo i kovanicu iz 1906. godine, s likom Franza Jozefa i Štefanovom krunom koju drže dva anđela. Predstavlja raritet hrvatske, austro-ugarske i talijanske numizmatičke povijesti. Samo ona vrijedi 20 tisuća eura. Mnogi to ne znaju pa je prodaju kao zlato za tri kune po gramu. Za 25 grama dobijete... ništa. Ima toliko bisera, a te bisere želimo sačuvati, a ne da se uništavaju prodajom za sitan novac.

Treća priča.

– Čovjek ima jako raritetnu kovanicu od 100 crnogorskih perpera u zlatu. Postoje kovanice od kraljevine i knjaževina, onima knjaževinu. I ponudio sam se da otkupim. Otišao sam do njega. I zaista ima kovanicu, ali je rub odsječen. Što s dogodilo? Dao je zubaru da odsječe dio da mu napravi zlatni Zub.

kolezionarske priče)

zemljovid Hrvatske, objašnjava Čemović.

Što skupljaju kolezionari?

– Od šećera, salveta, šalica za kavu, do automobila i vespi. Svašta. Neki skupljaju filmske dolare, a neki kolezionari skupljaju i prave dolare. Gospoda iz Malinske je čitav zid u velikom dnevnom boravku pokrila

kolezionara popularnija u Europi nego u Hrvatskoj zaslužujući jednoj teškoj ratnoj priči.

– U Drugom svjetskom ratu potopljen je njemački brod u Vinodolskom kanalu. Preživjeli su ubijeni. Nađen je jedan novčanik, a u njemu je bio broš te fotografija žene i curice. Poslali smo informaciju njemačkim novinama, tražili je li živa curica s fotografijom. Na žalost, nismo dobili odgovor, izgleda da je curica umrla. Postali smo popularni zahvaljujući našim skupovima i sajmovima na koje dolaze posjetitelji iz Njemačke, Austrije, Italije, Slovenije, čak i SAD-a. Ljudi su prepoznali našu strast. A da strasti ima svjedoči da je jedan kolezionar učlanio sina u udrugu odmah po rođenju.

Kao i cijeli svijet, korona je poremetila planove, zaustavila životnu svakodnevnicu.

– Prije korone smo svaka dva mjeseca imali sastanak u Transadriji. Ako Bog da, vratit će se sastancima, skupovima i sajmovima, a 30. obljetnicu Hrvatske udruge kolezionara ćemo obilježiti izdavanjem almanaha.

Tri lude priče iz života kolezionara

Kolezionarstvo nudi zanimljive priče, a Čemović će izdvojiti tri.

– Zove me čovjek i kaže da ima novčanicu NDH od 500 kuna iz 1943. godine. Kažem

Hrvatska udruga kolezionara okuplja 1.560 članova iz Hrvatske, Europe i svijeta

Knjiga "Moj Grad Rijeka - Fiume na starijim razglednicama" doživjela je dva izdanja

Napisao: Anto RAVLIĆ

Snimili: Petar FABIJAN i Anto RAVLIĆ

Dpopis stanovništva 2021. namaknuo nam je izraz zabrinutosti na lica. Tek šest od 36 jedinica lokalne samouprave u Primorsko-goranskoj županiji bilježi pluseve.

Među mjestima koja su u plusu je i mali Drivenik koji pripada Vinodolskoj općini. Priča o Driveniku počinje polovicom 18. stoljeća, nakon što se stanovništvo spušta s brijega gdje dominira frankopanski kaštel u dolinu, gdje se gradi cesta Bakar - Novi Vinodolski. Formira se naselje u kojem danas živi 328 stanovnika, 20 više no prije 11 godina, kada je održan pretposljednji popis stanovništva. Nije tih 20 stanovnika demografsko čudo, no u situaciji kada Hrvatska i Primorsko-goranska županija demografski krahiraju, svaki plus je vijest.

Korak od mora, dva od sniga

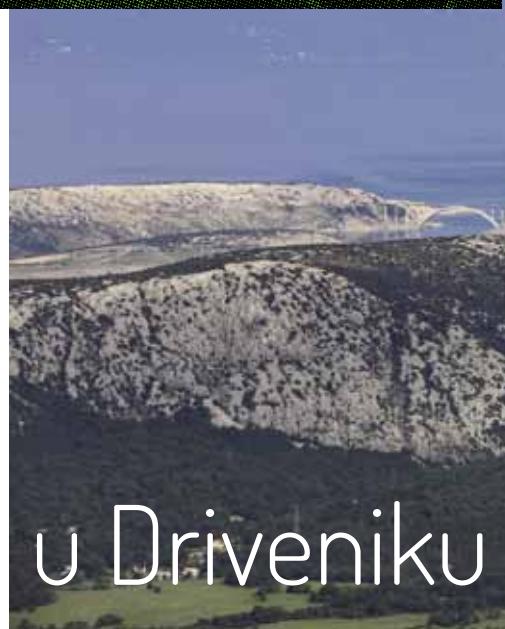
– Drivenik sa svojim prirodnim i kulturnopovijesnim ljepotama predstavlja prekrasno i iznimno ugodno mjesto za život. To je dokazao i posljednji popis stanovništva prema kojem je Drivenik jedino mjesto u Vinodolskoj općini koje bilježi porast, a ne pad stanovnika. Porast broja stanovnika posljedica je povećanog nataliteta posljednjih nekoliko godina, zadržavanja mlađih obitelji u svom mjestu te naseljavanja novih obitelji s djecom koje su u Driveniku prepoznale idealno mjesto za život, ističe predsjednik Mjesnog odbora Drivenik Marin Klarić.

– Među glavne prednosti Drivenika svakako možemo ubrojiti povoljan geografski položaj te iznimno dobru prometnu povezanost

Dok popis stanovništva posvuda zadaje glavobolje, u Driveniku

Predsjednik Mjesnog odbora Drivenik Marin Klarić

koja je osobito došla do izražaja izgradnjom nove obilaznice sa uključenjem na čvoru Križišće. Time se put automobilom do centra Rijeke skratio na manje od dvadesetak minuta vožnje, što je izrazito bitno za radno stanovništvo Vinodola koje uvelike gravitira prema riječkom području. Također, vrlo bitna činjenica za mlađe obitelji s djecom je blizina vrtića i osnovne škole koji se nalaze u samo četiri kilometra udaljenom Triblju, dok se sve ostale potrebe stanovništva mogu ostvariti u desetak kilometara udaljenoj Crikvenici, objašnjava Marin Klarić koji će naglasiti još jednu prednost Drivenika:

– Položaj Drivenika zaista opravdava slogan Vinodolske općine "Korak od mora, dva od sniga". Naime, Drivenik je od mora udaljen manje od deset kilometara, što znači da ste usred ljetne turističke sezone daleko od vreve turista, ali vas samo desetak minuta vožnje dijeli do prvih plaža u Crikvenici, Dramlju ili

Uključenjem na čvoru Križišće put se iz Drivenika automobilom do centra Rijeke skratio na manje od dvadesetak minuta vožnje

Jadranovu. Ukoliko ste pak više šumski tip, 15 minuta vožnje dijeli vas od driveničke šume i uživanja u šumskom zraku s pogledom na cijeli Kvarner, ističe Klarić.

U manjoj sredini ljudi su povezani

U mjestu su aktivna 24 poduzetnika. Driveničani se zapošljavaju od Novog Vinodolskog, Crikvenice, Kukuljanova pa sve do Rijeke i Viškova. Većina radnog stanovništva Drivenika ipak gravitira prema riječkom području. U Drivenik su nedavno doselile dvije obitelji iz Jadranova koje je i nastalo kao drivenička luka. Nekoliko mlađih obitelji ima dvoje do troje djece pa je i to doprinijelo dobrom demografskom stanju. I turizam raste. Prije dvije godine Drivenik je

Malo mjesto u Vinodolu ne oskudije brojem stanovnika, ali ni poslovnim idejama. Autocesta u susjedstvu, mir i priroda te poslovne ideje formula su koja je najzapadnije mjesto Vinodolske općine učinila atraktivnim za život

mami osmijeh

Daleko od vreve turista, ali blizu
prvih plaža
- Drivenik iz zraka

Drivenik jedino mjesto u Vinodolskoj općini koje bilježi porast, a ne pad stanovnika

imao 5.100 noćenja, a lani već 7.760 noćenja. Nije ni čudo da broj noćenja raste kad je u dvije godine broj objekata u turizmu i kreveta porastao za trećinu. Drivenik danas ima 30 kuća za odmor s 150 kreveta.

Među onima koji su prepoznali prednosti Drivenika je Petar Milošević koji je prije pet godina doselio iz Rijeke.

- Tražili smo mjesto gdje ćemo živjeti s prirodom. Ukažala se potreba za čuvanjem Pastoralnog centra Alojzija Stepinca za razvoj skautizma u Driveniku i odlučili smo se doći u Drivenik. Mjesto mi se svidalo i inače. Tata je iz Ledenica i kad bi išli u Ledenice radije smo išli cestom kroz Vinodolsku dolinu nego preko Jadranske magistrale.

U životu u Driveniku vidim samo pluseve.

Drivenik ima puno staza i uživamo, otkrivamo nove staze. Takvih mogućnosti nema u gradu.

Čini mi se da Općina nastoji slušati bilo ljudi koji žive ovdje, izlazi se u susret koliko se može. Imamo poštu, dućan. Jedini minus koji vidim je nedostatak autobusnih linija. Ne trebaju nama starijima jer svi imamo aute, no trebaju mladima. Trebalo bi ubaciti koju autobusnu liniju više, prema Rijeci i Crikvenici. Kad nema školskog autobusa, ne možeš u Rijeku, ne možeš na kupanje, objašnjava Milošević.

Javni prijevoz i bankomat jedini minus

Našli su se na pola puta, znamo pročitati frazu, a u ovom slučaju fraza nije fraza. Valentina i Vahid Bajrović stigli su u Drivenik svatko sa svoje strane, iz susjedstva. Valentina je iz Triblja, a suprug Vahid iz Križića.

- Kuću su kupili Vahidovi roditelji. Kad smo se ženili, Vahidov tata je pitao hoćemo li Drivenik ili Križiće. Mi smo se odlučili za Drivenik. Ovdje imamo sve što želimo, a u blizini su škola i vrtić. Već šestu godinu živimo u Driveniku, priča Valentina.

- Butiga je tu, na dvije minute je vrtić. Na pola puta si za Crikvenicu, na pola puta za Rijeku. More je blizu, a daleko si od gužve. Nema gužve na cesti. Jedino kad je sudar na Jadranskoj magistrali pa potjeraju aute ovdje, ali to je rijetko, dodaje Vahid.

Kad Bajroviće pitamo zašto su izabrali Drivenik, stiže odgovor koji ima odgovore na sve. Zbog mira, a ljudi su ovdje posebni. Znamo svih od prije, jako su složni. Sloga je specifična za Drivenik. Kad se treba nešto čistiti, svi se okupe. Što god da je u mjestu, svi su na kupu, kažu Bajrovići.

Rođena Londončanka Tabitha Burrill i njene zaposlenice iz Drivenika širom svijeta šalju svoje proizvode od stakla

Ima li nešto za rubriku "minusi"?

– Definitivno, javni prijevoz. Nikako smo povezani s Crikvenicom, ljudi koji ne voze su odsječeni od svijeta, kaže Valentina.

– Teško možeš u Driveniku funkcionirati bez dva auta. Svaka kuća ima bar dva auta, kaže Vahid.

I još jedan minus otkrivaju Bajrovići. Nemamo bankomat, a toliko je ljudi, već se pisalo o tome. Nema bankomata u Driveniku, Križiću i Trilju. Dovoljan bi bio jedan, kao što se najavljalio u Trilju, predlažu Driveničani sa šestogodišnjim stažom.

Tabithin novi prostor

Drivenik je prije četiri mjeseca postao adresa s koje rođena Londončanka Tabitha Burrill i njene zaposlenice širom svijeta šalju svoje proizvode od stakla. Tabithin Glass Studio proizvodi inkluzije od stakla, koje drugi umjetnici koriste u svojim umjetničkim kreacijama za izradu suvenira, mozaika u podu, instalacija za urede, hotele, restorane... Najprije je Engleskinja imala prostor u Crikvenici, potom godinama u Bribiru, a kad je zbog povećanja obima posla tražila veći prostor, našla ga je u Driveniku. Preseljenje otvara nove mogućnosti. Primjerice, organizaciju radionica za koje je bilo interesa, ali nije bilo mjesta u skućenom prostoru u Bribiru. Višednevne radionice, za koje ima interesa sa svih strana svijeta, prilika su da se izvan sezone popune turistički kapaciteti u Vinodolu. Naći će se vremena i za radionice za djecu.

– Dio sam zajednice i želim nešto vratiti zajednici u kojoj živim, objašnjava Tabitha svoje poglede koji su pomalo raritet u društvu koje često postavlja pitanja poput "što će meni zajednica dati" ili "gdje sam tu ja"?

Tabitha je došla živjeti u Vinodol prije šest godina. I kaže da je to njen dom iz kojeg ne kani nigdje. Dobre avionske veze učinile su London praktično susjedstvom. Znate kako glasi prvo pitanje kad netko iz Londona dove u mali Vinodol? Zašto?

U životu u Driveniku vidim samo pluseve – Marin Klarić

Turistički adut – kaštel
Drivenik, jedan od devet gradova što ih spominje
Vinodolski zakon

– U Londonu je život skup. Najamnine stanova su veće, porezi su veći. Na posao i s posla se putuje po dva-tri sata. Previše je ljudi, nedostaje novca u bolnicama, nedostaje novca školama. Ovdje je predivno. Klima, sunce, more. Ljudi su nevjerojatno prijateljski raspoloženi. Došla sam ovdje prije Brexita i Brexit nije utjecao na moju odluku da se preselim, no ja želim biti građanin svijeta, ne želim biti u zemlji koja nije dio svijeta. Ovdje mogu biti građanin svijeta. Vremena su takva, a i moj posao je takav da iz Drivenika mogu raditi sa cijelim svijetom, objašnjava Engleskinja s driveničkom adresom koja staklo pretvara u umjetnost zahvaljujući idejama, kreaciji, ali i pećima koje rastapaju staklo pristiglo iz SAD-a na temperaturi od 755 do 999 stupnjeva.

Tabitha vadi staklo poput vatrogasca. Zaštitne rukavice, „pancirk“ i kaciga. Na američko tržište mali Glass Studio iz

Drivenika plasira 50 posto svojih proizvoda od stakla.

Nova craft piva iz Drivenika

Drivenik postaje zanimljiva postaja i za pivopije, zahvaljujući craft pivovari Drivenik brewery i pivu Kirica.

Driveničani Goran Bakarčić i Marin Klarić su prije četiri godine skuhalo svoje prvo pivo, uvjereni da su našli samo još jedan zanimljiv hobi. Svidjelo im se i počeli su eksperimentirati. Početak njihove pivske avanture temeljio se na kuhanju aleova kao što su: Irish red ale, Porter i IPA, no redovnim kuhačima ipak su se najviše svidjeli njihov lageri koje usavršavaju posljednje dvije godine u Marinovojo garaži.

– Nakon dugo eksperimentiranja i kuhanja najviše pozitivnih reakcija imao je naš Pilsner u koji idu dijelom njemački, a dijelom česki i hrvatski sastojci, objašnjavaju Goran i Marin.

Obzirom da su lageri za kuhanje dosta

Ljudi su ovdje posebni.
Sloga je specifična za
Drivenik. Kad se treba
nešto čistiti, svi se okupe.
Što god da je u mjestu,
svi su na kupu, kažu u
Driveniku

U mjestu su aktivna 24 poduzetnika

zahtjevniji od aleova, bilo je potrebno nabaviti komoru za cjelogodišnje održavanje temperature bez koje bi kuhanje lagera bila nemoguća misija. Komora funkcioniра na način da za vrijeme ljetnih vrućina održava nisku temperaturu, dok za vrijeme hladnih zimskih dana grije.

– S vremenom smo polako počeli podizati naše amatersko kuhanje na jednu višu razinu prilagođavanjem vode, pH, vlastitim razmnožavanjem kvasaca te još mnogim sitnim detaljima koji čine razliku između dobre i odlične pive. Jedina "mana" u cijeloj priči bila je količina skuhane pive. Naime, imamo bačvu od samo 50 litara koja na kraju kuhanja daje nekih četiri-pet gajbi pive. Dio se popije uz kuhanje, dio s društvom, a dio bi bio poklonjen, objašnjava Marin.

– Svi su nam govorili, piva vam je super, napravite nešto, a često su stizali i upiti za poslovnu suradnju, no sve je ostajalo na

tome. Zapravo nismo ozbiljno shvaćali sve te pohvale jer smo mislili, kad nekome nešto pokloniš, naravno da ti neće reći da pivo ne valja, kaže Goran.

Suradnja s Međimurcima

– Dugo smo skupljali hrabrost i razmišljali hoćemo li ozbiljnije krenuti u posao s pivom, sigurno više od godinu dana. No u rujnu 2021. godine dogodio se "okidač" koji nas je motivirao i ohrabrio na ovaj pothvat. Naime, jedan od naših lagera prijavili smo na X. hrvatsko homebrew prvenstvo održano u organizaciji Zmajske pivovare iz Zagreba. Radi se o vrlo cijenjenom i popularnom natjecanju kućnih pivara na kojem sudjeluju kućni pivari iz cijele Europe. Na prvenstvu je sudjelovalo više od 350 piva svrstanih u 12 kategorija. Naš Czech Amber Lager osvojio je drugo mjesto u kategoriji Lagers&Hybrids u konkurenciji od 32 prijavljene pive, navodi Goran.

Kad su Driveničani shvatili da komplimenti

nisu tek prijateljsko tapšanje po ramenima, zagrijali su se za posao s pivom.

– Tražili smo način kako skuhati veću količinu, raspitivali se tko nam može ponuditi takvu poslovnu suradnju i došli smo do craft pivovare Međimurski lepi dečki s kojom smo u relativno kratkom roku postigli dogovor – kuhanje pive po našem receptu u njihovom pogonu. Krenuli smo s dvije tisuće litara koje ćemo, nadamo se, postupno povećavati. Već imamo recepte i ideje za nove pive, no sve u svoje vrijeme, ističe Marin.

Plan je da se do turističke sezone omogući kupnja pive u poslovnom prostoru u Driveniku. San je naravno i jednog dana imati svoj pogon.

– Naš početni cilj je da se etabliramo na ovom području te da proširimo turističku ponudu s proizvodom za koji se nadamo da će postati turistički brand crikveničko-vinodolskog kraja, najavljuju drivenički proizvođači pive.

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Rino GROPUZZO

Ako je reportaža kraljica novinarstva onda je emisija MORE Hrvatske radio televizije prijestolje na kojem ona suvereno sjedi. Četrdeset godina mozačno-informativni televizijski format posvećen ljudima i događanjima na našim otocima i obali neprekidno traje i bilježi zavidnu gledanost, točnije, među deset je najgledanijih emisija HRT-a. Istodobno, svima koji sudjeluju u stvaranju emisije ona predstavlja radostan izazov da se slikom i riječju gledatelju pruže uzbudjenja plovidbe, ljepota i čudi mora, pokaže toplina i snaga ljudi koji uz more i od mora žive i naravno aktualna morska informacija.

S emisijom MORE od prvog dana je i TV centar Rijeka

Branislav Bimbašić je 1982. godine, kao tadašnji urednik TV Centra Rijeka i TV dopisništva Pula, pokrenuo emisiju pod nazivom „LJUDI, MORE, OBALE“. Projekt je odmah programski kolegij ocijenio odličnim i morske priče počeli su snimati i pripremati novinari iz Pule, Valnea Delbianco i Branko Blažina, a u Rijeci Jaroslav Kovačević i Marija Končar. Za razliku od dopisništva u Puli koji je te godine dobio tek prostor izdvojen od prostorija Radio Pule i mogućnost posebne veze za slanje videa u Zagreb, dio postprodukциje odvijao se dijelom u Rijeci i u Zagrebu. Novinar Stanko Čulina, koji je od 1985. zaposlen u riječkom TV centru, svjedoči sljedeće:

– Emisija More nastajala je u TV Centru Rijeka. S urednikom Branislavom Bimbašićem svakog ponedjeljka na redakcijskom sastanku

Ekipa „Mora“ na terenu – novinarka Nikolina Gerek, snimatelj Dean Kapić i tonski snimatelj Mario Knežević

Televizijski dragulj nastao u riječkom studiju

Za snimanje slanih priča, reportaža, nije bilo nikada teško cijeli dan do zalaska biti na terenu, na otocima, po obalnim zabitima. Ponekad planirano ode u potpuno drugom pravcu i opet u konačnici priča ispadne neočekivano dobra.

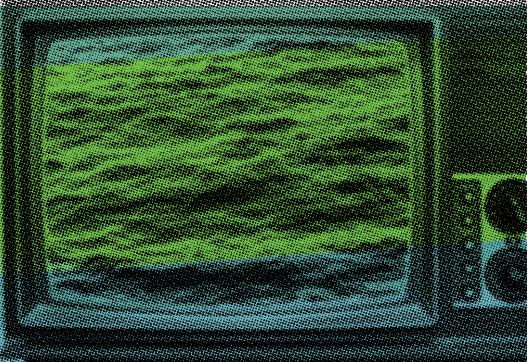
u Rijeci planirao se tjedni rad kao i priprema emisije More. Od jeseni 1985. sudjelujem u pripremi priloga i ponekom snimanju najava iz studija. Emisija bi se montirala u Rijeci te bi vozač U-matic kasetu vozio u Zagreb. Dakle, emisija se još 1985. emitirala iz Zagreba, jer TV centar Rijeka nije imao mogućnosti emitirati je, kao ni iz Pule koja je bila sasvim malo dopisništvo.

Emisija „Ljudi, more, obale“ mijenja ime u MORE 1990. godine. Od 1992. urednik TV Centra Rijeka postaje Jaroslav Kovačević koji urednički potpis stavlja i na emisiju koju pričama iz Dubrovnika oplemenjuje Vedran Benić, iz Splita Mladen Mateljan i iz Šibenika Ante Granik. Cijela emisija pripremana je u Rijeci. Vodena je u početku iz studija, a nakon Stanka Čuline priloge je najavljuvao voditeljski par Antonela Galić Pruša i Zdravko Kleva te Odri Ribarović i Vladimir Rončević.

Od analognog do digitalnog – More je izdržalo

Emisija MORE je u riječkom studiju u nekoliko navrata mijenjala formu i dizajn, zahvaljujući razvitku tehničkih mogućnosti i opremljenosti centra. Od snimanja na filmskoj vrpci u samom početku, preko U-matic i potom Beta tehnologijom, danas se gleda u HD formatu. Na stvaranju emisije MORE radi već treća generacija snimatelja i montažera. Treba spomenuti ekipu iz 80-tih: snimatelje Ervina Debeuca i Dragu Zormana, tonske snimatelje Dragu Gašparevića, Vladu Ilijaša, Igoru Rabara te Arianu Žagar. Tada je tehnologija bila sporija, analogna, na terenu se moglo duže boraviti pa se stizalo istraživati, otkrivati nove priče.

Spomenutu generaciju snimatelja u devedesetima nasljeđuju Boris Vehar, Boris Srok, Zdravko Dugić, Branko Oužecki i

Nekadašnji voditeljski par Zdravko Kleva i Antonela Galić Pruša u društvu snimatelja Ervina Debeuca

Branimir Vincetić te tonski snimatelji Predrag Grubić, Donald Vukas, Mladen Juranović i Marijo Knežević. Uz Vincetića, morske priče i danas vole snimati Marko Bezić, Dean Kapić, Vanja Perić, Domagoj Dugić, Branimir Kosovac i Velimir Stamatović.

Bez realizatora emisije, nekada Nevenke Milošević, danas Vesne Budiselić i Srećka Pierobona ili organizatorice produkcije umirovljene Jadranke Skorin i Blanke Vorkapić te energične Dolores Matošević, emisiju bi bilo gotovo nemoguće snimiti i pripremiti za reprodukciju.

Osim spomenutih, moraju se pridodati i imena ključnih aktera montaže svake tridesetominutne emisije MORE; nekada Katice Škerjanc i Vlaste Milović te danas neizostavnih majstora montažera Tomislava Budiselića te Maura Tončinića i Michela Mesarića. Kada montažeru ili autoru priloga nedostaje kadar, u pomoć uskače arhivarka Sandra Janeš. Svi oni uz svoj profesionalni i stvaralački pristup emisiji pomažu i kao gledatelji. Svoj konstruktivni sud, je li priča dobra ili ne, otvoreno iznose, što novinarima dosta znači. Gledatelji susreću novinare autore

reportaža, umirovljene Nikolinu Majster, Vesnu Korić, donedavno Ranka Stojanca, hvale emisiju.

Nalog za snimanje MORA – radost ekipe

Za snimanje slanih priča, reportaža, nije bilo nikada teško ustati se rano i cijeli dan do zalaska biti na terenu, na otocima, po obalnim zabitima. Gledalo se u nebo, u more, hoće li vrijeme pustiti snimatelju snimiti dobre kadrove. Hoće li pred kamerom sugovornici otvoriti dušu, opustiti se. U vožnji bi ekipa doznala od novinara što se točno radi. Snimatelj odmah potom vrti po glavi moguće kadrove. Kad proces krene glatko – super, ako ne ide, radi snalažljivost iz onog što ima, što vidiš, radi se priča... Ponekad planirano ode u potpuno drugom pravcu i opet u konačnici priča ispadne neočekivano dobra. Televizija ima tu moć, kad se nema rijeći, ili kada su slabe, može ih se skloniti u drugi plan, a onda slika priča ljepotu, tajanstvenost, vječnost mora.

Emisiju More 1999. godine počinje na inicijativu urednika Mladena Mateljana raditi kolega u TV centru Split. Naravno da u toj emisiji surađuju novinari iz riječkog Centra i obrnuto. Tom sinergijom emisija zahvaća veća jadranska prostranstva, otoke, što privlači veći broj gledatelja; emisija More postaje sve više vrijedna i prepoznatljiv proizvod Hrvatske radiotelevizije. Ustupa joj se izvanredan termin nedjeljom u 13.25 sati.

Nedjeljom iza trinaest sati i danas se na Hrvatskoj televiziji emitiraju emisije MORE, uz Rijeku i Split, iz Pule i iz Zadra. Bezbroj morskih priča od Prevlake do Savudrije donose iskusni reporteri iz Dubrovnika, Splita, Šibenika. Iz Rijeke: Danijela Minić, Klaudija Modrić Plantarić, Elvira Dizdarević, Ivana Perić, Nikolina Gerek, Jelena Tomac, Darko Santini, Željka Lopac Purković, Dajana Kruneš i urednica Odri Ribarović, koja kaže:

Emisija More je naš dragulj koji moramo čuvati – Irena Hrvatin

Emisija MORE zapažena i nagrađivana

Emisija „More“ već je dugo jedan od brendova HRT-a, a dva puta – 2010. i 2013. godine dobila je i nagradu Ministarstva pomorstva za promicanje pomorske kulture i znanosti. Osim ove godine – kada je nominirana za najbolju TV emisiju u sklopu medijske nagrade Zlatni Studio, emisija More bila je nominirana i 2008. godine za medijsku nagradu Večernjakov ekran – u kategoriji originalne TV emisije magazinskog sadržaja. Ekipa HRT centra Rijeka 2018. dobila je i evrovijsku nagradu za priču "Stanovi za ribe" novinarke Klaudije Modrić Plantarić, uz snimatelja Branimira Vincetića i montažera Maura Tončinića.

U režiji – realizatorica Vesna Budiselić i Mladen Jurčević, voditelj tehničke

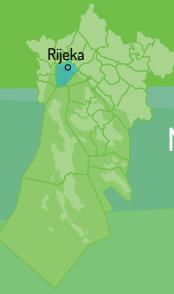
Odri Ribarović emisiju More kontinuirano uređuje i vodi 25 godina. [foto P. Fabijan]

– Veliko mi je zadovoljstvo što emisiju More kontinuirano uređujem i vodim 25 godina. I za svaku emisiju, a upravo pripremamo 707. iz Rijeke, obavezno napravim jednu, ponekad i dvije reportaže. Tijekom vremena "More" se digitaliziralo, nekoliko puta promijenilo "outfit" i tehnološki osvremenjeno, a uz ostalo, snimke dronova i GoPro kamera čine naše priče još atraktivnijima. Uvijek se trudimo biti što životniji progovarajući o malim i velikim morskim čudima i ljudima. Ne na klasičan, već edukativan način s naglaskom na sve i uvijek s dobrim namjerama – što osjeća i naša mnogobrojna publika. Emisija „More“ je poput „majice s plavo bijelim prugama“, prepoznatljiva i sveprisutna. Neovisno o modi, rado ju iz svog ormara izvlače i mlađi i stariji, žene i muškarci, ono životno, zanimljivo, vrijedno i važno u moru, na moru i oko njega pridonoseći promociji hrvatskog pomorstva, ribarstva, morskog turizma, običaja, kulture, povijesti, morske tradicije, i plave ekologije. I to radimo sa srcem.

Više od 700 emisija s potpisom HRT Centra Rijeka

Uz stalne obveze za servisiranje informativnog programa u HRT centru Rijeka uvijek se nade snage i vremena za rad na ovoj emisiji. Od prealiziranih preko 1000 emisija, više od 700 emisija More proizvedeno je u riječkom TV Centru. Je li to veliko odricanje u organizacijskom smislu kada se dnevne HRT centra informacije moraju proizvoditi gotovo iz sata u sat, pitali smo privremenu ravnateljicu Irenu Hrvatin:

– Unatoč moru informativnih događaja koje pratimo na području PGŽ, za reportaže o ljudima i zanimljivostima na moru i uz more uvijek mora biti mjesta. Emisija More je naš dragulj koji moramo čuvati i od kojega ne možemo odustati, što god se događalo oko nas. Upravo kroz tu emisiju naši novinari pokazuju da imaju dušu i senzibilitet za priče koje nadilaze svakodnevnicu; upravo kroz tu emisiju snimatelji, tehničari i montažeri pokazuju svoju kreativnost i kroz te reportaže oplemenjuju svoj novinarski posao. Od Jadrana do Antarktika More spaja ljudе. Ono što radimo već četiri desetljeća samo je kap u moru, ali more bi bilo sigurno manje za tu izgubljenu kap i zato ćemo se i dalje truditi da sačuvamo vrijednost koju proizvodimo zajedno sa kolegama u Splitu, Puli i Zadru. Svatko na svoj način – jer upravo tako obogaćujemo program HRT-a, zaključuje Hrvatin.

Pioniri domskih inovacija u zasluženoj mirovini

Iza Marije Maras i Marijana Haupert su deseci godina predanog rada u domovima za starije u Primorsko-goranskoj županiji kojima su potaknuli i realizirali „kopernikanski obrat“ u shvaćanju i prakticiranju institucijskog zbrinjavanja starijih osoba.

Napisao: Zdravko KLEVA

Snimili: Rino GROPUZZO i Petar FABIJAN

D oajeni institucijske skrbi za starije u domovima Primorsko-goranske županije Kantrida i Volosko Marija Maras i Marijan Haupert odnedavno su svoje ravnateljske ureds ustupili mlađim stručnjacima socijalne struke. Povukli su se u zasluženu mirovinu u kojoj ne miruju. Za županijski magazin osvrnuli na desetljeća svojeg rada posvećenog zbrinjavanju mnogobrojnog dijela populacije starijih osoba. Iza njih su deseci godina predanog rada u spomenutim institucijama u kojima su potaknuli i realizirali „kopernikanski obrat“ u shvaćanju i prakticiranju institucijskog zbrinjavanja starijih osoba.

Vjetrovi promjena zapuhali prvo na Kantridi

Na radno mjesto ravnateljice doma Kantrida Marija Maras je došla u rano poratno vrijeme, najprije kao vršiteljica dužnosti ravnateljice da bi 1996. godine bila imenovana na tu dužnost s diplomom socijalnog radnika stečenoj na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1981. godine. Iste 1996. godine Marijan Haupert kao diplomirani socijalni radnik zaposlio se u opatijskom Centru za socijalni rad. Sedam godina kasnije prelazi u tadašnji Centar za društvenu brigu o starijim osobama u Volosku gdje je tri godine zamjenjivao ravnateljicu. Za to vrijeme Marija Maras steće nova znanja na University of South Florida, završava Program On Social Care of the Elderly stipendijom organizacije Word Learning.

Dom Kantrida napredovao je na ljestvici u posljednjih deset godina – razvio se iz druge generacije domova u četvrtu generaciju

– Na područje rada sa starijima krenula sam 1987. godine, priča nam gospođa Maras, radom na izvaninstitucijskoj skrbi za starije pri Domu Kantrida širenjem Klubova za starije osobe u Rijeci, razvijanjem Službe za pomoć i njegu u kući, uspostavili smo i dostavu obroka u kuće, te službu Halopomoć. U to vrijeme Rijeka je bila začetnik u svim ovim oblicima skrbi, potporu je davalо ondašnje Ministarstvo socijalne zaštite uz aktivnu pomoć Grada Rijeke i Primorsko goranske županije. Znanje i iskustva koja sam stekla u USA činili su se kao utopija za naše prilike, ali u praksi tijekom vremena pokazalo se u raznim situacijama suprotno, korisno i praktično.

Promjena pristupa korisnicima

Njezin kolega Marijan Haupert također s ambicijom da se nešto mijenja, prepoznae priliku 2000. godine kada su decentralizacijom domova za starije osobe osnivačka prava prenesena na županije. U Centru za socijalni rad u Opatiji, osim polivalentnog socijalnog rada bio je zadužen

Od devedesetih na čelu Doma Kantrida – Marija Maras

Gostovanja i druženja na Kantridi

– Naša lokalna zajednica i županija značajan su faktor u uključivanju Doma Kantrida u društveni život Rijeke i šire zajednice, kao i u dokidanju izolacije stanara u domu dolaskom i mnogovrsnim gostovanjima i posjetama, kazala je Maras. – Niti na jednom plesnjaku ili zabavi ja se nisam tako dobro osjećala kao na našim plesovima... dočecima Novih godina u podne... Maškaronom balu... Globalna ali i lokalna društvena kretanja vrlo su dinamična i direktno utječu na život i skrb za starije osobe, nove izazove treba prihvati i razumjeti i razvijati skrb za starije u skladu sa očekivanjima ove mnogobrojne populacije.

za starije osobe. Te 2000.-te, u tom trenutku, rekao nam je Haupert, osjetio sam priliku da bi se u novim okolnostima, a s višegodišnjim iskustvom rada sa starijima, moglo nešto poduzeti na unapređenju uvjeta i rada u Domu Volosko. Suštinu njihovog djelovanja kroz godine koje su uslijedile Marija Maras objasnila je na slijedećem:

– Skrb za stanare domova i korisnike izvaninstitucijske skrbi mijenja paradigmu,

Pet ravnateljskih mandata u Domu Volosko
– Marijan Haupert

Ostavljam iza sebe više nego što sam mogao zamisliti

– Sve što sam mogao mislim da sam postigao, kaže Marijan Haupert nakon pet odradenih ravnateljskih mandata u Domu Volosko. – Čak možda i više nego sam mislio. Ovaj senior park s tim liftom to je nešto što mi je bilo nezamislivo, što je po meni bilo nemoguće napraviti, međutim, to ostaje iza mene. Još nešto što moram naglasiti, a to je da sam dom imovinsko-pravno riješio, znači Dom Volosko je sada u vlasništvu županije, tako da se može natjecati za europske novce.

približava se korisnicima i terenu, počinje slušati i artikulirati potrebe od dolje prema gore, usmjerava se prema kulturi usmjerenosti prema korisniku, a za to je bilo potrebno promijeniti organiziranost, fizičku okolinu, radne procese i naročito odnose.

Marijan Haupert upravo od toga polazi u domu Volosko.

– Kada sam prije dvadeset godina došao u Dom Volosko bila su dva objekta, u kojima je bilo smješteno 190 korisnika. Bile su to sobe najviše trokrevetne, a bilo je četverokrevetnih i peterokrevetnih. U uvjetima novog osnivača, Županije, u dogovoru se tražilo rješenje kako i na koji način poboljšati uvjete sukladno izazovu vremena. Prvi cilj bio je smanjiti broj korisnika, ne da bi bilo lakše raditi i brinuti o njima, već poboljšati smještaj, stručnost osoblja i prostornost u smislu kapaciteta. Usljedili su gradevinski radovi na poboljšanju postojećih dvaju objekata, promijenili smo krovove, fasadu. Iskazala se prilika pa je Dom Volosko obogaćen za još jedan objekt u neposrednoj blizini.

Senior park s liftom u Voloskom riješio je mnoge probleme korisnicima

Nemoguće postalo moguće

Za njegovu adaptaciju radi smještaja stanara doma Primorsko-goranska županija je izdvojila 2,2 milijuna kuna, a ukupni troškovi s otkupom zgrade u Voloskom iznosili su oko 5 milijuna eura. Ono što je mislio da se nikada neće riješiti, rekao je Haupert, rješeno je, a to je prilaz.

– Do doma Volosko jedini mogući prilaz bile su stepenice, njih 60. Preko njih ljude smo morali nositi. Prošle godine dovršen je takozvani senior park sa liftom te sada Dom ima normalan prilaz na znatno višem nivou od nekadašnjeg. U te tri zgrade ostalo je 120 korisnika, čiji je boravak i komfor daleko ugodniji od onog prije dvadeset godina. Adaptacijom objekata započela je prilagodba doma za koncept rada temeljenom na modelu kućanske zajednice četvrte generacije, proizašlo iz primjene "E-Qualin" sustava kvalitete – usmjereno na korisnika.

– Proces promjena koje inicira E-Qalin ne odbacuje postojeće i dobro funkcionirajuće strukture i procese, on pokazuje ono što dobro funkcioniра ali i ono što treba mijenjati. To prihvaćanje promjena, svjedoči nam Marija Maras i usvajanje novog modela kulture odnosa, bilo je najizazovnije i najzahtjevnije za radnike doma.

Tu trebam zahvaliti svim izvrsnim radnicima Doma Kantrida, a posebno stručnom timu koji nije odustajao niti kad je bilo najteže. Mijenjati paradigmu usmjerenosti na ustanovu prema kulturi usmjerenosti na stanara je proces koji traje i zahtijeva obimnu i kontinuiranu edukaciju svih zaposlenih, od spremaćica do uprave. Zato se dalekosežno dobrom pokazala odluka župana Komadine 2011. godine da osigura sredstva za edukaciju radnika za uvođenje modela E-Qualin. To je sveobuhvatan i dinamičan model upravljanja kvalitetom za domove za starije osobe. Dom Kantrida razvijao se iz druge generacije domova u četvrtu generaciju s ciljem da se stanarima

osiguraju mogućnosti za izbor, dostojanstvo, poštivanje, odlučivanje o sebi, smislen život u starosti.

– I mi u domu Volosko smo završili ili postigli prvi stupanj modela "E-Qualin", i sad je u tijeku drugi. Trenutno se radi da se te kućanske zajednice objedine u jedan dom, jedan objekt. Nema više velikih ogromnih domova. Sve su kućanske zajednice male zasebne cjeline tako da se čovjek osjeća kao kod kuće.

Nove generacije, nova očekivanja

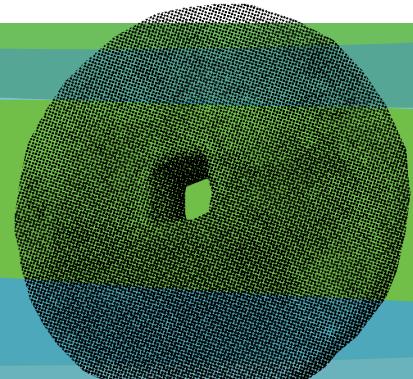
Zanimalo nas je čuti kakvi su danas stanari i kako su doživljavali spomenute promjene, na što bivša ravnateljica Doma Kantrida kaže sljedeće:

– Očekivanja nove generacije starijih osoba razlikuju se od prethodnih-veteranskih generacija koje su naučene biti zadovoljne sigurnošću koju su pružali domovi i jednostavnom skrb. Globalna ali i lokalna društvena kretanja vrlo su dinamična i direktno utječu na život i skrb za starije osobe, nove izazove treba prihvati i razumjeti i razvijati skrb za starije u skladu sa očekivanjima ove mnogobrojne populacije.

Marijan Haupert slikovito odgovara:

– Ako je išlo ka poboljšanju u prihvatanje novina nije bilo problema. Jednostavno je. Kada je netko bio u četverokrevetnoj sobi i došao je u dvokrevetnu i unutra ima svoj ormari, svoj krevet, stol, to je ipak solidan životni prostor. Ja sam u proteklih dvadeset godina izvrsno suradivao s nekoliko županijskih pročelnika u sektoru socijalne skrbi. Od doktora Smešnog, Afrića, doktorice Malatestinić, i zadnjih godina s dr. Dragicom Marač. S njom sam razvio suradnju u smislu konkretnih stvari. Sve ranije bilo je razumljivo, podrazumijevalo se, shvaćalo da se to može i realiziralo se. No zadnjih godina postignuti su efekti nemjerljivi u odnosu što je ranije postizano i sve te novine u uvjetima života starijih osoba u domu se zrcale na njihovom licima, raspoloženju.

Na kraju, unatoč suvremenih uvjeta i prakse koju su iza sebe ostavili Marija Maras i Marijan Haupert ostaje veoma važan problem a riječ je o nedostatku mladog stručnog kadra koji bi nastavio praksu institucionalizirane skrbi o starijim osobama. Temeljito obrađeni rezultati popisa stanovništva vjerojatno će još više upozoriti na rast broja starije populacije. Stoga na cijelom sustavu je pronaći način kako kadrovski popunjavati aktualne i buduće domove za starije osobe kako u Primorsko-goranskoj županiji tako i šire.

Čuvari sjećanja, posljednji krčki

Napisala i snimila:
Martina FRKA-MILOTIĆ

“Čuda trudi, velike umijeće i silnoga ustrpljenja rabi za delat toš... Dobro pogledajmo i po duši priznajmo, toš je velika kiparija zablijenoga, nigdje zapišenoga priučenoga vištozoga meštra klesara i svih kin je zapovidala!”

Anton Bogović – Tonićić Jurov 2014. godine u knjižici pripremljenoj za Noć muzeja zapisao je ove riječi i u njima sažeо svu umjetnost jednog vremena koje nam polako ali sigurno klizi kroz prste, ostavljajući kao jedini trag tek nekolicinu toševa koliko ih se danas još može pronaći na otoku Krku. A toš je još ne tako davno bio srce otočnog sela: mjesto gdje se mukotrpno radilo, ali i družilo, pilo i pjevalo, u ona vremena dok su se susjadi još uvelike oslanjali jedni na druge, kuće su bile zbijene, a domaćinstva bliska i povezana.

“O, u tošu se po dva-tri mjeseca živjelo. Za 400 kilograma maslina trebalo se uz pomoć konja po četiri sata mlit, a sve skupa trebalo je i osam sati da se zgotovi taj jedan posao! Odmah drugi dan u tome ulju su se jaja mogla frigat”, priča nam Ivan Depikolozvane, koji je 2016. godine posljednji put pokrenuo toš u Vrhu. Kaže, takvog ulja više nema i nikada

Šetnja Bogovskim tošem je i pravi izlet u povijest Dubašnice i nekog drugog, gotovo zaboravljenog načina života. Osim toša, tu su izložene i nebrojene druge stvari, koje malo tko danas zna imenovati starim imenima.

Bogovski toš, kuća i štala datiraju iz 1850. godine i sve u ovom prostoru odije povješću

ga ni neće biti uz modernu proizvodnju.

“To je obiteljski toš, naslijeden od moga oca, star sigurno nekoliko stoljeća. Rado bih ga stavio još koji put u pogon, ali nema se to više s kim delat. A nikad ne može strojno dobiveno ulje biti tako dobro! A kako se u tošu tek družilo, pilo, pjevalo po cijele večeri...”, prisjeća se Ivan, dok ga sjećanja vraćaju u djetinjstvo i drage uspomene. Upravo ovaj toš u Vrhu posljednji je na otoku Krku koji je proizveo “zeleno zlato” - svi ostali su već pretvoreni u izložbene primjerke, pažljivo čuvani u konobama, ili su – nažalost – odbačeni kada je trebalo

napraviti mjesta za stanove i apartmane. Nebriga i neznanje presudili su i nekima od najstarijih na otoku.

Djedovina njegovana ljubavlju

“Ispred napuštene crkvice svete Marine kod Pinezića, u šumi uz antičko groblje i danas se nalazi jedan kameni pijat iz toša. Nažalost, netko neuk i nemaran ga je prilikom uređenja crkve bagerom odbacio skupa sa smećem. S druge strane vale također je jedan monolit kameni pijat, promjera oko dva i pol metra, razbijen i prekriven mahovinom. Nažalost, cijeli je lokalitet napušten već stoljećima”, kaže nam arheolog Ranko Starac. Riječ je o

Mi smo odlučili sačuvati sve kako je nekada bilo – Biserka i Ivica Bogović

Šetnja Bogovskim tošem je pravi izlet u povijest Dubašnice i nekog gotovo zaboravljenog

toševi

Lako se može zamisliti kako je davnih dana ovdje bilo zaposleno i veselo. Toš je bio aktivan do 1963. godine.

vjerojatno najstarijim ostacima krčkih toševa na otoku.

“Riječ je o pijatima iz perioda između 1. i 3. stoljeća, nažalost ne možemo ih preciznije datirati. Prvi zapis o toševima datira iz 1651. godine i bilježi da je na Krku tada djelovalo njih čak 14, a u to vrijeme najveći proizvođač ulja bile su Dubašnica i Baška. Nekada je i u gradu Krku gotovo svaka ozbiljnija kuća imala svoj mali toš za privatne potrebe, koji je radio na “ljudski pogon”, kaže nam Ranko Starac.

I 1771. godine na otoku Krku je popisano čak 14 toševa: četiri u Krku, jedan u Puntu i čak devet u Dubašnici. 1850. godine Dubašnica je davala 700 barila ulja koje se redovito izvozilo u Bakar i Trst, a najjači proizvođač maslinovog ulja na otoku bio je Petar Bogović. Njegov toš i danas je poznat kao Bogovski toš - i prava je sreća da i danas stoji, očuvan i gotovo netaknut, zahvaljujući velikoj ljubavi Petrovih nasljednika.

Dok prolazimo pokraj jednog od najvećih dubašljanskih gumna, nalazimo se u sjeni pet stoljeća starog koprivića – moćnog, silnog debla raskoljenog dovoljno da u njega stane odrastao čovjek. Obujma oko pet metara, koprivić se u svojih pola milenija života nagledao razigrane djece koja su pod njime stasala i starila, vrijednoga blaga i vozova punih maslina, težaka i ulja, fešti i pjesme... Kakve bi to priče bile da ih koprivić može pričati! Srećom, priču o starom Bogovskom tošu skrivenom pod krošnjom drevnog stabla svima zainteresiranima priča Ivica Bogović, Petrov šukun-šukun unuk, koji sa suprugom Biserkom uz mnogo ljubavi i truda čuva i njeguje svoju djedovinu.

Ranko Starac: Nekada je i u gradu Krku gotovo svaka ozbiljnija kuća imala svoj mali toš za privatne potrebe

Bogovski toš čuva uspomenu

Bogovski toš, kuća i stala datiraju iz 1850. godine i sve u ovom prostoru odiše povijesću: od crno-bijele slike Ivičinog šukun-šukun đeda i bake, preko raznog alata, do samog toša – i zahvaljujući tome lako se može zamisliti kako je davnih dana ovdje bilo zaposleno i veselo.

“Masline bi se kolima dovele do ulaza i ubacile u mlin, koji je originalno imao zemljani pod. Potom bi konj gurao gredе koje su rotirale kameno kolo, ono je drobilo masline, a ljudi su za to vrijeme gurali masline kako bi ušle pod kolo. Dobivena “pašta”, odnosno kaša stavljala se u športе, okrugle pletene vreće”, priča nam Ivica, pokazujući jednu od športi izloženu uz kameni zid. Nekada ih je ovdje bilo mnogo, a sada je ostala tek jedna originalna. Druge su vremenom propale, podijeljene ili posuđene.

“Tiještenjem smjese zdrobljenih plodova čisto maslinovo ulje cijedilo se tako što su se športi nosiljkom stavljale jedna na drugu pod prešu, na kamenu sviću. U jami je pod

Zidni sat
iz 1818.
godine

prešom stajao veliki tinjer u koji se cijedilo maslinovo ulje, koje se s površine kuhane vode pobiralo kacolom i stavljalo u manji tinjer”, pokazuje Ivica Bogović dijelove toša, još uvijek na originalnim mjestima, kao da svaki tren čekaju svoje blago i svoje ljudе.

Nekada se ovdje kroz gotovo cijelu zimu radilo, kaže nam, uz fritule, šurlice, žgvacet, pjesmu i druženje. Premlad je da bi se sjećao vremena kada je toš radio, ali njegov stariji brat još se vozio u košari zataknutoj za gredu toša, kao na kakvom osobnom, obiteljskom vrtuljku. Toš je radio do 1963. godine, a posljednji ga je vodio Ivan Bogović Bogovac, sin Petra Bogovića Bogovskog, u čije vrijeme je još radio i po 24 sata na dan.

„Kasnije nam je služio kao konoba, ali uvijek se u našoj obitelji cijenila i čuvala obiteljska baština. Danas neki u ovakvim prostorima sve izbace, naprave dva-tri pregradna zida i – eto ga apartman! Mi smo pak odlučili sačuvati sve kako je nekada bilo, tek smo popločili zemljani pod i uredili zidove”, kažu nam Ivica i Biserka.

Zaboravljeni način života

Šetnja Bogovskim tošem je i pravi izlet u povijest Dubašnice i nekog drugog, gotovo zaboravljenog načina života. Osim toša, tu su izložene i nebrojene druge stvari, koje malo tko danas zna imenovati starim imenima. Prostorom doduše dominira sam toš koji se sastoji od pijata, kola, vide, preše, ašpe, badilja, drvenog argana, športi, tinjera i maštola, kotla za vodu, kacola, malića... no kako se obitelj bavila i poljoprivredom, svoje mjesto ovdje je našla i motika, ratlica, plug, krčica, vrnje, škare za trgadbu, dumijane za vino i rakiju, muliner, vreteno, grdaše, brušulin i mažin, pegla na ugljen...

“Čuvamo i vrijedan primjerak črljenice, jedini primjerak 200 godina stare narodne nošnje, ali i zidni sat iz 1818. godine. Možda se ne sjećam kada je toš radio, ali pogled na taj sat uvijek me vrati u djetinjstvo”, s puno

načina života. Osim toša, tu su izložene i nebrojene druge stvari, koje malo tko danas zna imenovati starim imenima.

emocije govori Ivica, pokazujući nam i vrtove u koji su nekada hranili njihovu obitelj, a kojima danas dominiraju ulike. Bisera i Ivica i danas rado pokazuju svoju zbirku i pričaju priču o prošlosti svima koji je požele čuti.

Vrijedna zbirka Josipa Šamanića

Nemoguće je toš odvojiti od čovjeka i života kojemu je generacijama svjedočio, a to dokazuje i toš u Svetom Vidu-Miholjicama, u vlasništvu Josipa Šamanića. Josip svoj toš spasio od gotovo sigurnog propadanja.

“Borim se sa spas mog toša i cijele zbirke koju skupljam još od mlađih dana. To je naprsto dio naše povijesti koju moramo sačuvati od zaborava. Ovaj je toš bio posljednji put u funkciji sedamdesetih godina, a star je bez sumnje više stoljeća. Osim njega, tu je i između 200 i 300 godina star brod, jedan od samo tri takva primjerka na otoku. U ono vreme ladja je bila jedini prijevoz za do Rike i Bakra, a tu su i alati kojima je još delal moj pokojni otac: plug, vršilice, preko sto let stare vijalice kojima su judi obavljali vršidbu. Svjedočio sam tome kao dijete, a već bi to sve bilo izgubljeno da je ostalo propadati po

Na policama mihojskog toša tako su izložene i brojne bukalete iz kojih se nekada nazdravljaljao vinom, a najstarija je ona ukrašena pticom.

Vjerovalo se – ako se napiješ dobroga vina iz takve bukalete, da ćeš kantat kako tić!

konobama”, priča nam Josip. Osim obiteljske ostavštine, izloške je nalazio posvuda po Dubašnici.

Na policama mihojskog toša tako su izložene i brojne bukalete iz kojih se nekada nazdravljaljalo vinom, a najstarija je ona ukrašena pticom. Vjerovalo se – ako se napiješ dobroga vina iz takve bukalete, da ćeš kantat kako tić! Ove bukalete također su svjedok vremena kada je sela na potezu između omišaljskog Jezera i Svetog Vida bilo daleko više nego danas.

“Zgor jezera prvo selo je bilo Plužine, zatim Stani, Prćeva kuća, Starče, Mihojice, Dvor

I obitelj Šamanić iz Svetog Vida-Miholjice spasila je svoj toš od gotovo sigurnog propadanja

Vretenice, Bedinjak, Semenj, Sršići i Maršići. Judi od prvih osan sela su se preselili u Sveti Vid i u druga sela kadi nije bilo malarije”, zapisao je Josip Šamanić svojevremeno povodom Noći muzeja, kada su dubašljanski

U Puntu je, uz poznatu Galeriju Toš, krajem prošle godine uređen još jedan izložbeni prostor s tošem kao zvijezdom postava

iako je riječ o iznimno vrijednoj zbirci koja bez sumnje nosi i ogroman turistički potencijal.

"Odmah ispod nas je i zbirka arheološkog nalazišta Cickini i tu je i naš broj telefona, pa tko god želi uvijek nas može nazvati i razgledati toš", kaže Josip, u nadi da će uskoro i njegova zbirka dobiti novi sjaj.

Interpretacijski centar maslinarstva

Upravo zahvaljujući pojedincima – entuzijastima poput njega, neki od krčkih toševa uspjeli su opstatи, no sve je manje ljudi koji se sjećaju vremena kada su radili. U Puntu je, uz poznatu Galeriju Toš, krajem prošle godine uređen još jedan izložbeni prostor s tošem kao zvijezdom postava. Puntarski

Toš ispred Hotela Kanajt u Puntu

toš. I onda ga onako vrućeg umočiti u tek dobiveno maslinovo ulje! Tošar koji je vodil posao je bio autoritet, strog, nije tu smjelo biti gužve i trčanja okolo, ali ja sam imao tu sreću da sam uvijek bio najsitniji pa sam mogao sjest' dolika i nisu me tjerali van. Inače nije bilo trčanja po tošu, ni slučajno", prisjeća se dječijih dana Petar Kopanica, kojem je zbog novog ruha starog toša bilo posebno toplo oko srca. Sjećanja na toš sjećanja su i na djeće nestalu, kada je s prijateljima podvaljivao susjedima pa potom bježao i skrivaо se prije nego bi ih uhvatili...

Njegove uspomene najbolje svjedoče blisku vezu toševa i otočana, prošlosti i sadašnjosti. Nažalost, toševa je sve manje: zahvaljujući Marina Punat grupi jedan iznimno dobro očuvani primjerak može se u bilo koje doba razgledati ispred Hotela Kanajt, gdje se savršeno uklopio u prostor nekadašnjeg biskupskog ljetnikovca koji datira u daleku 1528. godinu. Pomno uređen i pažljivo izložen, ovaj je toš u Punat dopremljen s područja Dubašnice, a uz njega na istome se mjestu može vidjeti i nekoliko novijih vrsta toševa, kao i rekonstrukcija tradicionalnih krčkih mrgara, otočno bilje i neizostavne ulike. I ovdje se njeguje tradicija, oduševljavajući iz godine u godinu turiste bogatom otočnom baštinom.

Da se ne zatare užanca

Osim spomenutih, na otoku Krku još se može pronaći tek nekolicina toševa – onaj iz 1850. godine nalazi se u sklopu samostana sv. Marije Magdalene u Portu, jedan od toševa skriva i Rasopasno, a bez sumnje još ih se može naći u privatnom vlasništvu, nedostupnih ocima javnosti. Vrijeme, međutim, čini svoje. Dok su još tu i dok se još može, vrijedi obići ove jedinstvene svjedočke jednog vremena, žuljevitih ruku i pjesmom obilježenih noći, pa pod poprivićem zatvoriti oči i slušati kako šapuću svoje priče.

Možda baš izvan ljetnoga šušura, tijekom zimskih mjeseci, uvečer, kao nekada. Jer "...u tošu se spravljali judi za se po zimi steplit, pojist suhe smokve i frite i popit žmujić rakije. Tako su pasivali večer, kantali i praviali storiјe."

Da nam toševi ne zamru, da se ne zatare užanca.

Na policama mijojskog toša izložene su bukalete, a najstarija je ona ukrašena pticom. Vjerovalo se – ako se napiješ dobrog vina iz takve bukalete, da ćeš kantat kako tić!

toševi zabilježeni u posebnom vodiču. Volio bi, kaže, da njegova zbirka bude i dostupnija javnosti.

"Dođu nam ponekad školska djeca pa im pokazujemo sve što imamo, kako se ča zove... Mlade generacije to ne znaju, pa sad čak ima i kviz sa starim imenima za pojedine stvari! Recimo, znate li ča je karčica? To je mala motičica kojom su žene u starini, sve do iza Drugog svjetskog rata, okopavale šenicu", kaže nam Josip. Njegov je san svoj toš detaljno renovirati i pretvoriti u muzej u suradnji s općinom i uz pomoć EU fondova. Prvi projekti i planovi već su napravljeni, no stvari idu daleko sporije nego što bi to Josip htio – tri godine kasnije, još nema pomaka,

Stari toš smješten je u najstarijoj jezgri Punta, u prizemlju kamene dvokatnice, a datira u sam početak 19. stoljeća te se smatra jednim od najbolje sačuvanih mlinova za masline na otoku Krku. Kao takav, izvanredan je primjer pučke gospodarske arhitekture. Pretvaranje derutnog, zubom vremena ozbiljno načetog objekta u interpretacijski centar maslinarstva zahtijevalo je opsežne rade, no rezultat je oduševio sve, a osobito one koje za stari toš vežu sjećanja na djetinjstvo.

"Znaš, dok se radilo u tošu uvijek su se pekli frite i sve nas one podsjećaju na te dane, ali ja imam drugačije uspomene. Nama djeci najbolje je bilo kada bi mogli peći krumpir, u kori, na ognju gdje se grijala voda za

Nakon korone povratak putovanjima

Zazivamo kraj korone kako bismo mogli u punom obliku nastaviti sa svim uobičajenim aktivnostima. Dom za starije i bočalište su nam prioriteti, ali imamo još puno planova za budućnost, ističu u jednoj od najaktivnijih udruga umirovljenika u Županiji

Napisao i snimio: Walter SALKOVIĆ

Najbrojnija cresa organizacija civilnog društva, Udruga umirovljenika grada Cresa, ove godine obilježava 25. obljetnicu samostalnog djelovanja jer su do 1996. creski umirovljenici bili članovi zajedničkog cresco-lošinjskog udruženja. Utih četvrt stoljeća na čelu udruge su se izmijenila samo tri predsjednika, točnije dvije predsjednice, Antonietta Kružić i Marija Rogić, te predsjednik Mauricijus Pinezić kojem uskoro ističe drugi mandat.

U arhivima i zapisnicima koje udruga pedantno vodi od samog početka stoji da su Antonietta Kružić i Marija Rogić kao predstavnice inicijativnog odbora 4. lipnja 1996. godine posjetile tadašnjeg načelnika općine Nivija Toicha i obavijestile ga da će se osnivačka skupština održati 8. lipnja. Tom su prilikom načelniku predale peticiju koju je potpisalo 839 stanovnika Cresa i kojom se traži hitno rješavanje za umirovljenike najvažnijeg pitanja, a to je otvaranje doma za starije. Ta se tema iznosila pred gradske čelnike i sljedećih godina, sve dok nije otvoren

Umirovljenici vole putovati – izlet u Veronu

mali dom uz samostan benediktinki u kojem je danas smješteno 20 korisnika. Budući da njegovi kapaciteti i dalje ne zadovoljavaju creske potrebe, peticije su se i dalje potpisivale, a posljednja s oko 300 potpisa članova udruge 2014. godine. Jedno od predizbornih obećanja novog cresačkog gradonačelnika Marina Gregorovića bilo je izgradnja novog, većeg doma za starije. U ovom mandatu.

Izrada maslinovih grančica za Cvjetnicu

Napokon prostor u prizemlju

Da se upornost isplati pokazuje drugi zahtjev koji su umirovljenici neumorno, iz godine u godine, postavljali pred creske gradonačelnike, a to je prostor za rad udruge, točnije, prikladniji prostor za rad udruge umirovljenika. Naime, udruga je raspolagala prostorom u centru grada, na samoj rivi, ali na drugom katu što nije odgovaralo teže pokretnim članovima. Druga predsjednica udruge Marija Rogić na jednoj sjednici skupštine objasnila je to sljedećim riječima: „Lijep je to prostor, uređen mnogobrojnim fotografijama s naših izleta i tečajeva, medaljama s natjecanja, zahvalnicama i priznanjima. Prostor je udoban, ali nije dostupan svim našim članovima. Za prizemnim

Predsjednik Mauricijus Pinezić

prostorom vapimo već godinama, kako bismo mogli okupljati sve članove i razvijati naše aktivnosti.“ Taj vapaj uslišan je 2019. godine kad je Grad Cres uredio i dodijelio udrizi prizemni prostor površine sedamdesetak metara četvornih, također u centru grada, u blizini župne crkve.

– Dok smo bili na drugom katu ljudi su nam dolazili zadihani, a sada možemo tu organizirati čak i sportske aktivnosti, predavanja, tečajeve i druženja. Nove prostorije opremili smo uz pomoć naših volontera i donatora. Posebno se moram zahvaliti Nikolinu Salkoviću koji je izradio i poklonio grbove i krži, te „Cresanki“ koja nam je kupila stolove i stolice, kaže aktualni predsjednik Pinezić.

Korona-kriza skratila izlete i aktivnosti

Treći zahtjev kojeg redovito iznose creski umirovljenici je izgradnja javnog bočališta jer postojeća nisu javna ili nisu uređena ili nisu dostupna umirovljenicima. A koliko im treba bočalište govori i podatak da se velik dio bogate kolekcije medalja i peharja koji krase prostorije udruge odnosi upravo na razna natjecanja u bočanju.

– Otkad imamo prikladne prostorije nabavili smo raznu sportsku opremu. Natječemo se u pikadu, gađanju lukom i strijelom, nabacivanju kolutova, te, naravno, igramo karte i šah. Međutim, bočati ne možemo unutra, a javno bočalište se u gradu postavlja samo za vrijeme manifestacije Creski kaić. Koliko nam bočalište treba pokazuje upravo turnir za vrijeme Kaića kad se redovito prijavi veliki broj ekipa, i muških i ženskih, priča Pinezić i prisjeća se anegdote s jednog susreta umirovljenika u Malom Kartecu na Krku, kad je cresačka udruga

imala čak tri muške ekipe na boćarskom turniru i sve tri su izgubile od iste, ženske ekipe koja je na kraju osvojila prvo mjesto.

Nažalost, u posljednje dvije godine zbog korona-križe značajno su smanjene aktivnosti udruge i njezinih članova.

– Razni sportski susreti umirovljeničkih udruga na području naše županije, na kojima smo redovito sudjelovali i bili vrlo uspješni, praktički su zamrli. Prije smo išli na sva županijska natjecanja, manifestacije i skupove umirovljenika, pa nam sada to jako nedostaje, kaže Pinezić, kao i razna putovanja i izleti, posjeti kazalištu i odlasci na izložbe.

Tombolu za Semenj organizira Udruga umirovljenika

Rukovodstvo udruge

Sadašnji predsjednik Mauricijo Pinezić izabran je 8. ožujka 2014. godine, a Marija Rogić tada je postala počasna doživotna predsjednica. Dopredsjednica udruge je Marija Sablić, tajnica Silvana Kamalić, a u uredu još volontiraju Giannina Sušić, Eta Kučić i Franko Toić. Izvršni odbor broji 15 članova, od toga 4 povjerenika za Tramuntanu, Grbin, Orlec i Martinšćicu.

Počast stogodišnjacima – proslava 102. rođendana tete Dunčice u Belom

– Prije korone organizirali smo barem dva izleta godišnje, jedan u Hrvatskoj, a drugi negdje u inozemstvo koji su članovi plaćali. Posjetili smo cijelu obalu, razne dijelove unutrašnjosti Hrvatske, bili smo u Italiji, Austriji, Češkoj i Mađarskoj. Obavezno smo održavali jedan izlet za volontere, u znak zahvalnosti za sve što čine. Procjenjujem da oko 70 članova volontira tijekom raznih događanja koje organiziramo ili na kojima sudjelujemo, najviše njih na tomboli, ali naši članovi uređivali su i maslinarske puteve, obnavljali crkvice, pripovijeda Pinezić.

Nitko ne odbija donaciju za tombolu

Izleti i putovanja nisu sve čime se udruga bavi. Njezini članovi rado sudjeluju na svim manifestacijama koje se organiziraju u gradu, posebice raznim gastro-natjecanjima kao što su brudetijada, gulašijada i žvacetijada na kojima su umirovljenici uvijek znali kako se poneko jelo priprema na onaj pravi, cjeski način.

– Posebno nam je važna tombola koja se u Cresu organizira od 1543. godine, posljednjeg dana Semenja kad bi se na tomboli dijelile stvari koje se nisu uspjele prodati tijekom sajma. Od kad je Semenj obnovljen devedesetih godina tombolu organizira naša udruga u čemu nas podržava puno sponzora koji doniraju nagrade. Kao kuriozitet mogu reći da nam

Nastup na brudetijadi pod geslom „Još moremo“

se svih ovih godina samo jednom dogodilo da je neki sponzor odbio našu molbu za donaciju. Ministarstvo financija odredi koliko kartela možemo prodati, a nakon plaćanja poreza nešto nam i ostane, što nam pomaže u povećanju naših ukupnih prihoda, objašnjava Pinezić te napominje da u „normalnim“ godinama udruga raspolaže s oko 80-90.000 kuna, od čega najveći dio dolazi iz gradskog proračuna, a ostatak od članarina i tombole. Stoga posebnu zahvalnost izražava Gradu Cresu, ali i svim drugim sponzorima koji prate rad udruge.

Pinezić podsjeća i na razna predavanja koja je organizirala udruga u svojim prostorijama ili na drugim mjestima u gradu, a njihovi članovi rado posjećuju predavanja koja organiziraju druge ustanove i organizacije.

– Naš cijenjeni član dr. Juraj Sepčić redovito nam poklanja zanimljiva predavanja, bilo iz njegove, medicinske struke, bilo ona na teme iz cjeske povijesti koju proučava. Masaže i tjelevoježbe također su zastale zbog pandemije, pa umjesto vježbanja u zatvorenom u posljednje vrijeme organiziraju šetnje uz more.

Veselimo se stogodišnjacima

Udruga broji tristotinjak članova, što je više od polovice ukupnog broja cjeskih umirovljenika. One starije od 90 godina volonteri udruge posjećuju svake godine oko Božića, u cjesku podružnicu Doma za starije i nemoćne odlaze barem 4-5 puta godišnje, a posebno ih vesele proslave rođendana sa stogodišnjacima.

– Trenutno na otoku imamo samo jednu osobu stariju od 100 godina, to je teta Dunčica iz Belog čiji smo 102. rođendan nedavno proslavili. Sljedeće godine očekujemo još jednog stogodišnjaka. Uvijek naglašavamo da se radujemo uspjesima, a tugujuemo kad ispraćamo naše članove na vječni počinak, kaže Pinezić, te podsjeća da udruga ima i svojevrsnu izdavačku djelatnost – uz pomoć Primorsko-goranske županije izdali su zbirku pjesama Rozalije Matovinović, svojim skromnim sredstvima pomogli su izdavanje knjige Ive Saganića „Naši stari Vidošćani“, a isto planiraju učiniti s knjigom Jasminke Ćus Rukonić koja je u pripremi.

Iako u zrelim godinama, Pinezić i njegovi suradnici imaju planova za budućnost.

– Zazivamo kraj korone kako bismo mogli u punom obliku nastaviti sa svim uobičajenim aktivnostima. Dom za starije i bočalište su nam prioriteti, ali svakako bih htio da u udrugu dođu novi ljudi s novim idejama, zaključuje Pinezić koji funkciju predsjednika želi prepustiti nekome tko će se s novim elanom posvetiti ispunjavanju ciljeva zbog kojih udruga postoji.

Velika mi je želja da se u našim restoranima češće kuha domaće, autohtono, koliko god to bilo jednostavno. Uz svu modernu kuhinju, trendovi idu tome da nam se vrate domaći pijat i okusi tradicije. Nemam ništa protiv slijedova ali gost će rado kušati naš tradicijski pijat, dok kreativnu kuhinju u slijedovima može doživjeti i u svojoj zemlji.

Napisao i snimio:
Bojan PURIĆ i Arhiva ZrP

Treće, promijenjeno i obogaćeno izdanje "Nonine otočne kuharice" ovoga proljeća predstavlja Marta Fazlić, sociologinja, novinarka, direktorica radija i spisateljica. Nedavno je otišla u mirovinu nakon dugogodišnjeg vođenja radijske postaje u Malom Lošinju, gotovo tijekom cijelog njenog postojanja, s izuzetkom prvih nekoliko mjeseci.

Marta Fazlić nastavila je projekt "Nonina otočna kuharica" koji je započela prvim izdanjem još 1994. godine, drugo je objavljeno prije 16 godina 2003., a treće izdanje je potpuno drugačije od prva dva. Tijekom svih tih 28 godina zahvaljivala se noni, koja je bila njena inspiracija a u prvoj knjizi su bili isključivo su njeni recepti.

– Moja nona Marija Maver, rođ. Soldićić, rođena je 1895. godine, a živjela do 1986. godine, dakle 91 godinu. Ona me čuvala, jer nisam isla u vrtić. Hranila me je i imala sam potrebu odužiti joj se. Napisala sam knjigu samo po sjećanju, prema jelima koja je ona kuhalala, po receptima za jela koja su se kuhalala po Cresu i Lošinju. Baza im je povrće, ono koje se ovdje uzgajalo, najviše fažol, čić (slanutak, op.a.), ječam – ono što se danas naziva zdravom hranom, a nekada je bilo uobičajeno, mineštare, jela na žlicu... Nona je živjela u Stivanu, tako da su isprva to bili domaći creski recepti, a kasnije i u Malom Lošinju, čuvajući mene i brata, gdje je dodala i neke lošinske recepte.

Osim povrća, baza je bila ofca, da, napišite baš ofca, kao otočna hraniteljica. Ovo treće izdanje je 'hommage' toj ofci. Ona je sada u drugom planu, zbog situacije s alohtonom divljacu,

Marta Fazlić – dvadeset i osam godina projekta "Nonina otočna kuharica"

manje je uzgajivača. Ovca se na različite načine konzervirala; nije bilo frižidera i kada bi jedan ubio ovcu, podijelio bi je po susjedstvu. Vidi se kroz recepte, to je jednostavnost, osjeća se mižerija. Rekli su mi, što će mi to, to je sve jednostavno. Ali pomalo se vraćamo tim jednostavnim okusima, jedemo sezonski. Na to pokušavam dodatno staviti akcent.

Korona nas je vratile vrtu i šetnji

Prvo izdanje sadržavalo je isključivo nonine osnovne recepte, a bili su napravljeni prijevodi na talijanski, njemački i engleski jezik. Drugo izdanje bilo je redizajnirano prvo izdanje, s istim receptima i istim jezicima. Ovo, treće izdanje, u nakladi riječkog izdavača Val dopunjeno je, ima 55 novih recepta, ali nije višejezično, jer idem za time da gostu ponudimo jela kod nas.

Teško je npr. u Njemačkoj naći namirnice za napraviti neko naše jelo, npr. janjetinu, ljekovito bilje i začine. Cijelo je novo poglavlje o vrtu, na osnovi bilješki i usmene predaje oca koji je nedavno navršio 94 godine, tako da je to zapravo njegov vrt, koji ja sada pokušavam održati. I fotografije su iz tog vrta.

Ova 'korona' je potaknula ljudе da više idu vani, šetaju, oplemene okućnice. Krenula sam pisati treće izdanje 2018. godine, a 'korona' me još više potaknula da uvrstim i vrt. Smatram da svatko, tko ima malo okućnice, može imati vrt za sebe. Osim povrća, to je i zadovoljstvo, rekreacija na otvorenom. Stalno smo uz uređaje, pa dobro dođe da imamo nešto na zraku i da se, između ostalog, rekreiramo. Kroz rad moga oca u vrtu, vidim da su jedne godine

Nonina otočna kuharica je par excellence zavičajna knjiga

pomidori odlični, druge godine su katastrofa, pa dođe dobra godina za krumpire... Ovisi o vremenu, naročito o kiši.

Gastro, agro, etno i etno

U promociji knjige koristim četiri kratice: "gastro", "agro", "etno" i "eko". "Gastro" sam već opisala, "agro" je za vrt, "etno" je vezano uz jezik i sjećanja iz djetinjstva koja mi dolaze uz neka jela. Sjećam se svoje none, nazivi jela su napisani na dijalektu, a također i sastojci. "Eko" jer dosta govorim o zaštiti mora, o potrebi da se vratimo moru, o plastici kao velikom zagadivaču mora. More nam je u prilično lošem stanju. Ova je knjiga zato prilično različita od prethodne dvije jer donosi puno poruka i sadržaja; ima tristo stranica, s preko 130 fotografija. Ekološke poruke i sjećanja, prožimaju se kroz cijelu knjigu.

Recepti iz prijašnjih izdanja su dopunjeni i pojašnjeni, zato što su pojedini čitatelji tražili objašnjenje. Koliko god recepti zvučali jednostavno, neke je zapravo teško realizirati. Npr. kolač "laži", jedna vrsta kroštula. Vjerujem da sam sada detaljnije opisala postupke za neka jela. Sociologinja sam i mislim da je zbog toga u knjizi splet gastronomije, zavičaja i ljudi. Knjiga ima mnogo osobnih elemenata, ali koliko god oni bili osobni, vjerujem da su pomalo osobni i za mnoge druge otočane.

Ima jedno poglavje za mlade; tu sam modernizirala nekoliko recepata, na tragu tradičkih jela, uz dodatak ponekog modernog začina, npr. tako da se ravioli za Valentinovo napune domaćim šparogama. Tu su namazi, topla i hladna predjela, glavna mesna i ribljia jela, "jela za preživljavanje", prilozi (salate), slasticice. Npr. među namazima je onaj od boba, kojeg vidim kao najjaču povrtnicu na našem otoku, a koju bi trebalo ponovo afirmirati. On raste pod maslinama samo tako, "obožava" buru. To je biljka koju smo dosta zapostavili, a kako je hranjiva. Cilj mi je da knjiga bude zanimljiva mladim osobama.

Da se vrate okusi tradicije

Prijašnje knjige su i dizajnom bile pomalo teške, tradicionalne, a ova je vesela, moderna. Moja nona je bila vesela i rekla sam dizajneru Sandru Taribi da koristi boje, da knjiga bude

Treba cijeniti svaku osobu koja je odlučila živjeti na otoku – Marta Fazlić

Život na otoku treba podršku

Što smatrate najvećim problemima Lošinja; zašto gubi stanovništvo unatoč lijepim prirodnim uvjetima? U mirovini, planirate li nekakav javni angažman?

– Cijelo vrijeme na radiju imala sam osjećaj da radim za dobrobit zajednice, zavičaja. Nisam lokalpatriot, ali to lokalno je jako bitno, jer čini širu sliku i dobro je da volimo mjesto u kojem živimo. U knjizi pišem i molim sve Lošinjane da se vrate kupanju u moru. Jer će nam onda biti bitno da je more čisto. Imam dvoje djece koja ne žive ovdje. Da bismo ostali ovdje živjeti, mora nam biti ugodno i dobro. U smislu podrške, stambenog zbrinjavanja. Ne tako da nam netko finansijski pomogne, nego da nam omogući posao i da svojim pozitivnim stavom izaberemo ovdje živjeti. Svijet je danas mali, nije velik kao što smo ga zamišljali. Vidimo na iseljavanju koliko je to jednostavno; neki odu iz zemlje u zemlju. Ljudi su nekad odlazili u Ameriku, kada je to bilo jako teško, a kako neće danas. Treba cijeniti svaku osobu koja je odlučila živjeti ovdje. Nju bi zajednica trebala stvarno cijeniti i onda kroz moguće pogodnosti, lokalne, županijske, državne, omogućiti stambeno zbrinjavanje, odgode plaćanja nekih obaveza i priliku da nešto radi i stvara i tako zajednici uvrati za te pogodnosti.

vesela, šarena. Velika mi je želja da se knjiga koristi kod kuće, da ljudi prema njoj kuhaju s guštom. Velika mi je želja da naši restorani, ne samo na Cresu i Lošinju i Primorsko-goranskoj županiji, nego i u cijeloj Hrvatskoj češće kuhaju nešto domaće, autohtonu, koliko god to bilo jednostavno. Uz svu modernu kuhinju, mislim da trendovi idu tome da nam se vrati tradicionalni pijat, koji će nas vratiti okusima tradicije i da to bude dovoljno obilno, da se čovjek može najesti. Nemam ništa protiv slijedova i poštujem tu kuhinju, ali gost će rado kušati naš tradicijski pijat, dok kreativnu kuhinju u slijedovima može doživjeti i u svojoj zemlji. Ovdje možemo ponuditi gastronomске doživljaje.

Pogовор је написао Radovan Marčić, знатно да је он врхунски гастрокритичар и то ми пунознаћи. Рецензију је написала и проф. др. Ivana Vitasović Kosić, изванредна професорица са Агрономског факултета у Загребу, која је радила на низу пројеката о самониклом биљу, па и на нашем подручју. Вjerujem да ће pogлавље о врту добро доћи студентима. Ту је и др. Enis Zebić, новинар, он је покушао одговорити на пitanje зашто ја као sociologinja пишем кухарicu. Prof. Jelena Basta, као предсједница

Instituta "Plavi svijet", napisala je osvrt na ekološke poruke knjige.

Izvrstan je brudet od sušenih menula

Možete li otkriti koliko se i sami u svakodnevici koristite stari receptima, odnosno što se kuha u obitelji Fazlić?

– Kod nas doma se sve to kuha. Upravo smo suprug i ja osušili menule na buri, kao što ih je sušio dragi Antonio Corsano. Menule su zvali lošinjske "lusanige", kobasicice. Pripremamo ih na brudet, na način kao i sušeni bakalar. Menule su posebna delicija. Nekada su uzimali grane od masline i na svaku grančicu stavili bi po jednu menulu i pokrili je mrežom, da ih ptice ne pojedu. Svaka se otvoriti, mažu se krupnom soli i ružmarinom, što im daje posebnu aromu, stavi se štapići i tako postavljene izgledaju poput šišmiša. Kada su posušene, imaju boju poput pršuta. Potom se pripremaju na bijeli brudet poput bakalara. Svi recepti iz knjige u mojoj su obitelji svakodnevica.

Kako su djeca reagirala? Nekada je djecu teško nagovoriti na jela izvan uobičajenog "reperoara" ...

– I o tome pišem, kako privoliti dijete da pojede mineštru.

Možda savjet kako se kvalitetnije hraniti u eri sveprisutne prerađene hrane, voća i povrća, mesa i ribe iz hladnjaka?

– Bitno je imati kvalitetne sastojke, da bi jelo bilo fino. Ovdje imamo pristupačne dobre sastojke. Na peškarijama zna biti skupo, ali imamo i ribe u trgovачkim lancima. I one iz uzgajališta su kvalitetne, iz našega mora. I od njih se da napraviti dobro jelo, ne možemo se

baš uvijek izvlačiti na uzgajalište. Ako napravite dobar brudet i ako ga ostane, i ako imate malo volje, očistite sve ostatke od kosti i drugi dan to pojedite s paštom. Riba je u većini slučajeva gotova prije nego meso, začas gotova. Brudet, ovisno o vrsti ribe, može biti gotov u pol ure.

S ekološkim porukama ispred svog vremena

Proveli ste radni vijek u turizmu, pa na Radiju Lošinj. Kako ste nakon studija proveli prve radne godine? Kako je došlo do angažmana na radiju, što se s godinama promjenilo?

– Od 1988. sam radila u "Jadranci", a prvi posao bile su mi ankete o zadovoljstvu gostiju, odnosno anketni listići i obrada rezultata, u marketingu "Jadranke" koji je tada bio na Čikatu. Kako sam završila sociologiju, i sam diplomski bio mi je istraživanje zadovoljstva gostiju. Zatim sam prešla u propagandu i dugo bila ondje. Oduvijek sam htjela promicati ekologiju, a prva inspiracija bio mi je institut "Tethys" koji je prije "Plavog svijeta" istraživao dupine. Usput sam radila letke – "čuvajmo borove", "koliko je vrsta školjka i riba u moru" i sl. Ekološka komponenta uvijek mi je bila bitna. Kolega Igor Raguzin vodio je investicije i održavanje. Bio je jako zainteresiran za ekologiju i, da bi se postigle uštede, a bila su krizna vremena, pred rat i tijekom rata, lijepili smo naljepnice o Vranskem jezeru, jer gosti nisu ni znali da piju vodu iz Vranskog jezera. Poticali smo goste da na pod stavljuju samo ručnike koje treba oprati, a ne sve. Igor je to znao izračunati u detalje. U velike vodokotliće stavljali bismo cigle da se uštodi voda; to su bile sitnice s kojima smo se "igrali", a i bile su simpatične gostima.

U propagandi sam dizajnirala kataloge, prospekte, štampani su na ekopapiru, za to je "Jadranka" dobila nagradu Ministarstva zaštite okoliša 1993. godine. Nisam bila ukorak s vremenom, jer sada ljudi više reagiraju na takve stvari, a onda su, izgleda, bile preuranjene. Ali bila sam uporna i nastavila s ekologijom na radiju. Radio je osnovan u ožujku 1996. godine i isprva sam paralelno radila i propagandu i radio. Na jesen sam preuzeila radio i tako do kraja 2021. godine, dakle 25 godina!

Često gledam na sat, jer je na radiju sve na minutu

Što će vam s radija ostati u najdubljem sjećanju, i od lijepih i od teških tema i prilika?

– Ljudi misle da je to jednostavno, a zapravo je to jako zahtjevan posao. Na otoku se svih

Priroda je puna darova

Radio ima budućnost

Kako vidite budućnost radija?

– Mislim da ima budućnost i nadam se da to misli i zajednica. Iako, mediji su općenito u krizi, zbog informacija koje se danas drugačije plasiraju nego ranije. Vidimo da i novine imaju problem, i televizija, jer nam informacija najprije dođe na mobitel. Budućnost radija je u dobroj glazbi. Radio se pokazao dobrim, upravo i u nekim kriznim situacijama. Npr. potres, rat, tada su kolege odradile vrhunski posao. Ponekad se sve mreže ugase, a radio i odašiljače bitno je čuvati. Vjerujem da ima budućnost, čak bolju od tiskanih novina.

Marta je na lošinskom radiju od 1996. godine do kraja 2021., dakle 25 godina! Naslijedio ju je kolega Branko Domac

Na „Radiju Jadranka“ je radila sve – od uredničkog posla do informativnog programa, i rada s djecom

znamo, pa tako i od koga je došla informacija, i to duboko od koga je došla, a ne samo površinski, kao što je to kada radiš novinarstvo na nivou Hrvatske. Ono što je teško je nedostatak kadra; uvijek je malo ljudi. To što je radio uspio i opstao za mene predstavlja veliko zadovoljstvo. Bilo je kriznih godina – financije su uvijek problem – ali uvijek je vlasnik i nakladnik „Jadranka“ uspio održati postaju, što je važno za sredinu. Uvijek je bilo pomoći i Grada i Turističke zajednice Lošinja i ostalih gospodarstvenika, kroz minimalnu, ali ipak nekakvu promidžbu. Znam da se dosta malih radiopostaja u Hrvatskoj gasilo, pa možemo

Ono što se danas naziva zdravom hranom, a nekada je bilo uobičajeno, mineštare, jela na žlicu... Kroz recepte se vidi ta jednostavnost, osjeća se mižerija. Ali pomalo se vraćamo tim jednostavnim okusima, jedemo sezonski. Na to pokušavam u svojoj knjizi dodatno staviti akcent.

biti ponosni što radio funkcioniira. Osobno, i dandanas mi nedostaje ta minutaža i često gledam na sat, jer je na radiju sve na minutu i sve mora biti gotovo za određen sat. Posebno mi je bilo drago raditi s djecom, posebno kroz dragi projekt „Mići gardelini“ u kojem su djeca pjevala. Radila je uglavnom ista ekipa, bilo je malo promjena i posebno mi je bilo drago

raditi dugo s istim ljudima. Od uredničkog posla do informativnog programa, kako sam voljela taj posao i kroz njega omogućavanje građanima da čuju informaciju bilo koje vrste, od kulturnih do političkih. Drago mi je da sam imala priliku realizirati emisiju „Frižimenula“.

Osamsto emisija „Frižimenule“

Koji su korijeni emisije „Frižimenula“, što za vas znači lokalni govor, kojim se lokalnim govorom služite i u kojoj mjeri?

– To je moj nadimak i mnogi me tako oslovjavaju. O toj emisiji pišem i u kuvarici, jer me nona tako nazvala. Osamsto emisija s preko 250 različitih osoba – mislim da je to prilično bogatstvo! Voljela bih napraviti i knjigu o tome i time zahvaliti svim gostima emisije. Sjećanja su vezana uz dio privatnog života. Koliko god me ljudi odbilo, zato što su mislili da njihova sjećanja nisu vrijedna – takvi su otočani, skromni – opet je puno njih podijelilo sjećanja, i oni su povijesni kazivači, a na osnovu povijesnih kazivača, napisane su mnoge knjige. Ne mogu obećati, ali voljela bih to složiti.

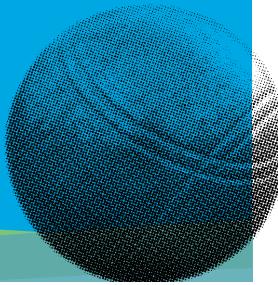
Gоворим дијалект Stivana. На нашем подручју готово svako mjesto ima drugačiji naglasak, drugačije izgovara pojedinu riječ, od Ilovika do Belog. Zanimljivo je da se ipak svi razumijemo iako stavimo drugačiji akcent. Posebno mi je bilo drago govoriti na dijalektu. Imala sam sreću da me nona tome naučila. Kada bi moja nona znala da sada jedan profesor lingvist, dr. Mate Kapović, u svom istraživačkom radu spominje „Frižimenulu“, ona bi umrla od smijeha. Nisam mogla ni sanjati da će ta riječ biti tako pozicionirana i izrečena na Gradskom vijeću. Samo to što je ta jedna riječ sačuvana, meni je puno srce.

Kako vidite budućnost lokalnog govora?

– Jako je loša, baš zato i pišem sastojke u dijalektu. Nemam više s kim razgovarati u dijalektu. Jako cijenim rad malih čakavčića u osnovnoj školi i s njima sam puno surađivala. Kod nas nije dobra budućnost za dijalekt, za razliku od Rijeke i okruženja te Istre – a po ocu sam Istrijanka – gdje i mladi puno komuniciraju dijalektom i to s ponosom. Zavičajnost mi je dosta bitna. Kod nas, tako i u Zagorju i drugdje, sve to čini prekrasnu Hrvatsku. Tako je i u Sloveniji, gdje postoje dijalekti i zavičajna kultura.

Potpisivanje knjige na promociji u Malom Lošinju početkom svibnja 2022.

Boćarica Škole boćanja Čavle jedna je

Napisao: Kristian SIROTIĆ

Snimio: Petar FABIJAN

Iza Carroline Bajrić velika je godina, ireklo bi se najveća u njezinoj mlađoj sportskoj karijeri. Boćarica Škole boćanja Čavle ove se je godine etablirala kao jedna od najboljih svjetskih boćarica, uz titulu klupske viceprvakinja Starog kontinenta, Carrolina je ove godine postala svjetskom rekorderkom u preciznom izbijanju, kao što je na nedavnom Svjetskom prvenstvu u talijanskom Alasiju dohvatiла dvije titule viceprvakinja svijeta. Impresivno za djevojku koja će u studenom tek navršiti 22 godine.

– Da, ovo je stvarno za mene bila velika godina. Na Kupu europskih prvakinja u Francuskoj sam ostvarila taj odličan rezultat i izjednačila mlađe seniorski svjetski rekord u preciznom izbijanju, a onda sam na Svjetskom prvenstvu nastavila tim lijepim ritmom i osvojila dvije srebrne medalje. Budući da uoči odlaska u Alasio nisam imala nikakvih očekivanja i smatrala sam da nisam baš najbolje spremna, odnosno nisam dobro osjećala igru i sva sam u strahu otišla u Italiju, stvarno moram biti zadovoljna. Dva srebra su odličan rezultat. No, ipak postoji jedan mali žal, jer ova sam finala izgubila za jednu boću i zbog toga baš i ne mogu biti ponosna na sebe. Budući da sam išla bez ikakvih očekivanja ovo je jako dobar rezultat, skromno elaborira Carrolina Bajrić, koja se nekako ne može pomiriti s gubitkom oba finala na smotri najboljih boćarica svijeta, čak niti vremenski odmak u njezinom slučaju nema neki preveliki utjecaj.

– Meni je to vrijeme jako brzo prošlo. Nemam neki osjećaj da sam nešto jako veliko napravila, valjda je dojam takav jer nikako ne uspijevam preskočiti tu posljednju stepenicu i doći do zlata, ovo mi je drugi put da sam osvojila srebro. S jedne

Nemam osjećaj da sam nešto veliko napravila ove godine, valjda zato jer nisam osvojila svjetsko zlato. S jedne strane, naravno da sam ponosna na sebe, s druge strane uvijek ostane jedna doza razočarenja zbog tih poraza u finalu. No, za sve postoji razlog, nigdje mi se ne žuri, doći ću i ja do tog prvog mjestra, kaže svjetska rekorderka u preciznom izbijanju

Boćarice Škole boćanja Čavle – ovogodišnje prvakinja Hrvatske i viceprvakinja Europe

strane, naravno da sam ponosna na sebe, s druge strane uvijek ostane jedna doza razočarenja zbog tih poraza u finalu. No, za sve postoji razlog, nigdje mi se ne žuri, doći ću i ja do tog prvog mjestra. Svjesna sam da je svaka medalja sama po sebi posebna, znam da bih bila zadovoljna i da sam broncu osvojila. Vratiti se bez medalje je neuspjeh i demotivacija, kada osvojiš medalju uvijek imaš novih motiva. Neću biti bahata i reći da je srebro loše, odlično je i velika je motivacija to saznanje da te nijanse dijele od zlatne medalje, nastavlja Carrolina.

Sestre Bajrić iz odbojke u boćanje

Carrolina Bajrić u kontinuitetu postiže vrhunske rezultate, na sceni je od 2015. godine, nije baš jednostavno držati se čitavo vrijeme u europskom i svjetskom vrhu.

– Jedina prava motivacija mi je reprezentacija. Na žalost, mi žene finansijski ne dobivamo ništa, mislim da bi nas to potaknulo na još bolji rad. Malo je teško uskladiti sve obaveze, trenirati, raditi, ići na fakultet, teško je sve te obaveze pomiriti,

Bajrić: Bilo bi super kada bismo mogli živjeti od boćanja

treniraj, radi, uči i ostvaruj vrhunske rezultate. Ponekad zbog svega toga rezultati budu nešto slabiji, ali neminovno je da nedostatak vremena za trening ostavi traga. No, da, definitivno se i dalje vidim u boćanju. Imam tu želju osvojiti svjetsko zlato, a na ovom prvenstvu smo pokazale da smo jako blizu. Tko zna, možda iduće godine uspijem napraviti taj iskorak. Dobro, možda sam si ljestvicu previsoko postavila, ali zaista nam je jako malo nedostajalo. Osim toga, ako čovjek nema izazova u životu čemu

Carrollini se danas više nitko ne smije, jer tko se može smijati jednoj svjetskoj rekorderki

sav taj trudi i odricanja. Ne može sve biti jednostavno.

Carrollina je boćati počela zajedno s godinu dana starijom sestrom Virginijom. Carrollina i Virginia dominirale su sve dok se Virginia nije oprostila od boćanja zbog majčinskih

od najboljih na svijetu

obaveza, a onda je Carrollina sama nastavila kročiti dobro utabanim stazama.

– Da, mi smo zajedno krenule. Obje smo od prvog do četvrtog razreda osnovne škole trenirale odbojku i na nagovor prijateljice smo došle u boćanje. Godinu dana istovremeno smo trenirale odbojku i boćanje, malo nam je teško i naporno bilo odmah nakon odbojkaškog treninga otici na boćanje i morale smo izabrati jedan sport. I tako smo izabrale boćanje. Bilo nam je puno zanimljivije, i ekipno i pojedinačno, a ono što je meni posebno bilo motivirajuće je to što sam u boćanju dobila prigodu istaknuti se pojedinačno. Te pojedinačne utakmice na najbolji način pokazuju tko je bolji, a tko malo lošiji, tu nema nikakvih veza i protekacija. I uopće ne žalim zbog tog izbora, proputovala sam pola svijeta, bila sam u Kini, u Africi, kada bih to inače uspjela. Svako putovanje donese mi novi motiv za daljnji rad, možda nemamo neko finansijsko zadovoljstvo, ali zato barem malo proputujemo svijetom.

Inače, svi su mi se smijali kada sam krenula u boćanje. Bila sam smotana, nitko baš nije pretjerano vjerovao u mene. No, bila sam uporna, veliki sam radnik i uspjela sam. I danas svako malo svojim rezultatima dokazujem da nisam pogriješila. Nekad talenat nije presudan, rad je najvažniji.

Teta Carrollina iz vrtića

Zato se danas više nitko ne smije, tko se može smijati jednoj svjetskoj rekorderki.

– Ma, možda je taj svjetski rekord pao slučajno. Uostalom, i sama sam se iznenadila, uz smijeh govori ova prelijepa djevojka, studentica druge godine Ranog predškolskog odgoja. Buduća teta u vrtiću kaže da od najranijeg djetinjstva zna što će joj biti životni poziv.

– Od kada sam i sama bila u vrtiću govorila sam da ću biti teta u vrtiću. Jedva čekam da to završim i da krenem tim putem, istinski

Volim trčati s razlogom

Carrollina Bajrić uz boćarske treninge, fakultetske obaveze i posao, ne prakticira i dodatne treninge.

– Eventualno odem u teretanu, ali da nešto posebno ekstra radim baš i ne. Možda bih trebala, nadam se da će me volja malo poslužiti. Inače, nisam tip od trčanja, obožavam štafetu i brzinsko izbijanje, ali radnje bih stotinu guma otrčala nego da trčim ovako sa strane. Kontradiktorno je to, volim discipline gdje se trči, a ne volim trčati. Moram malo pripaziti i na kilažu, da ne pretjeram.

Ne želim živjeti na staroj slavi

Nives Jelovica dugo je godina svojim rezultatima nosila hrvatsko žensko boćanje, rušila barijere i stereotipe. Kada se pojavio klub kao što je Škola boćanja Čavle, koji je promociju ženskog boćanja potpomogao i sjajnim rezultatima njihovih djevojaka, ali i kontinuiranim radom s mladim snagama, slika se je ipak počela mijenjati. Žensko boćanje nije niti blizu onome što bi moglo biti, ali daleko od toga da je na nekakvom zapečku sportskih zbivanja. Osjeti to i Carrollina, sve više ljudi za nju zna.

– Ne mogu reći da mi to ne godi. Lijepo je kada te ljudi prepoznaju, znaju za tebe, ponekad znaju puno više od mene. Znaju mi ljudi nakon tjedan dana čestitati za nešto, a ja više nemam ni u peti zbog čega primam čestitke. Ja ne živim od stare slave, veselim se u kratkom trenutku i onda nastavim dalje. Drago mi je da sam takva, puno ljudi se uzdiglo i na kraju palo. Ne želim biti takva i živjeti na staroj slavi. Ali lijepo je kada te ljudi prepoznaju. Čestitaju, priznaje Carrollina.

se veselim tom poslu. Trenutačno sam na drugoj godini, imam još jednu za završiti, a onda ćemo vidjeti. Teško je sve to povezati, obaveza je zaista puno pa onda zbog njih ni u čemu nisam sto posto. A to nisam prava ja. Prava ja sam onda kada sam u svemu sto posto. No, takva je situacija, ne možemo birati, moramo raditi. Bilo bi super kada bismo mogli živjeti od boćanja, baviti se sportom, dobro je za zdravlje, potpuno si tome posvećen jer ti je to onda i posao i obaveza. Na žalost, na to ne možemo utjecati. Tako je kako je, sada smo se već na to naučili. Iako, mi se uvjek nadamo da će se nešto promijeniti, nastavlja Carrollina.

Konobarica svjetska rekorderka – gdje to ima?

Djevojke u Hrvatskoj od boćanja ne mogu živjeti, Carrollina kaže da ne zna kakva je situacija u ostalim boćarski najrazvijenijim zemljama, Sloveniji, Italiji, Francuskoj...

– Iskreno, nikada niti jednu kolegicu nisam pitala kakva je kod njih situacija. No, uvjerenja sam da Francuskinja Barbara Barthet živi od boćanja. I mislim da nema ljepšeg od toga. Barbara je stvarno čudo, pobijedila me je u finalu Kupa europskih prvakinja i sada u finalu svjetskog prvenstva u štafetnom izbijanju u paru s Riom Vojković. Mora li ona svugdje biti? Odlična je igračica, toj ženi skidam kapu. Uživam igrati protiv takve igračice, ona je stvarno velik motiv. Nikada ti nije svejedno igrati protiv nje, ali ti je pravi užitak. Naročito ako uspiješ pobijediti, bolje motivacije za daljnji rad od toga nema, ispravno sportski razmišlja 22-godišnja djevojka.

Kada ne studira, kada nije na natjecanju ili na treningu, Carrollina – konobari. Gosti Caffe bara Centar u Čavlima imaju

Jedva čekam da završim studij i postanem teta u vrtiću – Carolina Bajrić svjetska rekorderka u preciznom izbijanju

jedinstvenu prigodu svakodnevno uživati u društvu svjetske rekorderke,

– Super mi je. Šefovi su mi super, kolegice također. Teško će mi biti otići, naviknula sam se na njih, a i oni na mene. Kada sam se vratila sa Svjetskog prvenstva shvatila sam da svi ti ljudi bolje prate što se zbivalo od mene, imali su više informacija. Bolje su bili upućeni od mene ha-ha. Inače, šefica mi je uoči odlaska na Svjetsko prvenstvo rekla da se ne vraćam bez medalje, a kada sam se vratila s dvije srebrne onda je rekla da je pogriješila i da mi je trebala reći da se ne vraćam bez zlata. Eto, takva je kod nas atmosfera. No, svi koji misle da je jednostavno raditi varaju se. Zahtjevno je fizički i ponekad i psihički. Dok nisam konobarila taj posao nisam smatrala pretjerano napornim, skuhaš jednu kavu, odneseš i to je to. No, sada uvjek kažem da nikad ni za što neću reći da je lagano dok ne pokušam. Zaista zna biti naporno, pogotovo u sezoni kada je povećan promet pa nema pauze. Samo rad, rad, rad... No, naviknuli smo se.

Najljepša promotorica boćanja

Kreće i nova sezona, boćarice Škole boćanja Čavle naviknule su na život s rezultatskim pritiskom, svake sezone od njih se očekuje borba za titulu prvakinja. Ove godine to im je uspjelo. Čavjanke su prvakinje Hrvatske. U finalu doigravanja boćarice Škole boćanja Čavle su nakon pobjede 16:8 u prvoj utakmici na Čavlima, u Labinu odigrale neriješeno 12:12 što im je bilo dovoljno da osvoje naslov prvakinja.

– Drago mi je i zbog mladih cura, one još uvjek uče igrati ovakve utakmice, treba

im još malo iskustva, ali već se vidi da su odlične. Mi se imamo čime hvaliti, najmlađi smo klub u Hrvatskoj. Stvarno je lijepo vidjeti da toliki broj djece okupljamo uz boćanje. Uostalom, imamo i dvije ekipe, juniorsku i seniorsku. Dosta juniorki je već uz nas u seniorskom pogonu. Razlika u godinama je dosta velika, ali to se kod nas i ne osjeti. Atmosfera u klubu je odlična, svi mi tamo smo si super, dodaje Carollina.

Ponajbolja hrvatska boćarica i sestra joj Virginia svojedobno su bile najljepša hrvatska promocija boćanja u svijetu, sada je uz Carrolinu na reprezentativnoj sceni tu ulogu na sebe preuzela njezina partnerica u štafetnom izbijanju Ria Vojković. S jedne strane cure osvajaju rezultatima, u sportu su rezultati uvjiek jedino mjerilo kvalitete, s druge strane osvajaju i – izgledom. Kada čovjek vidi Carrolinu, Riu, ali i ostale boćarice, ruše se svi postojeći stereotipi. Ne znaš je li im mjesto na jogu ili na modnoj pisti.

– Jedno kratko vrijeme sam se i bavila modelingom, nosila sam neke i revije. Je li me to privlačilo? Moram priznati da mi je bilo OK, ali nekako su više prolazile cure koje su bile miss nečega. Mi koje nismo došle do toga nismo baš bile u prvom planu. Doduše, zvali su me da se uključim u izbor za miss turizma, ali svaki put kada bi se to održavalо ja bih bila negdje s klubom pa nikada u tome nisam dobila prigodu sudjelovati. A voljela bih iskusiti to iskustvo. Očito mi nije bilo suđeno. Miss sporta? Vidjet ćemo, morat ću se prvo malo srediti, ha-ha, zaključuje uz smijeh Carolina Bajrić.

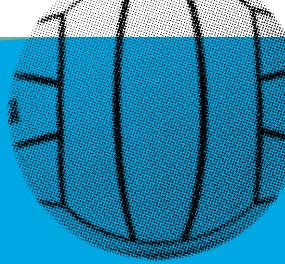
Čežnja zvana

Napisao: Kristian SIROTICH
Snimio: Petar FABIJAN i Arhiva ŽiP

Vaterpolski klub Opatija LRH nedavno je proslavio 40 godina postojanja. Emotivna svečana akademija na jednom je mjestu okupila sve one ljude koji su u minula četiri desetljeća pisali povijest kluba i gradili lijepu sportsku priču, koja se unatoč svim problemima i poteškoćama i danas prepričava.

– Vaterpolo klub Opatija danas je jedan stabilni klub, koji ima praktički sve uzrasne kategorije, s time da smo se ove sezone odlučili nastupati u Prvoj ligi, naravno u suradnji s Vaterpolo klubom Primorje Erste banka. Ono što nam je dugoročni cilj, a sada su se stvorili preduvjeti u koje ja duboko vjerujem, da ćemo konačno kao jedan od rijetkih klubova koji se još uvjek nije skučio

opatijski olimpijski bazen

Prepuno gledalište u Voloskom

Danijel Premuš, predsjednik VK Opatija, kluba koji je svečanom Akademijom proslavio 40 godina postojanja: "Moj dugoročni cilj je usmjeravanje energije za stvaranjem infrastrukture kako bi se Opatija opet mogla poistovjetiti sa svojim vaterpolom."

bazena. Možda to ima veze i s opatijskim mentalitetom, i jednom vrstom opstrukcije. Međutim, mislim da se u ovom trenutku stvorila takva politička klima i takav zanos da je to moguće. Izgrađena je dvorana, a izgradnjom jednog funkcionalnog bazena koji neće biti megalomanski projekt, stvorit će se sportska infrastruktura koja Opatiji neće dati samo poticaj u smislu sportskog razvoja, već i turističkog i zdravstvenog.

Pogotovo danas, uostalom sportska infrastruktura može se gledati i kao preduvjet za širenje turističke ponude?

dobiti svoj bazen, a to je preduvjet da u budućnosti napravimo iskorak više i da ponovno, nakon 15-ak godina, ponovno zaigramo Prvu ligu. Zvući, možda nemoguće, ali mislim da je to realno, započet će Danijel Premuš, predsjednik Vaterpolorskog kluba Opatija.

Bazen nije luksuz nego pametna investicija

Pomalo je nevjerojatno saznanje da Opatija unatoč svim svojim kapacitetima još uvijek nema bazen koji bi bio dom jednom vaterpoloskom klubu?

– Činjenica je da se ranije nije vodilo računa o tome da se napravi nešto što će biti možda izvan turističkih okvira, jer mi ne možemo reći da određeni hotelski kapaciteti nemaju

– Specijalizant sam kardiologije Thalassotherapije Opatija, a moja ustanova jedna je od članica klastera zdravstvenog turizma i u novom bazenu vidim ogroman potencijal, ne samo kroz sportaše koji bi dolazili na pripreme, već i kroz ljude koji bi dolazili ovdje na rehabilitaciju. Kroz jedan takav objekt mogla bi se zaokružiti ponuda od koje bi svi imali koristi: i zdravstvene ustanove i hotelski smještaj, a bazen ne bi bio na trošak gradu, već bi se od njega mogao izvući puni potencijal.

Drugim riječima, postao bi samoodrživ.

– S dobrom vizijom i dobrom menadžmentom, Liburnijom kao hotelskim lancem i Thalassotherapijom Opatija kao zdravstvenom ustanovom, ali i svim ovim nuditeljima usluga u kvarnerskom prstenu, mislim da bi bazen bio ponuda više i da bi se savršeno uklopio u opatijsku ponudu.

Opatijsko sportsko čudo

Duboko ste povezan s Vaterpoliskim klubom Opatija, i obiteljski, budući je Vaš otac Rade bio jedan od najuspješnijih, ako ne i najuspješniji predsjednik kluba, a sportski jer ste u Opatiji započeli svoju iznimnu vaterpolsku karijeru, dodajmo i lokalpatriotski jer ste u Opatiji odrasli. Jesu li to bili glavni motivi da krenete očevim stopama?

Danijel Premuš: Zatvoreni bazen je preduvjet da u budućnosti napravimo iskorak

Jedna od najstarijih fotografija ekipe – s turnira u Kranju 1982.

– Velika većina ljudi bi se na moje motive u 2022. godini samo nasmijala i rekla da tu sigurno postoji još nešto. Međutim, meni je kroz život prošlo jako puno trenera i ljudi koji su mi pomogli i dali mi podršku da ostvarim zavidnu sportsku karijeru. Trenutačno sam čovjek koji ne ovisi ni o kome, a osjećam jednu unutrašnju i društvenu odgovornost da kroz svoje djelovanje to na neki način vratim. Ne zbog sebe ili moje djece, već zbog generacija koje dolaze. Mislim da je u ovom trenutku, u ovom razdoblju u kojem vrlo malo ulažemo u sport, gdje u doba korone imamo praktički jednu vrstu izgubljene generacije –

– jednostavno toj djeci moramo ponuditi priliku za koju će se uhvatiti, a sport s te strane idealan. Činjenica je da je moj otac bio predsjednik kluba kada je klub bio u zenitu, ali i nakon njega kroz ovaj niz od zadnjih dvadesetak godina nevjerljivo je da smo mi kao klub iz grada koji ima desetak tisuća stanovnika i s prstenom iz svih ovih dijelova što nam gravitiraju, praktički iz svake generacije uvijek izbacili jednog do dva igrača koja završe u Primorje EB, a određeni broj igrača dođe i do reprezentacije. Mi stvarno jesmo jedno vrelo talenata, a da bismo ostvarili puni potencijal i da bismo bili još bolji svakako nam treba sportska infrastruktura. Živimo u 21. stoljeću, bazen nije luksuz kakav je bio prije trideset godina, to je praktički kulturološko pitanje. Za grad koji pretendira biti avangarda u turizmu i ima takvu turističku tradiciju, to je jednostavno nasušna potreba.

Kako je sve počelo

Vaterpolski klub Opatija službeno je osnovan 28. listopada 1981. godine, prvi predsjednik bio je Krundoslav Brguljan, prvi trener Ljubo Linšak, a prvu službenu utakmicu Opatijski su odigrali u Crikvenici. No, prvi vaterpolski koraci zapravo su napravljeni nešto ranije, odnosno nakon što se u Moto-nautičkom klubu i skijanju na vodi 1973. godine pojавila plivačka sekcija, odnosno nakon što je 1978. godine na Lidu odigrana ljetna vaterpolska liga na kojoj je sudjelovalo 12 klubova s područja nekadašnje Općine Opatija.

Klupske iskaznice iz 1982.

Dobitnici posebnih priznanja na Svečanoj akademiji povodom 40. rođendana VK Opatija

Jaka Opatija – jako Primorje EB

Vaterpolski klub Opatija je na neki način uvijek bio u sjeni Primorja EB, ali je zaista činjenica da je odgajao vrhunske sportaše.

– Kad sam ja bio mali i danas kada sada gledam na taj odnos prema Primorju, to je uvijek bio jedan veliki rivalitet. Ali taj rivalitet nikad nije prelazio granice sportskog neukusa. Mi u ovom trenutku s Primorjem imamo izuzetno dobre odnose, na tome moram zahvaliti Samiru Baraću kao predsjedniku i Igoru Hiniću kao treneru, jer je puno naših igrača iz mlađih uzrasnih kategorija je završilo u prvoj momčadi Primorja. I to je na neki način vizija našeg djelovanja. Moramo voditi računa da i kroz djelovanje malih klubova i širenjem baze, s dobrim trenerom i dobrim radom, radimo za klub koji je nositelj kvalitete. A to je Primorje EB. Hoće li se u nekoj budućnosti stvoriti prostor ili će se tako posložiti kockice da mi uđemo u Prvu ligu, to u ovom trenutku ne mogu znati.

No, ono što smatram da vaterpolo kao sport mora promijeniti je motiviranje baze. Došli smo u situaciju da imamo puno bazena i objekata, a imamo sve manje djece i baza nam je vrlo tanka. To će se dugoročno prelititi i na reprezentaciju, mi u prošloj godini ni u jednom uzrastu nismo uzeli medalju.

Moramo se vratiti na one stare postavke, od Vaterpolskog saveza do lokalnog djelovanja širiti bazu; najsjretniji bih bio kada bismo imali i jaku Crikvenicu, i Rovinj, i Pulu, Kostrenu, Mali Lošinj, naravno i Opatiju, jer kada imamo sve te male klubove jake, imat ćemo i jako Primorje EB. Kada budemo imali jako Primorje EB, imat ćemo i jaku reprezentaciju. To su veritakala rezultata u sportu, nije nikakvo izmišljanje tople vode.

Vratiti identifikaciju s klubom

Kako ljudi u Opatiji doživljavaju danas Vaterpolski klub Opatija, nekad su opatijske utakmice bili pravi mali spektakli?

Vaterpolistice ŽVK Opatija

– Kada se Druga liga igrala u Voloskom praktički čitav grad disao je za Opatiju. No, kada dođete u situaciju da treninge i utakmice održujete u drugom gradu, onda je činjenica da se taj identitet na neki način gubi. Želim da se to promijeni, a promijenit će se s izgradnjom bazena. Napravili smo pripreme, potpisali sponzorski ugovor s Liburnija Rivijera Hotelima, naša je želja da se, ne samo ljudi, već i svi subjekti identificiraju s VK Opatija i pronađu interes, da taj naš sport podupiru. Vaterpolski klub Opatija ima stvarno bogatu povijest, a u ovih 40 godina koliko smo proslavili prošle godine imali smo puno reprezentativaca, kao uostalom i olimpijce, nositelje olimpijskog odličja. Bez podcenjivanja bilo koga u opatijskom sportu, jer ja sve te ljudе volim, mislim da se niti jedan sportski kolektiv time ne može pohvaliti. U tom smislu moj dugoročni cilj je usmjerenjanje energije da se stvori infrastruktura u Opatiji, da budemo posloženi od glave do pete, ali i da se vrati identifikacija s klubom, odnosno da nas poslovni subjekti koji rade s Opatijom prepoznaju i da nam pomognu kako bi ponovo zablistali punim sjajem. Mi ćemo s naše klupske strane učiniti sve da to tako i bude.

Tri olimpijca u Ateni

Opatija je jedna lijepa priča iz našega kraja, nema baš puno tako malih

Gradnja ljetnog plivališta u Voloskom 1984.

Ono što me najviše oduševljava kada je u pitanju Vaterpolski klub Opatija, je to što kada pogledam ljudе koji su u minulih 40 godina prošli kroz klub na bilo koji način, vidim ljudе koji zajednici pridonose, a nisu joj na teret. I to je velika prednost sporta, kaže Premuš

klubova koji to nisu, a da su u isto vrijeme stvarali reprezentativce, olimpijske medalje...

– Ne mogu reći da je to na neki način prošlo ispod radara, ali mislim da nikada nije dovoljno shvaćeno koliko je u rad toga kluba uloženo truda i vanserijskog napora. Uostalom, sjećam se i svoga oca, koliko je on truda ulagao da Opatija bude prvoligaš i da funkcionišu sve uzrasne kategorije. I onda dođu plodovi rada. Recimo, 2004. godine na Olimpijskim igrama u Ateni imali smo tri olimpijca. Goran Volarević je došao iz Rovinja, ali je bio skautiran od Opatije i ciljano je bio doveden u naš klub, bio je Nikola Franković i bio sam ja. Možda se nikad više neće ponoviti da su tri sportaša iz jednog opatijskog kluba u olimpijskoj reprezentaciji. Naravno, nikad ne reci nikad.

Moji planovi i želje su napraviti iskorak i da to u gradu bude prepoznato. Mi smo jedan poseban mentalitet u Opatiji, ne mogu reći da ne volimo sport, ali nismo s njime dovoljno identificirani. Zašto? Zato što nikad nismo napravili jedan veliki iskorak. Trebali bismo se ugledati u Dubrovnik, imaju vaterpolo, u jednom trenutku imali su žensku košarku, odbojku, to je sve nešto čime se može identificirati i ponositi. No, ono što mene najviše ipak oduševljava kada je u pitanju Vaterpolski klub Opatija, je to što kada pogledam ljudе koji su u minulih 40 godina prošli kroz klub na bilo koji način, vidim ljudе koji zajednici pridonose, a nisu joj na teret. I to je velika prednost sporta. Volio bih da mi u Opatiji imamo i ženski rukomet, za kojega imamo tradiciju, da se igra košarka, da imamo još jači nogomet, mislim da bismo trebali još više u sport ulagati.

Dešava nam se danas paradoksalna situacija da imamo dvorane, a praktički svaka općina danas ima dvoranu, bazenu

Pozicija budućeg zatvorenog bazena vaterpolista Opatije, uz opatijsku Sportsku dvoranu Marino Cvetković

imate više nego ikad, osim u Opatiji, a sportaša je sve manje. Želio bih da se stvori svijest o sportu, da subjekti koji djeluju u gradu to prepoznašu kao svoju promociju i naš klub kao brend, koji je na ponos gradu i citavoj zajednici. Jer samo tako sve to skupa ima smisla, samo tako djecu možeš privući u sport, jer onda oni vide budućnost u tom sportu. Želim da djeca jednog dana imaju ambiciju da mogu zaigrati u prvoj momčadi Opatije u Prvoj ligi ili Primorja koje se bori za prvaka, da jednog dana imaju mogućnost zaigrati za reprezentaciju i zaigrati na Olimpijskim igrama. To je put kojega sam ja prošao i kojega moramo omogućiti našoj djeci, zaključit će Danijel Premuš.

Plaketa za Dražena Opalu

Dražen Opala Ljipa je ikona VK Opatija

Mnogi su ljudi sudjelovali u stvaranju opatijske vaterpolске priče, na Svečanoj akademiji povodom 40. rođendana podijeljene su brojne plakete, zahvalnice...

– Zaista postoje ljudi koji su ostavili ogromnog traga u ovoj priči, od Đure Čirkovića, Arne Blečića, do mog oca Rade Premuša koji je zaista bio doajan opatijskog vaterpola. Dok je on bio predsjednik, mi smo bili u zenitu. Danijel Liber sprječio je da se klub uruši, uspio je zaustaviti pad kluba koji danas ima svoj kostur, Bero Matijević je došao u klub i pomogao da se iznova digne na noge, ali jedan čovjek je u svom tom kontinuitetu bio prisutan i koji je zaštitan znak našeg kluba. To je Dražen Opala Ljipa. Svi igrači koji su nešto napravili u ovom klubu su prošli kroz njegove ruke, on je živuća ikona našeg kluba, zaključit će Danijel Premuš.

Gardelin u objektivu
Sare Širola

Napisao: Bojan PURIĆ
Fotografije: Sara ŠIROLA

Razvojem digitalne fotografije i sve brojnijim mogućnostima dolaska do publike, u čemu internet igra glavnu i nezaobilaznu ulogu, pojavio se niz zaljubljenika u fotografski izričaj, a onda je na publici da u tom mnoštvu probere one bolje. Tako je i na našim otocima, koji gdje je posljednjih godina porastao broj onih koji svoje fotografске usluge nude profesionalno, a još više onih koji u slobodno vrijeme pribavljaju kvalitetniju fotografsku opremu, odlaze u prirodu i potom svoje radove daju na uvid javnosti. Na otocima je, može se reći, to i lakše, utoliko što su izloženi češćem sunčanom vremenu i ovdje je mnogo više dana koje nazivaju idealnim za fotografiranje.

Posljednjih se godina među zapaženije autore uvrstila Sara Širola iz Velog Lošinja, specijaliziravši se za životinjski svijet, a u njemu ptice.

– Obožavam prirodu i životinje. Otkad fotografiram, uvijek sam vrebala bilo

prirodne pojave, bilo životinje, a ptice od preprošle zime, kada sam u vrtu postavila hranilice. Tada sam počela uočavati razlike između vrsta ptica koje većina ljudi ne uočava, npr. velike i plavetne sjenice, pa sam počela dalje istraživati. Dotad, razlikovala sam valjda jedino galeba, goluba i kosa, ha-ha...

Dosad sam fotografirala osamdesetak vrsta ptica, većinom na Lošinju, a ponešto i na Cresu. Prema istraživanju dr. Gorana Sušića, koji je na temelju vlastitih i ranijih istraživanja popisao ptice, na Lošinju je osamdesetak, a na Cresu preko dvjesto vrsta. U Hrvatskoj je otprilike 400 vrsta ptica, što mnogo govori o bogatstvu Cresa. Broje se selice, stanaice, zimovalice i one koje su ovdje samo u preletu. Pretprošle godine snimila sam rodu na Verinu, zaseoku na jugoistočnom dijelu otoka Cresa, a nedavno i prelet ždralova, što je neobično za Lošinj – kaže Sara Širola.

Poznavateljica lošinjske povijesti i običaja

Sara je zvanjem i zanimanjem zapravo iz drugih područja. Magistra je teologije, a

Fotoaparat mi je uvijek pri ruci, jer nikad ne znaš što se može dogoditi – Sara Širola

Snimio: Bojan Purić

Polovicu ptica

dosadašnji radni vijek od desetak godina provela je kao knjižničarka, isprva u maloj knjižnici u Velom Lošinju, a sada u glavnom objektu u Malom Lošinju.

Fotografiranjem se bavi od osnovne škole. Najprije je imala mali fotoaparat, pa "idiota", a 2014. je kupila prvi ozbiljan aparat, marke Canon, a i sada ima aparat tog proizvođača, vrijednosti od približno deset tisuća kuna. Počela je sa zalascima sunca i panoramama Lošinja.

Zainteresirana za običaje Lošinja, i prema poznavanju lošinjske povijesti vjerojatno mnogo kompetentnija od većine sumještana, ipak posve odbacuje jedan uglavnom iščezli običaj, uželandu, odnosno lov na ptice ljepilom, što su radila mnoga djeca i mladi nekih ranijih lošinjskih naraštaja, a sada je rijetkost. Protivi se držanju ptica u kavezima i lovnu na ptice, a "svojim" pticama smatra vrapce i sjenice koji pohode vrt njene obitelji. Kada u šetnju izvodi psa, fotoaparat je uvijek na ramenu, a zlatnog fotografskog savjeta, da se bez aparata ne ide nikamo, drži se otkako je vidjela kako kobac ganja vrapca, a igrom slučaja tada nije ponijela aparat.

Mijenja se s vremenom "demografska struktura" ptica na otoku.

– Stari su govorili da, kada je puno vrana,

Na Lošinju je osamdesetak, a na Cresu preko dvjesto vrsta ptica. U Hrvatskoj je otprilike 400 vrsta ptica, što mnogo govori o

Sjenica na smokvi

Sara se fotografiranjem bavi od osnovne škole, a zvanjem i zanimanjem zapravo je iz drugih područja. Magistra je teologije, a dosadašnji radni vijek od desetak godina provela je kao knjižničarka, isprva u maloj knjižnici u Velom Lošinju, a sada u glavnom objektu u Malom Lošinju.

Koza i Veli Lošinj

na otočju uhvatila – fotoaparatom

onda vlada mižerija. Sada ponekad imam osjećaj da je vrana više nego galebova. Vrane i šojke su opasne za manje ptice, zato što uništavaju gnijezda i jaja drugih ptica. Možda bi trebalo nešto poduzeti da se smanji njihova populacija, ali to je već pitanje za stručnjake. Bez ubijanja, sokolari bi svojim pticama mogli potjerati štetne ptice s nekog terena... I prema pričanjima starijih, ptica sada ima puno, puno manje. Manje je gardelina, stariji kažu da ih uopće ne viđaju, a prije je bilo i više krstokljuna (u mjesnome govoru: bekinkroc) i batokljuna (frižot). Problem je uništavanje njihovih staništa gradnjom. Iako Lošinj, srećom, još ima mnogo šuma – kaže naša sugovornica, koja se pohvalila i fotografskim "trofejem" s putovanja na kopno.

Čaplja govedarica

– Išla sam sa sestrom u šoping, i dok je nešto obavljala u Rijeci, skocila sam do Grobnika slikati čelavog ibisa i čaplju govedaricu. Aplikacija "Animal tracking" kaže gdje je bio ibis, stala sam kraj jedne kuće i vidjela ga desetak metara dalje, bila je to čista sreća. Iako nisam ništa kupila, bila sam sretna. Još jedan "trofej" je gavka, vrlo rijetka u Hrvatskoj, sa staništem na sjeveru Europe, koju sam snimila u Bakru.

Ljude ne volim fotografirati

Osim ptica, koje spadaju u bića koja je jako teško fotografirati, zbog čega širom svijeta postoje foto natječaji posvećeni upravo njima, u objektivu lošinske zaljubljenice u fotografiju nađu se i drugi stanovnici otoka. Ljude ipak ne voli fotografirati, pa je puno češće riječ o životinjama, među kojima izdvaja ježeve. Divlje svinje i kune, kaže, nije

još uspjela "uloviti". Brzu je kunu, doduše, uslikala mobitelom, ali to ne broji kao pravu fotografiju.

– Ptice su mi najdraže. Ako se javi neki ornitolog, da mu pomognem istražiti cresko-lošinsko otočje, to bi mi bilo veliko zadovoljstvo. Voljela bih da se to sve istraži i napravi knjiga o pticama na otocima, ali to mora obaviti stručnjak. Uz fotografiranje, voljela bih asistirati, nešto naučiti o pticama, možda naučiti o njihovom prstenovanju. U međuvremenu, uključila sam se u dvije akcije udruge BIOM; u zimsko prebrojavanje ptica vodarica na Vranskom jezeru i u praćenje sova ušara.

Osim na internetu, Sara je imala i nekoliko izložbi uživo, dvaput u Gradskoj knjižnici i čitaonici u Malom Lošinju, nekoliko puta na zajedničkim godišnjim izložbama Fotokluba "Lošinj" pod motom "Fiat lux!" u Lošinskom muzeju, na skupnoj izložbi "Fotografkinje" u galeriji "Principij" u Rijeci, lani na festivalu dokumentarnog filma "Apox" u Velom Lošinju, a jednom i u Italiji, u mjestu Castelvetro kraj Cremone, gdje ima rođaka, predsjednika fotokluba. Od njenih fotografija ptica, kalendar je izradila Zajednica Lošinjana u Trstu, a povremeno šalje fotografije na redovni natječaj Primorsko-goranske županije.

Grmuša

pijat

Bistro Mezanin, u riječkom Art kvartu Benčić

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Rino GROPUZZO

Hrabrost ili ludost, pitate me? Ne znam ni sam, sada nakon pet godina od otvorenja Bistra Mezanin, početkom ljeta 2017. godine, čini mi se oboje, da smo bili i hrabri i ludi, kaže nam kroz osmijeh na početku razgovora vlasnik bistroa Norman Srdoč, dugogodišnji kuhar koji je iskustvo skupljaо u kuhinjama poznatih restorana.

– Treba se prisjetiti kvarta koje je bilo veliko gradilište, nicanje kompleksa Benčić nije izgledalo primamljivo, željeznički kolodvor još manje, a Krešimirova ulica je bila raskopana zbog izmjene vodovodnih cijevi više od godinu dana. No, ipak je bio izazov, kaže nam Srdoč. Nakon obilaska nekoliko ponuđenih prostora na području Rijeke, ovaj u Nikole Tesle nam se odmah svidio,

Dnevno nude desetak raznovrsnih jela, ovisno o dnevnoj inspiraciji glavnog kuhara Normana Srdoča, ali svatko može naći nešto što mu taj dan odgovara. Posjetitelji Mezanina obožavaju maneštare kao i različite vrste rizota, a onda i sve ostalo

Od početnih desetak jela, danas na meniju imamo stotinjak jela koje u Mezaninu pripremaju kroz tjedan – obitelj Srdoč

U Mezaninu vlada atmosfera toplog kućnog doma

mojoj supruzi Moniki i našoj djeci, osjetila se neka dobra vibra i odluka da krenemo bila je trenutna i čvrsta. Uredili smo prostor tako da se u njemu svatko osjeća kao doma, sin Stefano je netom završio ugostiteljsku školu, jedva je čekao da krene s radom. U početku je više od godine dana s nama bila i kćer Tessa, ona se u međuvremenu ipak odlučila za neke

druge putove, no, mi smo ustrajali, kaže nam Norman. Tu je i najmlađi sin Lucas koji voli ljeti u bistrou pomagati roditeljima, premda nam je otkrio da mu je liječnički poziv još uvijek najdraža opcija životnog odabira zanimanja.

– Danas, nakon pet godina mogu reći da smo preživjeli. Pandemija nas je gotovo uništila,

Mezanin je smješten u Art kvartu, koji je u svakom pogledu postao vrlo zanimljiv, i destinacija do koje se iz centra može i pješice

Art kvart obećava

Nadamo se da će korona ostati iza nas, ideje se množe, osmislit ćemo i nove sadržaje, ovo je u svakom pogledu postao vrlo zanimljiv kvart, destinacija do koje se može i pješice stići. Ovdje u kvartu ima nekoliko izvrsnih ugostitelja s kojima bi mogli dogovorati neku intenzivniju suradnju i svakom gostu ponuditi nešto specifično. Podsjecam na nedavno realiziran „probni“ Advent u Benčiću koji ima potencijala. Za prvi put trajalo je nepunih sedam dana ali je odjek gostiju i više nego izvrstan. Definitivno Art kvart obećava... A tek kada željeznički kolodvor zasija u novom ruhu, s veseljem će Srdoč.

Poslovni ljudi dolaze za marendu ili kasni ručak, a uz brzu i kvalitetnu uslugu, nema velikog zadržavanja

Povratak gostiju nakon pandemije

Nakon što je ovog proljeća ponovo startao turistički vlak na relaciji Prag – Rijeka, nemali broj turista planirao je i posjet Mezaninu. Osim turističkih atrakcija i obilaska naše regije prije polaska vlaka obavezno bi sjeli i jeli, kaže nam Srdoč, koji se nuda da će i ove godine posjeta čeških turista biti nešto bolja i brojnija. Vratili su nam se nakon pandemije i neki prijašnji gosti iz Slovenije ne krijući oduševljenje što smo opstali, a tu su i mnogobrojni Talijani koji već tradicionalno u nas posjećuju razne dentalne ordinacije, veli nam sugovornik.

Rižoto od cikle s tostiranim repovima kozica

Sirovu ciklu oguliti, izrezati na manje komade i kuhati je u povrtnom temeljcu, toliko da se ne raskuhu, manje od pola sata. Na tavi i maslinovom ulju prepržiti poriluk nasjeckan na komadiće, dodati rižu i ciklu koju smo izrezali na još manje kocke. Podlijevati povrtnim temeljem u kojem se kuhalo cikla. Završiti rižoto tako da se doda žlica maslinovog ulja i tostirane repove kozica koje smo prethodno marinirali. Par sati kozice ostaviti u maslinovom ulju, soli i papru i nekoliko kapi narančinog soka. Potom ih izvaditi i tostirati, prepreći na tavi bez masnoće. Uz kozice, na vrh pjata staviti i krupno narezani parmezan. Delicija!!!!

zapravo načela, ne i dotukla, no nadamo se ipak boljim vremenima, kaže Srdoč.

– U početku smo startali s nekoliko domaćih jela, petkom smo od prvog dana na menijima imali isključivo riblja jela, tako da i danas frigane lignje ostaju prvi izbor, no sve češće se unaprijed rezerviraju jer „planu“, a naši gosti tvrde da ih obožavaju, dakako uz poznatu krumpir salatu s radićem, nastavlja naš sugovornik.

– Ostale dane također imamo domaća jela, od variva do kalandrake i gulaša, sezonski pazimo da na meniju budu ili sarma ili punjene paprike, u svakom slučaju, od početnih desetak jela, danas na meniju imamo stotinjak jela koje vrtimo i volimo obradovati naše goste. Uglavnom je riječ o poslovnim ljudima, lijećnicima, odvjetnicima,

vatrogascima, u ovom kvartu se nalazi velik broj poslovnih subjekata, pa ne čudi što gosti znaju što mogu očekivati za marendu ili kasni ručak uz brzu i kvalitetnu uslugu, bez velikog zadržavanja, kaže Srdoč svjestan da njihovi gosti vole novosti u menijima.

– Shvatili smo da gosti vole kad im ponudimo nešto novo, može biti i skuplje ali je domaće i svježe pripremljeno, primjerice jela s medvjedićem lukom, šparogama, svježe ubranim vrganjima. Svaki dan stiže nam svježe meso, povrće s tržnice. Dnevno nudimo desetak jela, vrlo su raznovrsna, ovisi sve o mojoj dnevnoj inspiraciji ali svatko može naći nešto što mu taj dan odgovara. Moram priznati da naši posjetitelji obožavaju maneštare, svaki dan je na meniju, kao i različite vrste rižota, posebno rižoto od cikle, a specijalitet su nam i juhe od celera i kruške s tostiranom pancetom, baš kao i krem juha od karfiola sa sotiranom sipom, veli nam Srdoč.

Ne smiju se izostaviti uvijek svježe tikvice iz vrta Normanove mame Antonije s Kantride, tu je i nezaobilazna raštika za dnevne maneštare, te svježe ubran limun, baš kao što se Monikina mama Marija pobrine za svježe balancane i tikvice iz vrta u Munama.

Teta Jelica

Bez tete Jelice, dobrog duha u kuhinji nema završenog jela, kaže nam Norman. Njezine sarne su baš onakve koje vas vraćaju u djetinjstvo, Teta Jelica je cijeli život kuhalila po konobama, drage volje nam se pridružila i u svojim pozniјim godinama, no, mi je pazimo da ne podigne nešto teško, da joj za kuhinjskim pultom bude što udobnije, samo da što duže ostane sa nama, govori Srdoč ne skrivajući emociju.

Napisao: Kristian SIROTICH

Snimio: Petar FABIJAN

Saša Dmitrović jedan je od suvlasnika antikvarijata Mali neboder, koji na istom mjestu u Ciottinoj ulici neprekidno postoji od 1962. godine, što ga čini apsolutno najstarijim antikvarijatom u Hrvatskoj. Knjige, povijest i priroda tri su najveće Dmitrovićeve strasti.

1 Kako ste se zatekli u antikvarijatu Mali neboder?

– U antikvarijatu sam se zatekao u jesen 1995. godine, otvorilo se mjesto kada je Željko Medimurec, odlučio otici i otvoriti svoj antikvarijat pa sam se ja pridružio kolegi Tomi Vučiniću. Poklopio se čitav niz okolnosti da prihvatom ponudu i počnem raditi u antikvarijatu, ali činjenica je da sam tada studirao povijest, da sam imao jednu tešku prometnu nesreću i bio sam teško pokretan, ali i da sam na taj svoj angažman gledao kao na nešto što će raditi u slobodno vrijeme. Nije to tražilo neku veliku zahtjevnost, s jedne strane trebalo je poznavati rad u trgovini, a s druge strane trebalo je poznavati građu, što iz književnosti, što iz povijesti. Mogu reći da se s mojim dolaskom pomaknula ta granica povijesti, kada je prije desetak godina pokojni Ivo Banac došao u antikvarijat i kada je vidio zid povijesti rekao je: „Ovo je najbolji antikvarijat u jugoistočnoj Europi!“. No, malo po malo, sve to me je preuzimalo. Imao sam tu sreću u životu da sam u posao pretvarao sve ono što sam imao kao hobi. Gdje mi je bilo srce, tu mi je bio i posao. Ljepota rada u antikvarijatu je selekcija ljudi s kojima se susrećeš, dovodiš ljude koje poznaješ od ranije, upoznaješ nove ljude koji djele tvoje interesu i stalno si na izvoru podataka. Jako mi se to dopalo jer je u meni uvijek bila prisutna neka znatiželja, a povrh svega toga uvijek me zanimala povijest Rijeke, odnosno svakodnevni život ljudi u Rijeci.

2 Glavna djelatnost Malog nebodera je prikupljanje i prodaja knjižne građe, je li to oduvijek funkcionalo na taj način, odnosno može li se danas živjeti od prodaje knjiga?

– Antikvarijat je u Cottinu otvoren 1962. godine. U Rijeci su se tada otvarali fakulteti, kasnije je nastalo i Sveučilište, pa se sama

Dmitrović: Ljepota rada u antikvarijatu je selekcija ljudi s kojima se susrećeš, dovodiš poznate i upoznaješ nove ljudе koji djele tvoje interesu, i stalno si na izvoru podataka

Kada sam počinjao raditi moglo se jako lijepo živjeti od antikvarnih knjiga. Danas je to teže, teže je i prodati knjigu, teže je i živjeti od toga. Sve je više ljudi koji žele prodati knjige koje imaju, a sve je manje onih koji ih žele kupiti, kaže Dmitrović

Imao sam sreću u životu da

po sebi nametnula potreba za nekakvom stručnom literaturom, građom koja će biti pristupačnija studentima. Tako je to bilo svugdje, tako je bilo i u Zagrebu, pa i u Rijeci. Studentima je uvijek bilo jeftinije tražiti stručnu literaturu u antikvarijatima. Tako je i naš antikvarijat prvenstveno bio baziran na stručnoj literaturi. Tada su firme imale svoje biblioteke, redakcije novina, pristup informacijama išao je drugim slijedom. Rijeka je u mnogo čemu bila specifična, u tim vremenima Rijeka je bila vrata svijeta i zaiskre mi oči kada se pojavi netko tko je tih godina radio s vanjskim svijetom. Imali smo slučaj jednog gospodina koji je šezdesetih godina bio predstavnik riječke luke u New Yorku i on je kupovao znanstvenu literaturu, antropologiju, antropogeografsku... To su sve bila prva izdanja i takvih sam ljudi malo susretao.

Kada sam počinjao raditi moglo se živjeti od toga jako lijepo. No, možda sam ja bio mlađi i samim time veseliji. Danas je to teže, teže je i prodati knjigu, teže je i živjeti od toga. Sve je više ljudi koji žele prodati knjige koje imaju, a sve je manje onih koji ih žele kupiti. Ne samo u Hrvatskoj ili u ovom dijelu Europe. Nekad su ljudi iz Italije dolazili i puno kupovali knjige, danas je sve to drugačije. I u Italiji su mnoge antikvarijate pojeli veliki lanci, naročito oni koji prodaju antikvarne knjige. Dešava se to i nama. Danas je sve jako dostupno, mislim da je mogućnost kupnje preko interneta uništila tu draž ulaska u antikvarijat, otkrivanja tih starih stvari, tog osjećaja kada neku staru knjigu ili fotografiju uzmeš u ruku, okreneš ju, pogledaš. Toga danas sve manje ima. No, kada dobijemo neku kvalitetnu građu onda se obratimo institucijama ili pak ljudima koji imaju svoje privatne zbirke.

3 Da bi čovjek bio antikvar ne samo da ga moraju zanimati knjige kao takve, nego ga mora zanimati i povijest. Otkud ta ljubav prema povijesti?

– Nedavno sam kod svoje majke pronašao knjigu jednog riječkog povjesničara iz 1979. godine, Labin u NOB-u i radničkom pokretu, s posvetom namijenjenom meni u kojoj autor kaže: Čitaču svih naših izdanja! Ja sam tada imao 11 godina, a mi smo imali susjedu koja je radila u Centru za historiju radničkog pokreta i donosila mi je ta izdanja. A ja sam sve to gutao, pa se malo po malo to zanimanje za povijest širilo. Osim toga, svaka obitelj ima i neku osobnu povijest, uvijek je tu dio o kojem čitaš i u kojega vjeruješ, ali i dio kojega si čuo od nekog iz obitelji. I tada uvijek krenu ona upozorenja tipa: ne pitaj, ne gledaj... To sada možda malo glupo zvuči, ali u vrijeme kada smo mi gledali na svijet kao kroz špijunku i kada smo sve vidjeli suženo, to je bilo drugačije. Povijest je, naravno, i dalje ostala moja strast. Posebno riječka povijesti, ali to je valjda dio tog zavičajnog ključa.

Postoji pisana povijest koja je pratila manje više sva zbivanja, postoji i gruba politička ili ratna povijest koja je bila brutalna, koja je mljela i čistila sve pred sobom.

4 Slovite za čovjeka koji iznimno dobro poznaje povijest Rijeke, kako biste ocijenili svoje poznavanje povijesti Rijeke?

– Koliko dobro poznajem povijest Rijeke?

Oduvijek me
zanimala tiha
povijest, ona o kojoj
se ne priča
– Saša Dmitrović

sam hobije pretvarao u posao

Znam ono što je svakome dostupno, ali sam sebe uvijek provjerim. No, uvijek sam imao otpor prema službenoj povijesti, više sam volio čeprkati po sekundarnim i tercijarnim razinama događaja. Danas je s digitalizacijom sve postalo istrijivljalizirano pa se čovjek mora vratiti na službenu povijest. No, uvijek me je zanimala povijest duhana, povijest prostitucije, sladoleda, šverca, povijest velikih ličnosti, veliki dani, dolazak kraljeva, careva, vladara, mali dani, obični ljudi, svakodnevica... Gdje možeš čitati o prostituciji? U liječničkim kartonima, policijskim dosjeima i u novinama kroz crnu kroniku. Dijelom su to tipe povijesti o kojima se ne priča i zato je to meni uvijek bilo zanimljivo. Riječka povijest u posljednje vrijeme dominira u povijesnim temama. Nikad nije dokazano da je Tomislav bio prvi hrvatski kralj, ali zbog toga nećeš narodu rušiti percepciju. To se odnosi i na Rijeku. Kad bi se zbivanja u Rijeci 1900.

godine gledala kroz marksističku povijest i klasnu svijest onda bi se reklo da je to bilo tlačenje, žandari su na ulici tukli ljudi, bili su štrajkovi, eksploracija, ljudi su bili gladni pa su odlazili u Ameriku. Možda mi ipak nemamo percepciju Rijeke na onaj način na koji je to nekada bilo. D'Annunzio? Taj dio povijesti je obilježen nacionalističkim idejama, prvenstveno talijanskim, gdje su žrtve bili Hrvati i Slovenci. No, to treba gledati u kontekstu čitavog jadranskog pitanja. Europa, 1918. godina, pregovori, daramar, problemi na sve strane. Danas gledamo ova zbivanja u Ukrajini, a malo ljudi zna da su Rijeka i Odesa bile jako važne luke 1919. godine.

5 Stare knjige, fotografije, razglednice, povijesne činjenice, događaji i ljudi vaš su i hobi i posao, ali prije nego ste se zatekli u

antikvarijatu bili ste voditelj doma na Snježniku. Kako je moguće pronaći tu vezu?

– To je ono što sam rekao da svaki hobi pretvorim u posao. To mi je jako lijepo razdoblje, a prošao sam ga prije nekih važnijih obaveza u životu. Planinarstvo i hodanje po prirodi je oduvijek bila moja strast. Radio sam za Učku, planinario sam, Branko Škrbonja je video da sam društven i dovoljno ozbiljan da mogu preuzeti brigu o domu na Snježniku i tako sam se tamo zatekao. Neke ljudi sam zaista zavolio koji su dolazili na Snježnik, Zagrepčani su imali puno veću kulturu planinarenja. Ono što sada mogu reći jest da nedostaje mreža takvih objekata, a od svih tih planinarskih domova u našem okruženju jedino je dom na Hahliću uvijek imao tu nekakvu crtu veze s domicilnim stanovništvom, zaključit će Saša Dmitrović.

(pristiglo 423 koverte, dopisnica i razglednica)

**3 ručka ili večere u Oštariji
Štacion u Matuljima****Hana Misković
Put Dukino 3
51211
MATULJI****Ozren Gallat
Franje Candeka 36
51000 RIJEKA****Višnja Pleše
Ploškovo 5
51300 DELNICE****3 poklon paketa trgovine
slastica „Vilma“****Miris Milović
F. Prešerna
51000 RIJEKA****Marica Vodopić
Osječka 74 F
51000 RIJEKA****Marina Matajia
Brace Bačić 4
51000 RIJEKA****3 poklon paketa PGŽ****Marica Čančarević
Dolnji Turki 78
51215 KASTAV****Ivan Špoljarić
Zametska 40
51000 RIJEKA****Jele Mladen
Omladinska 3
51222 BAKAR****5 knjiga Fra Serafin
Trsatki****Mima Mrvoš
J. Mamule 35
51327 GOMIRJE****Gabriel Kusić
D. Šćitara 2
51000 RIJEKA****Elio Brajdić
Zvonimirova 46
51000 RIJEKA****Radojka Jusić
Stari Grad 1
51211 MATULJI****Dubravka Kršul
Dr. I. Kostreniča 10b
51260 CRIKVENICA****10 knjiga UABA Grada
Opatijski: Dani antifašizma u
Opatijski - prvi deset godina
2010.-2019.godine****Gordana Lulić Jukić
Silvije Tommasini 8
51550 MALI LOŠINJ****Tomislav Petrina
Orljakovo 5c
47282 KAMANJE****Saša Brkljačić
Mate Balote 35
51000 RIJEKA****Vera Babić
Mali Dol 83
51241 KRIŽIŠĆE****Lovro Bakić
Rubeši 133/2
51215 KASTAV****Katica Mijatović
G. Carabino 7
51000 RIJEKA****Ena Pešević
Ropci 14
51243 TRIBALJ****Marija Braut
Brzac 70
51500 KRK****Gordana Deković
Mihatović 3a
52440 NOVA VAS, POREČ****Andelko Franjković
Ratka Petrovića 29
51000 RIJEKA**
**10 knjiga Marijan Malnar -
Maki: Sve moje skladbe****Marin Pavalec
Brešca 1
51213 JURDANI****Janja Kljun
Rakov selo 8
51219 ČAVLE****Iva Jaković
Ivana Jakovića 39
51000 RIJEKA****Rajko Grgević
Brajsina 23
51000 RIJEKA****Ivan Filipović
Branimira Markovića 15
51000 RIJEKA****Radojka Grbac
Sv. Kuzam 32
51223 ŠKRLEVO****Veljko Vujović
F. Prešerna 50
51000 RIJEKA****Kaja Pribanić
Marjanovićev prilaz 6
10000 ZAGREB****Ivan Krmptotić
Blažići 39
51000 RIJEKA****Jelena Brozović
Školska 15/A
51326 VRBOVSKO****5 knjiga Milorada Zorićića:
Povijest zagrebačkog
vinogorja u okruženju
vodotoka Medvednica i
povijest Zagreba****Ana Čelić
Artarote 75
51564 ČUNSKI****Zvonimir Pajnić
Brace Žagar 12
51307 PREZID****Leo Dujić
Franje Cara 6
51260 CRIKVENICA****Marija Vozu
O. Valića 1/2
51000 RIJEKA****Gordana Matošević
Šumarska 1
51305 TRŠČE****5 knjiga Mile Bogovića:
Vinodol i njegova crkva****Katica Knaus
ul. Kovačeva 1
51317 CRNI LUG****Tomo Delać
Marković 26A
51000 RIJEKA****Renato Troskot
Baraćečkova 32D
51260 CRIKVENICA****Anita Jurković Jakovac
ul. VI. Nazora 43
51000 RIJEKA****Alen Vukša
Urinj 31
51221 KOSTRENA****5 majica s logom PGŽ****Nada Drača
Marohnićeva 14
51000 RIJEKA****Hrvoje Martinović
Kvatnerkova 70A
51000 RIJEKA****Vojin Marković
Dr. Ivana Pošćića
51410 OPATIJA****Miroslav Titlić
Buriceva 40/1
51263 ŠMRIKA****Sara Ban
Obrovac 10
51218 DRAŽICE****10 AUDIO CD****Edi Škiljan
A.G.Matoša 4
51300 DELNICE****Milena Hrvatin
Veli Brgud 7A
51213 JURDANI****Ruža Kovačević
Marčelji 14
51216 VIŠKOVO****Nikola Rupčić
Saršoni 85
51216 VIŠKOVO****Lovro Bakić
Rubeši 133/2
51215 KASTAV****Marcelo Deković
Mihatovići 3A
52440 NOVA VAS, POREČ****Mirella Mirković
Ž. Pezelja 16
51221 KOSTRENA****Vesna Čor
Židine 56C
51260 CRIKVENICA****Saša Brkljačić
Mate Balote 35
51000 RIJEKA****Željko Mladenović
Mihanovićeva 38
51000 RIJEKA****Rješenja traženih pojmoveva
i vašu adresu (najjeftinije
na dopisnici), pošaljite (ili
osobno donesite) najkasnije
do 6. srpnja 2022. na adresu:****Primorsko-goranska županija,
Magazin „Zeleno i plavo“
(za nagradnu križaljku),
Adamićeva 10, 51000 Rijeka****Izlvaženje dobitnika bit će
u srijedu 7. srpnja 2022. na
Kanal RI u emisiji „Od mora
do gorja – Županijske teme“,
a rezultate objavljujemo u
slijedećem broju.****Rješenja traženih pojmoveva
iz prešlog 57. broja:****ARHEOLOŠKI PARK KOD
OMIŠLJAJE – MIRINE;
PODRUČJE NA OTOKU KRKU –
DOBRIJNSTINA;****KAMENA PREŠA ZA MASLINE
– TOŠ;****SELO NA OTOKU KRKU –
MILOHNIĆI;****PRVI POSJED KNEZOVA KRČKIH
– GRADEC;****LOKALITET KRKE POMORSKE
BITKE – KAPELICA****Nagrade za točne
odgovore iz broja 58.****ZIP-a:****3 ručka/večere za dvije osobe u
Bistrou Mezanin, Rijeka****3 poklon paketa trgovine slastica
„Vilma“****3 poklon paketa PGŽ
10 knjiga Ivice Tomića: Hrvatska
u Brazilu****10 knjiga Bojana Zorićića: Moj
stari Novi****5 knjige zbornik radova Eugen
Kumičić: Sto godina podlje****5 knjiga Mile Bogović: Vinodol
i njegova crkva od Vinodolskoga
zakona do naših dana****5 knjiga Zlatka Moranjka i Feruccia
Burburan: Stadioni nogometne****Hrvatske****5 knjiga Antoine de Saint Exupéry:****Miči prince;****10 audio CD-a****Burburan: Ulica Riječkum lutan****10 majica sa logom PGŽ****10 audio CD-a**

Predbilježi se i besplatno
primaj poštom magazin
Primorsko-goranske županije
zeleno i plavo
• info@pgz.hr
• www.pgz.hr
• tel: 051 / 351 612

ISSN 1845-5220
Izlazi 4 puta godišnje
Godina XVIII
Broj 58.
Svibanj 2022.

Izdavač:
Primorsko-goranska županija,
Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Za izdavača:
Zlatko Komadina

Odgovorna urednica:
Ermina Duraj

Glavni urednik:
Dragan Ogurlić

Autori teksta:
Dragan Ogurlić
Anto Ravlić
Walter Salković
Kristian Sirotić
Zdravko Kleva
Bojan Purić
Martina Frka Miliotić

Fotografije:
Petar Fabijan
Rino Gropuzzo
Walter Salković
Martina Frka Miliotić
Bojan Purić
JU Priroda, Arhiva ZiP

Naslovnica:
Martina Frka Miliotić

Križaljka:
Vladimir Šagadin

Likovno oblikovanje:
Ivana Orebić

Tisk i produkcija:
Novi list, Rijeka

Naklada:
15.000

Idući broj magazina
"Zeleno i plavo"
izlazi u srpnju 2022.

Gradovi i općine

Republika Hrvatska

Primorsko-goranska
županija

Adamićeva 10,
51000 Rijeka
T ++385 51 351-600
F ++385 51 212-948
info@pgz.hr
www.pgz.hr

Zupan:
Zlatko Komadina

Zamjenici župana:
Marina Medarić
Vojko Braut
Petar Mamula

**Predsjednik
Županijske skupštine:**
Marko Boras Mandić

Opći podaci

Ukupno stanovništvo
266.503

Najviše stanovnika
Grad Rijeka • 108.622
Općina Viškovo • 14.445

Najmanje stanovnika
Općina Brod Moravice
667

Gradova
14

Općina
22

Naselja
510

Naselja bez stanovnika
42

Površina kopna
3.588 km²

Dužina morske obale
1.065 km

Najveći otoci
Cres i Krk • 40.578 ha

Najmanji otok
Boljkovac (Rab) • 0,11 ha

Najviše naselje
Begovo Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh
Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.

Infrastruktura

Ceste: 3.490 km

Željeznice: 135,5 km

Luke: 86

Zračne luke: 4

Općina Viškovo

Voziće 3,
51216 Viškovo
T +385 51 503 770
F +385 51 257 521
pisarnica@općina-viskovo.hr
www.općina-viskovo.hr
Načelnica: Sanja Udrović
Predsjednik Vijeća: Bojan Kurelić

Općina Klana

Klana 33,
51217 Klana
T +385 51 808 205
F +385 51 808 708
procelnik@klana.hr
www.klana.hr
Načelnica: Željka Šarčević Grgić
Predsjednik Vijeća: Dušan Stemberger

Općina Jelenje

Dražičkih boraca 64,
51218 Jelenje
T +385 51 208 080
F +385 51 208 090
pisarnica@jelenje.hr
robert@jelenje.hr
www.jelenje.hr
Načelnik: Robert Marcelja
Predsjednik Vijeća: Dino Piljić

Grad Čabar

Narodnog oslobodjenja 2,
51306 Čabar
T +385 51 829 490
F +385 51 821 137
info@cabar.hr
www.cabar.hr
Gradonačelnik: Antonio Dražović
Predsjednica Vijeća: Marija Gašpar

Grad Delnice

Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice
T +385 51 812 055
F +385 51 812 037
gradonacelnica@delnice.hr
www.delnice.hr
Gradonačelnica: Katarina Mihelčić
Predsjednica Vijeća: Ivana Pečnik Kastner

Općina Matulji

Trg Maršala Tita 11,
51211 Matulji
T +385 51 274 114
F +385 51 401 469
opcina.matulji@ri.ihnet.hr
www.matulji.hr
Načelnik: Vedran Kinkela
Predsjednik Vijeća: Darjan Buković

Grad Kastav

Zakona kastfskega 3,
51215 Kastav
T +385 51 691 452
F +385 51 691 454
info@kastav.hr
www.kastav.hr
Gradonačelnik: Matej Mostarac
Predsjednica Vijeća: Mirela Smoyer

Grad Opatija

Maršala Tita 3,
51410 Opatija
T +385 51 701 322
F +385 51 680 114
gradonacelnik@opatija.hr
www.opatija.hr
Gradonačelnik: Fernando Kirigin
Predsjednica Vijeća: Neva Slani

Općina Čavle

Čavja 31,
51219 Čavle
T +385 51 208 310
F +385 51 208 311
opcina@cavle.hr
www.cavle.hr
Načelnica: Ivana Cvitan Polić
Predsjednik Vijeća: Norbert Mavrinac

Općina Lovran

Šetalište maršala Tita 41,
51415 Lovran
T +385 51 291 045
F +385 51 294 862
opcina.lovran@ri.hr
www.opcinalovran.hr
Načelnik: Bojan Simonić
Predsjednik Vijeća: Sanjin Širotnjak

Općina Mošćenička Draga

Trg slobode 7,
51417 Mošćenička Draga
T +385 51 737 621
F +385 51 737 210
info@moscenicka-draga.hr
www.moscenicka-draga.hr
Načelnik: Rikardo Staraj
Predsjednik Vijeća: Ivan Galović

Grad Rijeka

Korzo 16,
51000 Rijeka
T +385 51 209 333
F +385 51 209 334
ured-grada@rijeka.hr
www.rijeka.hr
Gradonačelnik: Marko Filipović
Predsjednica Vijeća: Ana Trošelj

Grad Cres

Creskog statuta 15,
51557 Cres
T +385 51 661 950
F +385 51 571 331
grad@cres.hr
www.cres.hr
Gradonačelnik: Marin Gregorović
Predsjednica Vijeća: Natalija Mareljić Tumaljani

Grad Mali Lošinj

Riva lošinjskih kapetana 7,
51550 Mali Lošinj
T +385 51 231 056
F +385 51 232 307
gradonacelnica@mali-losinj.hr
www.mali-losinj.hr
Gradonačelnica: Ana Kučić
Predsjednik Vijeća: Dubravko Devčić

Općina Malinska - Dubašnica

Lina Bolmarčića 22,
51511 Malinska
T +385 51 661 970
F +385 51 661 982
info@malinska.hr
www.malinska.hr
Načelnik: Robert Anton Kraljić
Predsjednica Vijeća: Mirjana Maršić

Općina Omišalj

Prikešte 13,
51513 Omišalj
T +385 51 401 111
F +385 51 221 126
grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr
Načelnica: Mirela Ahmetović
Predsjednica Vijeća: Dunja Mihelec

Grad Krk

Trg bana Josipa Jelačića 2,
51500 Krk
T +385 51 401 111
F +385 51 221 126
grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr
Gradonačelnik: Dario Vasilić
Predsjednik Vijeća: Nikša Franov

Županijski upravni odjeli:

Općina Brod Moravice

 Stjepana Radića 1,
 51312 Brod Moravice
 T +385 51 817 180
 F +385 51 817 002
 općina@brodmoravice.hr
 www.brodmoravice.hr
 Načelnik: Mario Šutej
 Predsjednik Vijeća: Davor Delač

Općina Skrad

 Josipa Blaževića-Blaža 8,
 51311 Skrad
 T +385 51 810 620
 F +385 51 810 680
 općina.skrad@ri.t-com.hr
 www.skrad.hr
 Načelnik: Damir Grgurić
 Predsjednica Vijeća: Natali Ribić

Grad Vrbovsko

 Ulica hrvatskih branitelja 1,
 51326 Vrbovsko
 T +385 51 875 115
 F +385 51 875 148
 marina.tonkovic@vrbovsko.hr
 www.vrbovsko.hr
 Gradonačelnik: Dražen Mufić
 Predsjednica Vijeća: Jasna Božić

Ured Županije
 Adamićeva 10/V, Rijeka
T ++385 51 351-612
F ++385 51 351 613
 ured.zupanije@pgz.hr, skupstina@pgz.hr
 Pročelnik: Goran Petrc

Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade
 Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-920
F ++385 51 351-935
 socijalna.skrb@pgz.hr
 Pročelnica: Dragica Marač

Općina Ravna Gora

 Ivana Gorana Kovačića 177,
 51314 Ravna Gora
 T +385 51 829 450
 F +385 51 829 460
 općina-ravna-gora@ri.t-com.hr
 www.ravnagora.hr
 Načelnik: Mišel Šćuka
 Predsjednik Vijeća: Ivica Janes

Općina Lokve

 Šetalište Golubinjak 6,
 51316 Lokve
 T +385 51 831 255
 F +385 51 508 077
 općina@lokve.hr
 www.lokve.hr
 Načelnik: Toni Štimac
 Predsjednik Vijeća: Vid Arbanas

Općina Mrkopalj

 Stari kraj 3,
 51315 Mrkopalj
 T +385 51 833 131
 F +385 51 833 101
 općina@mrkopalj.hr
 www.mrkopalj.hr
 Načelnik: Josip Brozović
 Predsjednica Vijeća: Helena Crnković

**Upravni odjel za proračun,
financije i nabavu**
 Slogin kula 2/IV, Rijeka
T ++385 51 351-672
F ++385 51 351-673
 proracun@pgz.hr, financije@pgz.hr
 Pročelnik: Krešimir Parat

**Upravni odjel za za kulturu,
sport i tehničku kulturu**
 Ciottina 17b/1, Rijeka
T ++385 51 351-881
F ++385 51 351-802
 kultura@pgz.hr, sport@pgz.hr
 Pročelnica: Sonja Sišić

Općina Kostrena

 Sv. Lucija 38,
 51221 Kostrena
 T +385 51 209 000
 F +385 51 289 400
 kostrena@kostrena.hr
 www.kostrena.hr
 Načelnik: Dražen Vranić
 Predsjednik Vijeća: Dražen Soldan

Grad Bakar

 Primorje 39,
 51222 Bakar
 T +385 51 455 710
 F +385 51 455 741
 gradonačelnik@bakar.hr
 www.bakar.hr
 Gradonačelnik: Tomislav Klarić
 Predsjednik Vijeća: Milan Rončević

Općina Fužine

 Dr. Franje Račkog 19,
 51322 Fužine
 T +385 51 829 510
 F +385 51 835 768
 općina-fuzine@ri.t-com.hr
 www.fuzine.hr
 Načelnik: David Bregovac
 Predsjednik Vijeća: Valentin Crljenko

Upravni odjel za zdravstvo
 Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-922
F ++385 51 351-923
 zdravstvo@pgz.hr
 Pročelnica: Đulija Malatestinić

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ

**Pomorski i povijesni
muzej Hrvatskog primorja**

Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
T ++385 51 553 667, 553 666
F ++385 51 213 578
 pomorski-povijesni-muzej@ri.t-com.hr
 www.ppmhp.hr
 Ravnateljica: Nikolina Radic Štivić

Prirodoslovni muzej Rijeka

Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
T ++385 51 553-669 • **F** ++385 51 553-669
 info@prirodoslojni.com
 www.prirodoslojni.com
 Ravnateljica: Željka Modrić Surina

Ustanova Ivan Matetić Ronjgov

Ronjgi 1, 51516 Viškovo
T ++385 51 257-340 • **F** ++385 51 503-790
 ustanova@ri.t-com.hr
 www.ustanova-ronjgov.hr
 Ravnatelj: Darko Čargonja

Javna ustanova Priroda
 Ustanova za upravljanje zaštićenim
dijelovima prirode u PGŽ

Grivica 4, 51000 Rijeka
T ++385 51 352-400 • **F** 00385-51-352-401
 info@ju-priroda.hr
 www.ju-priroda.hr
 Ravnateljica: Irena Jurić

**Javna ustanova Zavod za prostorno
uređenje Primorsko-goranske županije**
 Splitska 2/II, Rijeka
T ++385 51 351 772 • **F** ++385 51 212 436
 zavod@pgz.hr
 www.zavod.pgz.hr
 Ravnatelj: Adam Butigan

Općina Lopar

 Lopar 289 A,
 51281 Lopar
 T +385 51 775 593
 F +385 51 775 597
 info@opcina.lopar.hr
 www.opcina-lopar.hr
 Načelnik: Zdenko Jakuc
 Predsjednik Vijeća: Damir Paparić

Općina Vrbnik

 Trg Škujica 7,
 51516 Vrbnik
 T +385 51 857 099
 F +385 51 857 310
 info@opcina-vrbnik.hr
 www.opcina-vrbnik.hr
 Načelnik: Dragan Zahija
 Predsjednik Vijeća: Ivan Juranić

Općina Baška

 Palada 88,
 51523 Baška
 T +385 51 750 550
 F +385 51 750 560
 općina-baska@ri.t-com.hr
 www.baska.hr
 Načelnik: Toni Juranić
 Predsjednica Vijeća: Tanja Grlić

**Upravni odjel za turizam,
poduzetništvo i ruralni razvoj**
 Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-260
F ++385 51 351-263
 gospodarstvo@pgz.hr
 Privremeni pročelnik: Mladen Brajan

Općina Dobrinj

 Dobrinj 103,
 51514 Dobrinj
 T +385 51 848 344
 F +385 51 848 141
 opcina-dobrinj@ri.t-com.hr
 www.dobrinj.hr
 Načelnik: Neven Komadina
 Predsjednik Vijeća: Ivan Šamanić

Općina Punat

 Novi put 2,
 51521 Punat
 T +385 51 854 140
 F +385 51 854 840
 opcina@punat.hr
 www.punat.hr
 Načelnik: Daniel Strčić
 Predsjednik Vijeća: Goran Gržančić

*Radi lakšeg ažuriranja molimo
prijaviti svaku promjenu
prikazanih podataka u
Općinama i Gradovima
s području PGŽ na tel.
051/351-612*

**Upravni odjel za regionalni razvoj,
infrastrukturu i upravljanje projektima**
 Adamićeva 10/III, Rijeka
T ++385 51 351-900
F ++385 51 351-909
 razvoj@pgz.hr
 Pročelnik: Ljudevit Krpan

Endemične i rijetke vrste naseljavaju pukotine stijena na otoku Krku i pomažu nastanku tla – uskoliskasti dimak i krčki kozlinac

Za nastanak plodnog tla na kršu trebaju tisućjeća!

Tekst i foto: mr.sc. Marko Randić,
Javna ustanova „Priroda“

straživač i prirodoslovac Dragutin Hirc opisivao je u svojim poznatim putopisima iz 19. stoljeća ogoljene i kamenite predjele Hrvatskog primorja. Danas su takvi ogoljeni predjeli znatno rjeđi i mnogo više ozelenjeli zbog izostanka ili smanjenog pritiska paše domaćih životinja, manjeg intenziteta sjeće stabala i drugih uzroka.

Ogoljenih kamenitih predjela ipak ima još i danas, primjerice na kvarnerskim otocima gdje su sastavni dio prepoznatljivih krških krajolبرا. Nastajali su procesima erozije i otpavljanjem plodnog tla tijekom prošlih stoljeća. Takve su površine poznate kao ljuti ili ogoljeni krš s golim i raspucanim vapnenačkim stijenama, škrparima, kamenicama, žlebovima i drugim površinskim krškim oblicima.

Ogoljenost krških terena ne mora biti i u pravilu nije trajno stanje. Voda, led, vjetar, sunce i drugi činitelji mrve stijene, a na supstrat se postupno naseljavaju i razna živa bića. Najprije su to mikroorganizmi, a potom lišajevi i mahovine koji mogu naseliti čak i golu stijenu. Svi pomažu u oblikovanju prvih količina plodnog tla. Slijede ih paprati i najzad zeljaste biljke cvjetnice, da bi se u konačnici u pukotine stijena ispunjene humusom, koji su „priredili“ njihovi prethodnici, naselile drvenaste biljke kao i razne životinje tla. Na taj se način procesi nastanka tla ubrzavaju ukoliko ih

Lišajevi i mahovine pomažu stablima da izniknu na stijenama – hrast u uvali Čavlena na otoku Krku primjer je nastanka tla i šumskog pokrivača na kršu

svojim aktivnostima ne bi usporavao ili potisnuo čovjek.

Nastanak plodnog tla iznimno je dugotrajan i složen proces. Poznato je da je na našem karbonatnom kršu za nastanak plodnog tla dubine samo jednog centimetra potrebno nekoliko tisuća godina! Mala nepažnja, odbačeni opušak, loženje vatre na otvorenom, nepažljivo spaljivanje korova mogu širenjem požara potaknuti eroziju tla i nastanak novih goleti na širokim područjima. Takođe bi nepovoljnim scenarijima mogle pridonijeti i sve izraženije klimatske promjene.

Da bi na vapnenačkoj podlozi nastalo tlo potrebno je vrijeme koje se mjeri u tisućjećima